

פרוטוקול מס' 31
מישיבת ועדת העלייה והקליטה
מיום רביעי, כ"ז בטבת התשנ"ג - 20 בינואר 1993, בשעה 09:30

נכחו: חברי הוועדה:

ע' זיסמן - היו"ר
י' בא-גד
א' גור
א' זנדברג
מ' מאיה
ח' פורת
א' רביץ
ג' שגב

מוזמנים:

י' צבן - השר לקליטת העלייה
ע' טאוס - עוזר השר לקליטת העלייה
ד' קרלין - עוזר השר לקליטת העלייה
א' גורדון - יו"ר מחלקת העלייה, הסוכנות היהודית
ע' גדור - המשרד לקליטת העלייה

מזכירת הוועדה: ו' מאור

קצרנית: ש' צהר

סדר-היום: דיון במסקנות ועדת השרים בנושא הפלשמורה.

- - - - -

דיון במסקנות ועדת השרים בנוא הפלשמורה

היו"ר ע' זיסמן:

בוקר טוב. מוסכם שהשיבה הזאת היא ישיבה סגורה. הוזמנו אליה השר ועוזריו ומנהל מחלקת העליה של הסוכנות היהודית, חברי הוועדה וחבר הכנסת זנדברג שהעלה את הנושא במליאת הכנסת, שהעבירה אותו אל הוועדה.

לעתים נראה לי שעם ישראל יודע בנושא זה יותר משודעים אנו, כי בינתיים התפרסם הדו"ח, והשר הסביר אותו וגם עומד במאבק להגשמת ההמלצות שבו.

חבר הכנסת זנדברג ביקש להיות הפותח בישיבה זו, אבל סוכם בין השר וביני שהשר יסקור ויסביר את המלצות ועדת השרים לענין הפלשמורה. מאחר והממשלה טרם החליטה בנדון, אנחנו מצפים לכך שהתייחסות חברי הוועדה לנושא, הערותיהם והמלצותיהם יגיעו לכלל ביטוי בישיבת הממשלה שצריכה להחליט בנדון.

השר לקליטת העליה י' צבן:

נפגשתי אתמול לשיחה של שלוש שעות עם נציגי העדה. היתה זו שיחה לא קלה, אבל מאד חשובה וטובה. אני שמח שבמהלך השיחה אמרו נציגי חלק מהארגונים שהם בפירוש חושבים שההחלטה טובה. אני גם שמח שמול מצלמת הטלוויזיה בחצות חזר בו אדיסו מסלה מדברי האשמה שלו על גזענות, ואמר שאחרי השיחה הוא רואה את הדברים אחרת מכפי שראה אותם קודם לכן, אף שאין זה אומר כמובן שאין לו ביקורת ושאלו דרישות, אבל הוא דיבר בסגנון שונה לגמרי, וזו כבר היתה פגישה אחרת לגמרי.

אין לי ספק שהוועדה הנכבדה הזאת עוד תדון בנושא כהנה וכהנה, בהשתתפות ובהשתתפות נציגי הארגונים והקייסים השונים, אבל חשבתי שאהיה יותר חןפשי לדבר ולהסביר דברים אם הישיבה הראשונה הזאת תהיה סגורה. במהלך הדברים אולי גם יובן מדוע אני אומר זאת.

אתם תקבלו היום את הנוסח המלא של המלצות הוועדה. במבוא ישנו תאור של עבודת הוועדה. אני מקווה שכולם יודעים שאנחנו עבדנו מספר חודשים בצורה שיטתית מאד. בוועדה היו 5 שרים ויושב-ראש הנהלת הסוכנות, והיא לוותה על ידי 10 יועצים קבועים, שהתייחסו לענין בצורה בלתי רגילה. כשמישהו נעדר מישיבה, בגלל נסיעה דחופה לחו"ל, הוא מיהר עם חזירתו ארצה לעיין בפרוטוקולים, קרא מסמכים וחומר רלבנטי אחר. אני שמח שהחלטות הוועדה התקבלו פה אחד. היה תהליך מאד מעניין של שכנוע הדדי ובירורים.

במסקנה העיקרית שלהם הם גם מסתמכים על המכנה המשותף הברור והיחיד כמעט שליכד את כל חוות הדעת של היועצים, וחוות הדעת של היועצים הוצגו במעמד מאד מרתק. ביקשנו מהם תמצית בכתב, שהיא כמובן מפחיתה קצת מעוצמת הטענות, אך כך או כך יש לנו מסמכים בעלי ערך. אף חוות דעת אחת לא היתה דומה לשניה.

היו שלושה רבנים, והיו שלוש חוות דעת שונות. ואני אומר זאת לשבחם. לכל אחד מהם גישה ומחשבה עצמאית. גם כאשר המסקנות של שני יועצים מתקרבות האחת לשניה, הרי נקודת המוצא של כל אחד מהם היא אחרת, הנימוקים אחרים, הקונצפט אחר, וזה מלמד על מורכבות הענין.

לא אחת אפשר היה לשמוע בוועדה דיבורים כמו: בחיים שלי לא עמדתי בפני בעיה על כך מורכבת וכל כך קשה גם מבחינה אינטלקטואלית, גם מבחינה יהודית ציונית וגם מבחינה מוסרית. לכן היתה גם ההתלבטות כל כך קשה.

אני מגיע למסקנות הוועדה. שאלת המפתח היתה כמובן האם הפלשמורה הם יהודים, או לא. שהרי אם היה ברור לכולם שהם יהודים, כי אז אין בעיה. בענין הזה שמענו עדויות והערכות שונות וסותרות מן הקצה אל הקצה. כלומר, לא רק "כן" מוחלט ו"לא" מוחלט, אלא גם מה שבא באמצע.

אתם לא תמצאו במסמך הזה בן 4 העמודים את המלה "מתנצרים" אפילו פעם אחת. תמצאו ביטויים מאד רכים בפסיקה שלנו. עשינו את זה גם כנגזר מההחלטה העיקרית שלנו, וגם מתוך רגישות והתחשבות בעדה הזאת. זו עדה מיוחדת במינה, עדה חלשה, עדה שצריך לקחת בחשבון לא רק מה אתה אומר להם, אלא גם איך אתה אומר להם זאת.

בסעיף 2 של ההחלטה אנחנו אומרים שיש מחלוקת בין מומחים ורבנים בשאלה הזאת, האם הפלשמורה הם יהודים, והוועדה החליטה שהיא אינה רואה את עצמה מוסמכת לפסוק במחלוקת הזאת שהיא שאלה היסטורית עובדתית וגם הילכתית. לכן הוועדה צמצמה את דיוניה לשאלה אחת: האם הפלשמורה הם יהודים לענין חוק השבות, באופן שכל בניה ובנותיה זכאים לעלות ארצה מכוח אותו חוק? ואיך אנחנו משיבים לשאלה הזאת? אנחנו אומרים: הוועדה לא ראתה אפשרות ליתן תשובה חיובית לשאלה הזאת. יכולנו לומר שהתשובה היא שלילית, אבל בחרנו לא להשיב כך, אלא עשינו את המינימום המתחייב. ובקביעה זו אימצה הוועדה גם את מסקנות יועציה.

מ' מאיה:

אם הם יהודים, חוק השבות חל עליהם. אם אינם יהודים, אינם זכאים להנות מחוק השבות. הא בהא תליא.

השר לקליטת העליה י' צבן:

מיד אפרט את הדברים. היו שטענו שכל הסיפור על המתנצרים לא היה ולא נברא. שמענו טעון כזה. ביקשנו שיביאו בפנינו עד פלשמורה שנוכל לשאול אותו, ואי אפשר היה לקבל עד כזה. הבנו לפתע שהוא חושש שאם יהיה לו החותם של פלשמורה הוא עלול להפגע. משהבנו זאת הבטחנו חסינות מראש והבטחנו ששערה משערות ראשו לא תיפול ארצה בעקבות הופעתו בפנינו. בסוף השגנו וקבלנו עדות מלאה ואוטנטית של אדם שתאר איך הוא עבר מהפלשמורה לביתה ישראל באתיופיה, איך הוא חזר מביתה ישראל לפלשמורה, ואך הוא עלה לארץ וחזר ליהדות. זה היה תאור מאד מרתק.

אמרנו ליפת אלמו, המנהיג של מכנף דרום לציון, שיביא אלינו כמה אנשים כדי שנדבר אתם. הוא הביא ארבעה אנשים שנכנסו אלינו האחד אחרי השני, ואמרו לנו את אותם המשפטים בדיוק: אנחנו לא פלשמורה. את השם הזה שמענו בפעם הראשונה בארץ. וזה יתכן מאד, כי זה כפי הנראה שיבוש של השם "פלשמוקרה", שזה שם די רווח. מוכר השם "מרים בודט" שהם אוהבי מרים ההיא, ישנם "הילדים של פלאט" על שם פלאט שהיה המסיונר הכי מרשים באיזור מסויים באתיופיה, ויש עוד 6 או 7 שמות וכינויים. אחר כך הם אמרו שהם לא ראו כלל מתנצרים באתיופיה.

ארבעה אנשים, כולל אנשים שבאו מאיזורים ששם ידוע שיש מתנצרים, אמרו לנו את הדברים האלה. כדאי לזכור שבהתחלה לא היתה כלל כפירה בטענה שישנה תופעה של התנצרות בקרב היהודים. ההכחשה של התופעה הזאת מופיעה רק לאחרונה.

ו' מאור:

בפרוטוקולים של ישיבות הוועדה אפשר לקרוא שהם דיברו על מתנצרים.

השר לקליטת העליה י' צבן:

אכן. אינני רוצה לנקוב בשמות, כי אנחנו במצב מאד מביך. ואם לא תהיה לי ברירה, אני אביא לישיבה סגורה של הוועדה הזאת את הפרוטוקולים של ועדת השרים.

ואז אפשר יהיה לראות שדיבור אחד בחוץ, ודיבור אחר בתוך הוועדה עם עדויות אישיות של אנשים על המשפחה שלהם, כשהם מספרים שהם התייחסו אל המעשה הזה כאל מעשה בגידה, כאל עריקה. כאשר הזכיר מישו שהם עשו זאת בשל מצוקה כלכלית, הם השיבו: וכי לנו לא היתה מצוקה כלכלית?

שאלנו את קייס מנשה מה דעתו לגבי העלאת הפלשמורה לארץ, והקייס מנשה שהוא איש חכם השיב: קוף אחד נכנס לסבך של קוצים, ורצה להשתחרר. ככל שניסה להימלט משם נכנסו יותר ויותר קוצים בכל חלקי גופו. בסופו של דבר הצליח להחלץ כשכל גופו מכוסה קוצים. פגש באדם ואמר לו: אדם טוב, תוציא בבקשה את הקוצים מגופי. שאל אותו האיש איפה עליו להתחיל. אמר לו הקוף: תוציא תחילה את הקוצים מהישבן, ואז אוכל להתיישב ולהוציא בעצמי את שאר הקוצים. בהקשר לזה אמר הקייס מנשה: קודם כל תביאו לכאן את ביתה ישראל. עזבו אותי עכשיו עם ענין הפלשמורה. אחר כך נראה.

בשיחה עם קייס שהוא בעד העלאת הפלשמורה, שאלתי אותו מה הוא יעשה במצב הבא: הקייס נמצא באדיס אבבה עם בני משפחתו, ומישהו שם יציע לקייס שידוך עם בת פלשמורה אחרי שעברה תהליך של שיבה ליהדות. האם יסכים הקייס לחתן את בנו לאותה צעירה? על השאלה הזאת השיב בלא מוחלט.

קראתי בעתון שקבוצה נכבדה הלכה אליו וישבה אצלו מספר שעות בענין זה, ויש אווירה של לחץ קשה מאד. נפגשתי עם הארגונים היהודים, והופיע שם צעיר בשם אופנהיימר מה-A.A.E.J.E., אחד הארגונים האמריקאים שהסתבך קצת בענין הפלשמורה מבחינת עזרה לבואם. הוא הסביר שבנושא יהודי אתיופיה הארגון נקט פעמים רבות בעמדה הנוגדת את זו של ממשלת ישראל, אבל בענין הפלשמורה הם החליטו לא לנקוט עמדה, כי הם הלכו רק על דברים שהיו משותפים לכל העדה, והם יודעים שבענין הזה המחלוקת בתוך העדה היא עמוקה מאד, ושיש הרבה מאד קייסים שהם נגד העלאת הפלשמורה ארצה, והרבה מאנשי העדה אף הם נגד העלאת הפלשמורה. והוא הוסיף ואמר שהעובדה שמחליקים את הכל לא מהווה לגביהם בסיס להתייחסות.

שמענו בוועדה עדויות והערכות, ואני יכול להגיד לכם שכל החוקרים שעוסקים בחקר הנושא הזה, יהודים ולא יהודים, בארץ ובחו"ל, אינם מקבלים את הגירסה הזאת של התרחקות.

היו"ר ע' זיסמן:

האם המלצות הוועדה התקבלו פה אחד?

השר לקליטת העליה י' צבן:

הן התקבלו פה אחד.

תראו עד כמה הדברים מורכבים. אינני יודע אם שאלתם את עצמכם את השאלה מדוע כל הענין הזה התעורר עכשיו במבצע שלמה. הפסק של הרב עובדיה יוסף ניתן בשנת 1973, ומאותה שנה התחיל טפטוף של יהודים מאתיופיה. עד שהגענו למבצע משה שהיה בשנת 1984 הספיקו לעלות ארצה אלפים רבים מיהודי אתיופיה. מדוע התעורר ענין הפלשמורה רק במבצע שלמה? אם אמנם הדברים הם כפי שמנסים לתאר אותם, שזו אמנם פרישה מהקהילה אבל הקשרים נשמרו, ושזו איננה בדיוק התנצרות וכו', איך זה שהדבר לא עלה קודם לכן? מה גם שבמבצע משה עלו גם כמה עשרות מהפלשמורה.

אני מבקש לשים לב לעובדות הבאות. לקראת מבצע משה התחילה עליה משני איזורים: טיגראי וולקייט. באיזור וולקייט לא היתה התנצרות, לפי כל המחקרים שהיו עד כה. כך שלא היתה שם בעיה. אצל הטיגרינים היתה התנצרות וגם התבוללות. התהליך שלשמו היתה התנצרות, הצליח. גל אחד של התנצרות היה באמצע המאה הקודמת,

וגל שני של התנצרות היה בסוף המאה הקודמת. והם אכן נטמעו. לכן גם לא היתה שם בעיה במבצע משה ועד מבצע שלמה. מבצע משה היה מבצע הרואי של אנשים שהלכו לסודן ברגל בתנאי סכנה, ועברו סבל ויסודים איומים. אלפים מתו בדרך הנוראה הזאת. בדרכם הם עברו כפרים של הפלשמורה. מדוע לא הצטרפו אליהם אז הפלשמורה, אם אמנם היו להם קשרים כל כך חזקים, כפי שיש הטוענים? עשרות בלבד הצטרפו.

ח' פורת:

מאות הצטרפו.

השר לקליטת העליה י' צבן:

אני חושב שהצטרפו רק עשרות. אבל אפילו הצטרפו מאות מתוך 30 אלף פלשמורה, הרי זה אומר הכל. חלק מהכפרים של הפלשמורה עזרו לעולים, וחלק מהכפרים היו נטרלים, ולגבי חלק מהכפרים של הפלשמורה יש עד היום סכסוכים בין ביתה ישראל לבין משפחות מהכפרים שהפריעו להם. גם זה מסוג הדברים השתיקה יפה להם, דאבל חשוב שאתם תדעו זאת.

כאשר היה מבצע שלמה וארגונים אמריקאיים כאלה ואחרים הגיעו לכפרים של הפלשמורה, ללא תיאום עם ממשלת ישראל, ואמרו להם שיש אוטובוסים לאדיס אבבה, ובאדיס אבבה ממתין מטוס לקחת אותם לישראל, המצב היה כבר אחר לגמרי.

ח' פורת:

הם היו באדיס אבבה למעלה משנתיים.

השר לקליטת העליה י' צבן:

60 איש מהם היו באדיס אבבה לפני מבצע שלמה.

ח' פורת:

קרוב ל- 3,000 איש היו באדיס אבבה--

השר לקליטת העליה י' צבן:

זה כבר היה בזרימה לשם לקראת מבצע שלמה. כאשר ביתה ישראל התחילו לזרום באוטובוסים מהכפרים לאדיס אבבה, התחילו לבוא לשם גם הפלשמורה. לפני כן היו באדיס אבבה רק 60 איש מהפלשמורה. וזה על פי עדות אלה שארגנו את המבצע. הם סיפרו לנו את מי הם מצאו כשהם באו לשם. רק על סף ארגון מבצע שלמה נוצר השינוי.

ח' פורת:

תהליך הזרימה לאדיס נכון לגבי כולם, גם לגבי ביתה-ישראל. גם הם התחילו לבוא לשם כשנודע להם על מבצע שלמה.

השר לקליטת העליה י' צבן:

אני קובע חד משמעית שאין להשוות בין מה שקרה בכפרי ביתה ישראל בפרק הזמן שבין מבצע משה למבצע שלמה לבין מה שקרה בכפר הפלשמורה. בכפרי ביתה ישראל היתה כל הזמן דריכות והערכות קונקרטיים בציפיה ממשית. זה היה בקרב הפלשמורה.

היו"ר ע' זיסמן:

גם פעילים מטעם מוסדות שונים בישראל הגיעו לשם אחרי זה. וזו לדעתי נקודה חשובה. כי מדוע הם הגיעו לשם בשלב כל כך מאוחר?

השר לקליטת העליה י' צבן:

ההחלטה שלנו קבעה, כי לאור האמור לעיל עולה, כי אין לפלשמורה ככלל, כקבוצה, זכות שיבה קיבוצית לישראל, ואין ליחיד, מתוקף שיוכו לפלשמורה, זכות שיבה, וזאת משום שהוועדה, בשים לב לראיות ולעדויות שהובאו בפניה, אינה יכולה, כאמור, לצאת מההנחה שבני הפלשמורה בתוקף הגדרתם זו נכנסים בגדר חוק השבות, כל עוד לא עברו תהליך שיבה ליחדות או גיור.

בסעיף 5 אנחנו אומרים: מובן מאליו, כי אין בהחלטה זו כדי לשלול זכותו של כל יחיד מבני הפלשמורה לעלות לארץ לפי חוק השבות אם תתקבל טענתו כי זכות זאת עומדת לו מכוח היותו יהודי, כאמור בחוק השבות, או מכוח מעמדו האישי כמוגדר בסעיף 4א רבתי לחוק השבות.

אנחנו לא מתייחסים לפלשמורה כקבוצה שמחר אתה יכול לומר כי לכל מי שמזוהה כפלשמורה יש זכות במסגרת חוק השבות. אף אחד מעשרה היועצים לא הציע זאת. המרחיק לכת ביותר, הרב אהרון ליכטנשטיין, אמר שהוא חושב שצריך לנהוג בזהירות וכו', וקבע עמדה עקרונית, אף שהיא בעייתית מאד, שעמדת הפתיחה שלו היא, שאם אמנם ביתה-ישראל הם יהודים, אז הפלשמורה מבחינה אתנית הם חלק מביתה ישראל. ומאחר והרב עובדיה יוסף פסק מה שפסק, ומדינת ישראל קיבלה את הפסיקה הזאת, הוא גוזר את חוות דעתו מנקודת המוצא הזאת. הוא אומר שהוא רואה באופן חיובי את הרעיון שצריך להשיב אותם לעמם, אבל גם הוא אינו חושב שאפשר לומר שהפלשמורה כקבוצה נמצאת במסגרת חוק השבות, ושלאפשר לומר לכל יחידה בתוכה שלפי חוק השבות הוא יכול לעלות מחר לארץ.

יחד עם זאת איננו אומרים שיחיד השייך לכפר זה או אחר לא יכול לטעון שהוא רוצה לעלות לישראל לפי חוק השבות או מתוקף זה שהוא מודיע שהוא יהודי, ויש לו הוכחות לכך שהוא יהודי; או מתוקף סעיף 4א, כשהוא יגיד שהוא אמנם בן של מתנצר, אבל סבא שלו היה יהודי, ולפי סעיף 4א מותר לו לעלות לפי חוק השבות.

כיוון שכך, קיבלה הוועדה החלטה שהיא החלטה בעייתית מאד, והיא ראשונה מסוגה בתולדות מדינת ישראל, והיא עלולה לעורר בעיות בבג"צ. גם אחרי שקיבלנו את המסקנות ישבנו שעות ארוכות כדי להבטיח שהצד המשפטי של הניסוחים יעמוד איתן.

כדי שתהיה לנו הגנה במקרה של פנייה לבג"צ, אם תהיה תביעה ממדינות אחרות להחיל את הכללים שקבענו באתיופיה גם על רוסיה, על קווקז, על בולגריה, יגוסלביה וכו', אומר סעיף 4: בהתחשב בנסיבות המיוחדות של בני הפלשמורה, כפי שהתבררו בדיוני הוועדה וכפי שעלו מעדויות המומחים, ממליצה ועדת השרים כי הטיפול במקרה זה יהיה על בסיס אישי והומניטרי ויתבצע בעיקרו במסגרת חוק הכניסה לישראל. במסגרת זו ממליצה ועדת השרים בפני שר הפנים לאפשר איחוד משפחות על ידי מתן רשות כניסה לישראל לאלה מבני הפלשמורה שיש להם קירבת משפחה ראשונית, כדלקמן: בני-זוג; הורים וילדיהם; ילדים והוריהם.

ח' פורת:

אחים לא?

השר לקליטת העליה י' צבן:

אחים לא. אבל כיוון ששאלת, אשלים בקריאת עוד שני סעיפים. סעיף 7 מדבר על צוות מיוחד שיפעל ליד הקונסול, ושם נאמר: צוות זה יהיה רשאי להמליץ בפני הקונסול לאשר כניסה לישראל גם לקרובים מקירבה שונה, במידה והשאריתם באתיופיה תותיר אותם בבדידות ובמצוקה קשה.

בקטע רלבנטי נוסף נאמר: הוועדה ממליצה, כי במידת הצורך יינקטו צעדים דחופים להבאתם ארצה של קרובי משפחה, שעניינם מהווה בעיה הומניטרית קשה, כגון קטינים שהוריהם נמצאים באתיופיה, וזאת במסגרת חוק הכניסה לישראל, או לפי חוק השבות, הכל לפי העניין.

ח' פורת:

אבל הם לא יהיו זכאים להטבות הניתנות לעולים.

השר לקליטת העליה י' צבן:

מיד אגיע לנקודה הזאת. יש המון שאלות והמון בעיות בהקשר לזה. מדברים על אפליה לרעה, ואני לא רוצה להכנס עכשיו לעמדה האישית בנושא של הפרוצדורות של כניסה לישראל לגבי עולי רוסיה, למשל. אתם זוכים שבשעתו הרב פרץ הכריז כי 30% מהעולים מרוסיה הם לא יהודים.

ג' שגב:

והוא כנראה צדק.

השר לקליטת העליה י' צבן:

להכרזה הזאת של השר לשעבר פרץ היו שתי משמעויות: האחת, על נשואי תערובת של בני עמנו שהתחתנו עם מי שאינם יהודים; השניה, על הסתננותם ארצה של מי שאינם יהודים. בוועדה דווח לנו, כי במה שנוגע להסתננות של לא יהודים, הדבר היה נכון בפרק זמן קצר בלבד, בסוף 1989 ותחילת 1990, ולאחר מכן נקטו בהסדרים מאד מאד מחמירים שם כדי שזה לא יקרה, ואין שחר לשמועות כאילו זה קרה גם בשנים האחרונות. שמענו דברי דחייה חריפה ותקיפה של הטענות האלה, וקיבלנו תאור והסבר מקיפים על הפרוצדורות הנהוגות למניעת התופעה הזאת.

הפרוצדורות שחלות שם יחולו גם בנושא שלפנינו, ולא זו בלבד שלא תהיה אפליה לרעת אלה שבאתיופיה, שצריכים לעבור אותן פרוצדורות, אלא שתהיה אפילו אפליה לטובתם, והיא: שפעם ראשונה בתולדות מדינת ישראל, ועדת שרים, שצריכה לקבל גיבוי בהחלטת ממשלה, ממליצה בפני שר הפנים, שהעניין נתון לשיקול דעתו, על שיקול הדעת שעליו להפעיל בעניין הזה.

שיקול הדעת המופעל היום על ידי שר הפנים אומר שיהודי שהתחתן ברוסיה עם נוצריה, והם רוצים לעלות לישראל, גם היא עולה לפי חוק השבות. אם יש להם ילדים, הילדים עולים לפי חוק השבות. אבל אם האשה הלא יהודיה רוצה להעלות גם את הוריה, היא יכולה להעלות רק אחד ההורים שנשאר, ובלבד שאין לו שם משענת. זה היום שיקול הדעת שלו.

אני יכול לקבל או לא לקבל את שיקול הדעת הזה, אבל לא זה עומד כאן על הפרק. אנחנו דנים עכשיו בשאלה אם יש אפליה לרעה או לטובה בגישה כלפי המועמדים לעליה מאתיופיה. דבר כזה עוד לא קרה לנו, והוא אכן בעייתי מאד. ולכן אמרנו "בנסיבות המיוחדות", מחשש שמחר ידרשו את זה גם שם.

ח' פורת:

בכמה אנשים מדובר לדעתכם, אם זה לא כולל אחים?

השר לקליטת העליה י' צבן:

כאשר ייחשפו פעם הפרוטוקולים של ועדת השרים בפני חברי הוועדה הזאת תוכלו לראות את כל הפרטים. במהלך הדיונים של הוועדה באשר למספר האנשים שבו מדובר, היו גם דיונים רציניים בשאלה האם יש קו תיחום לקבוצה הזאת, כדי להבטיח שמול משרד ראש הממשלה לא תעמוד מחר ילדה ובידה תמונת אביה שנותר באתיופיה, או להיפך. אבל לא הצלחנו לקבל עדות ברורה באשר למספר, ולא הצלחנו לקבל עדות ברורה באשר לקו התיחום. למעשה שמענו שאין קו תיחום.

פרופסור פנקרס, בריטי לא יהודי, חוקר אתיופיה, מייסד המכון לחקר אתיופיה באדיס אבבה, אומר בלשון חריפה מאד, שכל מי שמדבר על קו תיחום כזה או אחר, אפילו על הרבה יותר גדול מ-30 אלף, אינו יודע מה הוא מדבר.

א' רביץ:

הוא מדבר על מאות אלפים.

השר לקליטת העליה י' צבן:

אתה פשוט לא יכול לדעת בכמה זה נגמר.

אקח את המקרה של הטיגרינים. הזקנים בתרבות האפריקאית ידועים בזכרון אדיר, כי הכל אצלם עובר בתורה שבעל פה. גם לאלה שהתבוללו יש זכרון היסטורי.

ח' פורת:

אבל הם לא כלולים בקטיגוריה הזאת. אנחנו מדברים רק באלה שהם ממוצא אתני של ביתה ישראל.

השר לקליטת העליה י' צבן:

אני לא יודע מה זה מוצא אתני טהור. הטיגרינים הם אחד השבטים באתיופיה שבקרבת חיו ביתה ישראל, וגם בקרבם היתה התנצרות. אבל בעוד שבחלקים אחרים באתיופיה ההתנצרות לא הסתיימה בהתבוללות, שם היא הסתיימה בהתבוללות. אבל כיוון שחלק מהם עשו זאת באמצע המאה הקודמת, וחלק בסופה, אין שום אפשרות לחתום על ערובה המבטיחה שמחר לא יופיעו שם אנשים שיוכיחו שאבא של סבא שלהם היה יהודי.

ח' פורת:

יש עקרונות הילכתיים מאד פשוטים בעניין זה.

השר לקליטת העליה י' צבן:

מדינת ישראל מתחשבת בעקרונות ההילכתיים, אבל לא פוסקת על פיהם.

היו"ר ע' זיסמן:

אדוני השר, אתה מדווח לנו על ההמלצות של ועדת השרים שאתה מתכוון להביא בפני הממשלה. אנחנו מבקשים שתעלה בישיבת הממשלה גם את ההערות וההצעות שאנחנו מבקשים להעלות כאן היום לפניך.

ח' פורת:

אדוני השר, כשאתה מדבר על הורים ובנים, האם אתה יודע באיזה מספר מדובר?

השר לקליטת העליה י' צבן:

הוועדה דנה בשאלת המספרים. בדיונים המסכמים שלה היא נמנעה מזה בכוונה. למדנו שכל השערה מספרית שניתנה בעבר לגבי אחת מן התופעות, כשלה כשלון מוחלט.

ח' פורת:

אני מדבר על אלה שנמצאים בארץ, שמהם אפשר לדעת אם השאירו באתיופיה הורים, בנים וכו', ובאיזה מספר מדובר.

א' זנדברג:

כאשר הגדרתם את הבעיה, אדוני השר, כמה אנשים ראיתם מול עיניכם?

השר לקליטת העליה י' צבן:

היו גירסאות שונות גם לגבי השאלה כמה בקרב עולי אתיופיה שנמצאים בארץ יש להם בני זוג שנפרדו מהם, יש ילדים שיש להם שם הורים, והורים שיש להם שם ילדים.

גם אחרי שיחות עם עולים מאתיופיה הגענו לגירסאות שונות באשר לבני זוג שהופרדו ונשארו שם, למספר ילדים שהוריהם עלו והם נשארו שם, ולמספר הורים שילדיהם עלו ואילו הם עדיין שם. בהתאם לקטיגוריה הזאת מעריכים שמדובר בכמה מאות, אבל האמירה הזאת אינה שווה הרבה, ואסביר לכם גם מדוע. צריך להבין שאינך מעלה ארצה עוד עולה או שניים על כל עולה בן משפחה שכבר נמצא כאן, אלא יכול מאד להיות שעל כל עולה שכבר נמצא בארץ אתה תעלה עוד 5 קרובים שלו, 7 קרובים ואפילו יותר. וזו הבעיה שמקשה עלינו להגיע להערכה שתהיה קרובה למציאות.

אתן לכם דוגמה. האם נותר שם, והתחתן שם עם אשה אחרת אחרי שאשתו הראשונה אם בתו שעלתה לארץ נפטרה. יחד אתו תעלה כמובן גם אשתו החדשה, וגם הילדים שלהם. ויש עוד הרבה דוגמאות, מסובכות עוד יותר, שלא אפרט עכשיו. כאשר תאיתי את התא המשפחתי הטיפוסי בפני ועדת העורכים, ושאלתי אותם היכן עובר כאן הקו ההומני, היתה דממה של חמש דקות. אף אחד לא רצה להגיד היכן עובר הקו ההומניטרי. אלה הן בעיות שנצטרך להחליט לגביהן. לכן אינני יכול לנקוב גם במספרים.

אני רוצה שתזכרו שערב מבצ משה ההערכה לגבי ביתה ישראל הסתכמה ב- 27 - 26 אלף. כשחבר הכנסת עוזי ברעם ביקר שם דובר על 21 אלף בסך הכל. כאר הסתיים המבצע הוא הקיף 46 אלף. ואגב, אף יהודי בארץ לא העז לפצות את הפה ולומר שהעלאת 27 - 26 אלף עולים מאתיופיה זה בסדר, אבל לקבל מאפריקה 46 אלף עולים, זה כבר דבר אחר, זה לא.

אם תעיינו בפרוטוקולים של הוועדה הזאת תראו, שידידים שנמצאים שם בחוץ העריכו את מספר הפלשמורה ב- 7000 נפש בלבד. אחר כך עלה המספר ל- 11 - 10 אלף איש. לאחר מכן אמרו שמספרם לא יעלה בשום פנים ואופן על 15 אלף. אחר כך כבר דיברו על 20 - 15 אלף איש. והיום מדברים על 30 אלף, ולא בבטחון מלא. הם גם טוענים שכל המומחים אינם שווים פרוטה ואינם יודעים את המספר, וכי רק הם יודעים אותו.

אף אחד לא יכול לומר שהיתה קונספירציה לגבי ביתה ישראל. ועובדה היא שגם לגביהם היתה טעות גדולה באשר למספרם. וגם עובדה היא שהיה שם מפקד של אורט בשנת 1976.

הוועדה ממליצה שקונסול ישראלי מיוחד יישלח לאדיס אבבסה, והוא יטפל, ראשית כל, בבדיקה שלא לה שנמצאים באדיס אבבה, בהסכמת ממשלת אתיופיה. אני רוצה לציין שאנחנו איננו בעלי-הבית באתיופיה. יש ממשלה באתיופיה, ויש שם כנסיה נוצרית אתיופית, שאמרו את דברם בענין זה, ובינתיים הם שוללים בתוקף כל גישה קבוצתית כזאת. הם אמרו שמספיק היה להם עם ביתה ישראל, ואילו עכשיו מדובר בנוצרים והם לא מסכימים לפעילותך מסיונרית שם. אנחנו נפעל שם כמובן לפי חוקי אתיופיה ובאופן אינדיבידואלי.

כדי לבצע את ההחלטות האלה צריך לבוא בדברים עם ממשלת אתיופיה, לשכנע אותה ולהשיג את הסכמתה. ומאחר ואנחנו רציניים בהחלטה הזאת, אז מיד אחרי שהממשלה תקבל את זה אנחנו נתחיל בפעולה בענין הזה, ואני רוצה שתדעו שזה לא פשוט.

הייתי רוצה להביא בפניכם חומר מעניין של פרופסור חגי ארליך, בתקווה שאקבל את הסכמתו לכך. פרופסור חגי ארליך שהוא חוקר אפריקה שנמצא עכשיו בווינגטון, ועוד מתקופת הגרילה הוא מכיר אישית את המנהיג הנוכחי של אתיופיה. הוא כתב לי על השיחות שהיו אתו על הפלשמורה. הענין מאד מאד רגיש, גם מבחינת האינטרסים של מדיניות החוץ של מדינת ישראל, וגם את זה צריך לקחת בחשבון, אף שזה לא צריך למנוע מאתנו לעשות את המאמצים הדרושים.

אני מקווה שנצליח לשכנע, ואז יפעל צוות קונסולרי בגונדר, כדי שלא תתחיל נהירה מחודשת לאדיס אבבה, וגם כדי לא לזעזע את כל מערכות החיים שלהם שם. ליד הקונסול יהיה צוות מיעץ, שבו יהיו נציגי הגורמים השונים, כולל נציגי העדה ונציגי הקייסים. הם יהיו מעורבים בתהליך. ליד שר הפנים תהיה ועדה מייעצת, שתהווה גם סמכות לערעור על החלטות הקונסול, במקרה ולא יהיו מרוצים מהן. מושבה הקבוע יהיה בישראל, אבלמדי פעם תסע לבדוק דברים במקום. בראש הוועדה יהיה משפטן בכיר, ובין חברי הוועדה יהיו רב, קייס, ועוד שני אנשים שימונו על ידי שר הפנים. אני אמליץ על כך שאחד מהשניים יהיה צעיר ממנהיגי העדה. חשוב שבני העדה ידעו שיש להם מקום בתוך התהליך עצמו.

סעיף 9 בהמלצות אומר: ממשלת ישראל אינה עוסקת ולא תעסוק בפעילות של גיור או "השבה ליהדות", לא בארץ ואף לא בחו"ל. יש להדגיש זאת לנוכח הצעות שהועלו בהקשר לפלשמורה לפיהן יוקמו באתיופיה או בארץ אחרת באירופה מרכזים לגיור או ל"השבה ליהדות".

יחד עם זאת תבדוק הממשלה את האפשרות כי גורמים מתאימים יפעלו, בהסכמתה של ממשלת אתיופיה, בקרב המועמדים לעלייה מקרב הפלשמורה, במגמה לקרבם למורשת ישראל ולהווי הארץ ולהקל את חבלי היקלטותם בה.

סעיף 10 מברך את הג'וינט על שהוא מוכן להמשיך לטפל ב- 2,800 בני הפלשמורה, עד שתיתפר שם הבעיה, ומטיל עלי לבדוק איך ניתן לעזור יותר ל- 1,200 מבני הפלשמורה שהגיעו לאדיס-אבבה למרות ההודעות המפורשת כי לא ינטשו את כפריהם, וימתינו במקומם עד שתכריע הממשלה בעניין הפלשמורה.

ח' פורת:

למה אתה מתכוון כשאתה אומר עד שתיתפר הבעיה?

השר לקליטת העליה י' צבן:

עד שיעלו ארצה אלה שיכולים לעלות לפי הקריטריונים, ועד שנמצא פתרון לאלה שלא יכולים לעלות לפי הקריטריונים, שהרי לא נזרוק אותם סתם.

ח' פורת:

מה הפתרון בשבילם?

השר לקליטת העליה י' צבן:

נעזור להם לשקם את החיים שלהם שם.

ח' פורת:

האם הכוונה לפזר אותם בחזרה לכפרים, או משהו דומה?

השר לקליטת העליה י' צבן:

לאו דווקא. אפשר אולי לשקם אותם באדיס אבבה. אינני מכיר את התנאים שם, אבל יהיה מי שיטפל בעניין הזה מתוך רצון לעזור להם ולתת להם מענה הומניטרי. יכול גם להיות שכולם יצליחו להוכיח שיש להם זכות לעלות מכוח חוק השבות.

למי שמקבל את המסגרת הזאת של ההחלטות צריך להיות ברור שהדבר קשור בהרבה מאד מסקנות אופרטיביות ובשאלות אופרטיביות. הרבה תלוי גם באופי הוועדה שתוקם ובהנחיות שתינתנה.

ישנה השאלה של זכויות העולה. אנחנו יודעים בדיוק מה הן זכויותיו של עולה חדש, ואנחנו יודעים שהזכויות האלה לא ניתנות למי שנכנס לארץ לפי חוק הכניסה לישראל. מצד אחד ברור שכל מי שנכנס לפי חוק הכניסה לישראל, ולא חשוב מאיזו ארץ הוא בא, אינו מקבל את הזכויות שמקבל עולה חדש. מצד שני מתעוררת כמובן השאלה איך יגיעו האנשים האלה, מה יהיו הסדרי קליטתם בארץ, איזה סוג של סעדהם יקבלו, שהרי ברור שבלי סעד הם לא יוכלו להסתדר כאן כלל וכלל. והדבר הזה הוא שוב בגדר השאלות שאנחנו החלטנו שהן טעונות בירור, אבל יש ערך להעמיק בפרטים ובבירור רק אם הממשלה מקבלת את מסגרת ההחלטות שאנחנו הצגנו כאן.

ועדת השרים תמשיך לכהן בתקפדיה כוועדת מעקב. אם היא תראה שמתעוררות בעיות חדשות, היא תדון בהן. אם היא תראה שהנחה מסוימת שלה לגבי הגשמת המטרות האלה טעונה קורקטיבה כזאת או אחרת, היא תעשה מה שמוטל עליה לעשות.

אני רוצה לומר לחבר-הכנסת לפורת, לחבר-הכנסת גור ולחבר-הכנסת רביץ, שלא היו בתחילת הישיבה, שנפגשתי אתמול בפגישה של שלושה וחצי שעות עם נציגי הארגונים של האתיופים. היתה זו פגישה לא קלה, אבל אני חושב שהיתה זו פגישה מאד חשובה. אני שמח שיושב ראש ארגון הגג מצא לנכון ללכת אחרי הפגישה אל הטלויזיה, ולראיון נוסף, ולחזור בו מיוזמתו מההאשמה שהחלטה הזאת היא גזענית. הוא אמר שאחרי השיחה שקיימנו הוא רואה את ההחלטה באור שונה מזה שהוא ראה אותה לפני כן, כאשר הוא התבטא כפי שהתבטא. אבל מובן שיש לו ביקורת על ההחלטה.

אמרתי להם שאני לא יכול לשלול את זכותם לבקר את ההחלטה או אפילו לגנות אותה, ולהמשיך להחזיק בתביעה הכוללת שלהם להעלאת כל הפלשמורה. ועוד אמרתי להם שאני לא מתנה את שיתוף הפעולה בינינו בהגשמת המסקנות האלה בכך שהם יוותרו על דברי הביקורת או על התביעה הגורפת שלהם. אבל מאחר ואנחנו מדברים במערכת מאד רגישה שיכולה להסתיים בכמה מקרים באופן מאד טרגי, הצעתי פעולה משותפת. לגבי חלק מהבעיות אנחנו פותחים חלון ברור של תקווה; לגבי חלק אחר החלון יותר קטן, יותר עמום, אבל זה לא אומר שמאחורי החלון ניצבת חומה שאין אפשרות ליצור בה סדק קטן לפתרון בעיות.

חשוב מאד להעביר מסר שאיננו מסר של יאוש. כי אם המסר יהיה של יאוש, התוצאות עלולות להיות קשות. נאמר שבמקרה והבעיה היא הומניטרית קשה, אפשר יהיה לקבל החלטות חריגות לגבי מקרים חריגים. אבל בפירוש לא כל מקרה. ניקח לדוגמה בן שעלה לארץ, ולאביו שנשאר שם עוד 9 ילדים, ועוד 6 ילדים מאשה שניה, ועוד 5 ילדים מאשה שלישית, וילדים מספר התחתנו עם מי שהתחתנו וגם להם ילדים, וזה פלונוטר אחד גדול. אז אם רוצים להחליט שכל האחים והאחיות עולים, אז מוטב כבר להחליט שכל הפלשמורה עולה לארץ. אבל במקרה של משפחה שעלתה לארץ והשאירה מאחורי בן או בת, ברור שזה נתון לדיון ולהחלטה.

אני מבקש לחלק ביניכם עכשיו את ההמלצות, וכן חומר רקע.

היו"ר ע' זיסמן:

מזה זמן יש לי הרגשה, שהלכה והתחזקה, וקיבלה חיזוק היום עם קריאת המלצות ועדת השרים. היתה מגמה ללכת על הרע במיעוטו, על המינימום. ואני תומך במסקנה העיקרית, העקרונית והבסיסית, שאני מחלק אותה לשני חלקים: האחד - איחוד משפחות מוגדר, מוגבר ומסויים; השני - שלא ממשלת ישראל היא שצריכה להחליט אם הם יהודים או לא, אם צריך לגיירם וכו'.

אני רוצה להבהיר שאני דוחה מכל וכל את הטענה בדבר גזענות כביכול בהחלטה הזאת, והייתי רוצה מאד שהדבר יתוקן. אני מכבד מאד אדיסו מסלה שהופיע כבר מספר פעמים בוועדה, וחבל מאד שביטוייו כאן הם מאד תוקפניים וחריפים. ובשום אופן אינני יכול להשלים עם זה שהוא אומר שהחלטה של ועדה, בראשותו של שר הקליטה, היא החלטה גזענית. כל העולם הנאור התרבותי, והלא תרבותי, ייאחז באמירה הזאת שלו על ממשלת ישראל שמקבלת החלטה גזענית. אותה ישראל שרק לפני מספר חודשים שחררו אותה מתווית הגזענות שהודבקה לה בשעתו במועצת הבטחון. הוא חייב לתקן את העוול הזה שהוא עשה. הוא עובד ציבור, עובד הוועד הפועל של ההסתדרות, והוא צריך להיות קצת יותר אחראי.

אנחנו מתחילים כבר במצב של נחיתות כאשר יושב ראש ארגון גג של ארגוני אתיופיה טוען שההחלטה הזאת היא החלטה גזענית. את הדבר הזה צריך לתקן, ומיד.

אני חושב שקונסול וכן ועדה עם שיקול דעת רחב ביותר הם דברים מסוכנים מאד. חשוב מאד להגדיר דברים מסויימים, להבהיר הנחיות בתחומי פעולה שונים וסמכויות גם של הקונסול וגם של הוועדה לידו, והדברים צריכים להעשות מראש, ולא להשאיר להם יותר מדי שיקול דעת. כי הם יהיו נתונים כל הזמן ללחצים בלתי רגילים, ואז אי אפשר יהיה לעמוד בסעיף 4.

לרישא של סעיף 4 אני מסכים הסכמה מלאה, אבל אני חושש שלא תוכל לעמוד בסיפא של סעיף 4, איפה שאתה מסביר מה זו קירבת משפחה ראשונית.

אני מבין שכתוצאה מההחלטה הזאת יהיו שני סוגי עולים. סוג אחד של עולים שיעלו לפי חוק השבות; וסוג שני, ואלה הרוב, שיעלו לפי חוק הכניסה לישראל. בזמן האחרון אנחנו עדים לבעיה שהולכת ומחריפה, כאשר עולים על פי חוק הכניסה הופכים לנטל כלכלי וסוציאלי של מדינת ישראל. מדינת ישראל לא יכולה להרשות לעצמה שאלפי אנשים יעלו ארצה מבלי שהיא תיתן להם שירותי בריאות ושירותים אחרים משום שהם נכנסו לפי חוק הכניסה לישראל.

כבר היום אנחנו סובלים מתבעיה הזאת, ואני חושש שאנחנו עלולים להגדיל ולהחריף אותה עם בואם של עולים נופסים על פי חוק הכניסה לארץ. מה גם שאנחנו יודעים שחלק גדול מהעולים הם חולים, חלשים ונזקקים. האמנם אנחנו רוצים שבוע או שבועיים אחרי שהם יעלו לארץ יתחילו ההפגנות והתביעות לגביהם? צריך לחשוב על זה מראש. וצריך לקבל החלטות אמיצות גם בנושא הזה, גם אם זה יעלה למדינה כסף. כי לא נוכל להרשות לעצמנו להעלות ארצה מאות משפחות, כשאנחנו אומרים להן מראש שהן צריכות לדאוג לעצמן. והרי אנחנו רואים מה קורה בעניין זה לעולים רבים מרוסיה.

ע' זנדברג:

כמה מהדברים נראים לי תמוהים ומוזרים, והייתי רוצה להציג כמה שאלות, אף כי יתכן וזה לא הרגע המתאים, וצריך יהיה לקיים דיון נוסף כדי להבהיר את הדברים. אבל לפני כן אני רוצה עוד להעיר כמה דברים.

אדוני השר, אתה התייחסת בדבריך לדרך שבה נתנו אנשים עדות, וסיפרת עד כמה קשה היה למצוא אנשים שיתנו עדות, וניסית לעשות איזו השוואה. אני חושב שהעדה האתיופית היא שונה מבחינה חברתית, שונה מבחינה תרבותית ועוד, ולשוני הזה יש משמעות שחייבים להביאה בחשבון. מהדברים שלך נשמע כאילו אנשים הגיעו לוועדה עם סיפור מתואם מראש, סיפור שבקנה מידה משפטי ובהגיון פשוט קל מאד להפריכו ולהבין שמדובר בסיפור תפור שאינו עולה בקנה אחד עם המציאות.

אבל קיים גם הצד השני. אני יודע שמדובר בחברה שבה הקשר המשפחתי הוא הרבה יותר הדוק וקרוב מזה שאנחנו רגילים לו, ושהאנשים האלה מוכנים לעשות כל דבר למען קרובי המשפחה שלהם. ולמעשה המטרה שלהם היתה לבוא ולהעיד ולומר דברים על מנת שבסופו של דבר תתקבל החלטה שתשרת את האינטרס האישי הצר שלהם: להעלות את בני משפחתם. אנחנו ידועים על מקרי התאבדויות על רקע של ניתוק וריחוק מבני משפחה קרובים, כך שגם מבחינה זו צריך להביא את הדברים בחשבון, ולא לששופט אותם לפי קנה המידה האובייקטיבי הרגיל של אדם הנותן עדות בפני ועדה, ולאו דווקא לצד של השליטה כשאתה אומר שאי אפשר לסמוך על הדברים שהוא אומר, כי חשוב מאד להבין גם את הרקע.

נתת כאן תיאור של ביתה ישראל מול הפלשמורה; איפה היתה הפלשמורה כשביתה-ישראל חיכו על המזוודות כל כך הרבה זמן וכו'. דבר דומה אפשר הרי להגיד גם לגבי יהודי ברית המועצות. גם בברית המועצות היו מסורבי עליה, והיה שם גם ציבור אחר שכאשר נתנו לו את האפשרות לעלות הוא הסכים לכך, וגם בענין זה היו כמה שלבים, אלא שככל שהקרקע שם התחממה יותר התגלו יותר אנשים שגילו את הציונות והחליטו לעלות ארצה.

אדוני השר, אני מקווה שתביא את דברי חברי הוועדה הנאמרים כאן היום גם לידיעת הממשלה. אני חושש שעשויה להיווצר פה סיטואציה מאד חמורה כלפי כל יהודי אתיופיה, כי רוב הציבור בארץ יודע דברים מאד כלליים על יהודי אתיופיה, ועל העולים משם, ובוודאי שאינו יודע פרטים. עלו ארצה יהודים מאתיופיה, וכולנו רואים אותם כיהודים. עומדים לעלות עכשיו עוד אנשים מאתיופיה, אנשים שאינם בדיוק יהודים, וכל התקשורת מדברת על זה, וה"כתם" שיוטל בעקבות זה גם על יהודי אתיופיה שכבר עלו ארצה לפני שנים יהיה גדול וכבד, והחשש הוא שיתייחסו אל היהודים שכבר עלו משם כאל מי שאינם יהודים, ויטילו ספק ביהדות של כולם. אני חושב שזה דבר מסוכן מבחינה חברתית, וראוי לתת עליו את הדעת לטווח ארוך.

אני מבין את החשש המתעורר בשל אי הבטחון באשר למקום שבו יש להציב את הקו האדום בעץ המשפחתי, עד שבסופו של דבר זה יהיה ג'ונגל, ולא עץ. אולי אתה יכול להגיד לנו כמה אנשים מהאיזורים שבהם לא היתה בעית פלשמורה "נזכרו" ביהדותם בעקבות העליה משם לישראל ומבקשים עתה גם כן לעלות לישראל. כי לפי אותו חישוב, אם העלנו מאיזור מסויים 5,000 יהודים, 7,000 או אפילו 10,000 איש, הרי שמאותו איזור צריכים להיות היום 30 אלף, 50 אלף או 75 אלף איש, לפי העץ המשפחתי שהולך ומתרחב, שרוצים לעלות עכשיו לישראל, ומנסים להוכיח קשר, אפילו רחוק, ליהדות.

ראיתי רשימה שמית של כ- 30 אלף איש, שבהם מדובר. אתה דיברת על עץ שהבסיס שלו כמה מאות, ולפי זה יכול בהחלט להיות שכל העצים האלה מסתכמים בסך הכל כ- 30 אלף איש, ולא יותר. לפי המידע שקיבלתי, ברוב המקרים מדובר בנישואים פנים-עדתיים בין הפלשמורה, ושנחנו מדברים על לא יותר מ- 30 אלף איש. אני מסתכל על הנושא מההיבט הציבורי, ואני קושר את זה איך שהוא עם העליה ממדינות אירופה ששם לא כל כך דקדקו, בעוד שבמקרה שלפנינו יש הרגשה שנוהגים בדקדוק יתר.

השר לקליטת העליה י' צבן:

זה פשוט לא נכון ששם לא דקדקו, ופה כן מדקדקים. אני חושב שאחוז העולים מאתיופיה שלגביהם לא נהגו דקדוק יתר הוא גדול ביותר.

א' זנדברג:

שר הקליטה שקדם לך דיבר על כך.

השר לקליטת העליה י' צבן:

אחוז הלא יהודים שעלו במבצע שלמה גדול מזה של "המסתננים" שבאו לכאן מברית המועצות. חלק מהם אף עלה לפי חוק הכניסה לישראל, כאשר ידעו עליהם מראש, אבל חלק מהם עלה על פי חוק השבות.

אינני יודע אם אתם יודעים איך זה שישנם כיום בארץ כ- 100 קטינים שעלו ארצה ללא הוריהם. משפחות שלחו את ילדיהם הקטנים עם שכניהם שעלו ארצה, והעולים העידו וגם חתמו כי אלה ילדיהם. והיה גם מי שנתן עדות שאכן זה הבן של הלה. האם אתם מבינים את הפוטנציאל שבהטעיות האלה? הרי מי שעוזב את אתיופיה משנה את כל עולמו, והוא מוכן לתת כל עדות שתסייע לו בכך. והילד שעלה ארצה עם השכן הוא ראש הגשר לבואה של כל משפחתו ארצה. הם הרי חולמים לעזוב את אתיופיה, ויהיו מוכנים למתן כל עדות שהיא ובלבד להצליח לעזוב אותה ולעלות לישראל.

א' זנדברג:

האם אנחנו עדים לתופעת השרשרת הזאת גם באיזורים אחרים באתיופיה, שמהם עלו יהודים כשבועית הפשלמורה עוד לא היתה ידועה?

הזכרת את הכנסיה הנוצרית. אני רוצה להיות מאד זהיר בעניין זה, ואני מסתכל בזה מבחינה הומנית. עד כמה שאני יודע, הפעילות והמעורבות של הכנסיה הנוצרית בקהילה של הפשלמורה היתה מזערית ביותר. האם זה נכון?

השר לקליטת העליה י' צבן:

לידיעתך, החברה הנוצרית האנגליקנית של לונדון היתה בסוף המאה הקודמת אחת השלוחות של הקולוניאליזם להכנס לאתיופיה, והמסיון הבריטי היה פעיל בזה. כאשר הם השיגו את ההסכמה של האתיופים ושל הכנסיה הנוצרית האתיופית לפעילותם של המסיונרים האנגליקנים, זה היה כרוך בתנאי לא יאומן: אתם תעשו פעולה מסיונרית אנגליקנית, אבל כל איש מביתה-ישראל שישתכנע על-ידכם להמיר את דתו, לא יעבור לכנסיה האנגליקנית, אלא לכנסיה הנוצרית האתיופית. זה היה התנאי למתן הרשיון לפעילות המסיונרית האנגליקנית שם.

א' זנדברג:

האם הכנסיה האתיופית או האנגליקנית היתה מעורבת בחיי הקהילה של הפשלמורה? קראתי שאחד מראשי הכנסיה שם גילה פתאום עניין בביקור במחנה של הפשלמורה באדיס אבבה, והבנתי שזה היה מעשה חריג וחדשני, כי לפני כן לא היה קשר ביניהם, אני רואה בזה נתון שצריך להביא אותו בחשבון.

אני חושב שצריך לשים מאד לב לדרך העבודה של הצוות המייעץ באתיופיה, שעליו דיבר כאן השר. ואני סבור שלזהות הפרסונלית של איש הוועדה הזאת יש חשיבות מירבית. שמענו על מסקנות שונות שאליהן הגיעו אנשים שסקרו את אותו האיזור, וכשיש חוות דעת סותרות לגבי אותו איזור קשה כמובן להתמודד את הבעיות. אני חושש מפני מצב שבו כל מי שיפעל שם יבוא לשם עם דעה מגובשת בנדון--

השר לקליטת העליה י' צבן:

כולם יהיו אנשים חדשים. וזה מוסכם גם על דעת אורי גורדון.

א' זנדברג:

טוב שהם אנשים חדשים, אלא שהידע שלהם ישאף במקרה זה לאפס.

השר לקליטת העליה י' צבן:

אני יודע שאנשים רבים תרמו לעלייתם של יהודי אתיופיה, אבל אני גם יודע שאין אדם שעשה יותר ממיכה פרידמן להעלאת יהודי אתיופיה לארץ, ולכן אני חושב שנעשה לו עוול נורא. הוא למעשה ביצע החלטה. כאשר נשאל ראש ממשלת ישראל דאז, יצחק שמיר, מה לעשות לגבי הפלשמורה, הוא השיב - ולדעתי נכון השיב - שצריך להפסיק את הבאתם ארצה, כי צריך תחילה לברר את המצב.

א' זנדברג:

אני מניח שמישהו העלה בפניו את הבעיה בצורה מסויימת, ולפי זה הוא החליט מה שהחליט. יש טענה שהביטוי פלשמורה היה משהו כמו הביטוי "גוי" שבו מכנים יהודי שאינו שומר או מקיים את המצוות, וכי אין זה כינוי למי שהתנצר והוא נוצרי.

איך תצליח למצוא אנשים אוביקטיביים לאיוש הוועדה המייעצת? אני חושב שיהיה זה די קשה למצוא אנשים כאלה. ועוד שאלה לי אליך: כיצד יוכיח שם האיש מה בעצם מצבו. שהרי רוב הקייסים נמצאים היום בארץ. מקובל היה בזמנו, וזה נפסל לעתים, שתעודה של הקייס שימשה ראיה טובה ליהדותו של המחזיק בה. על פי שניים יקום דבר זה מצב שקשה יהיה לקיים אותו, וכבר שמענו כיצד ניתנו עדויות שקריות כדי להוכיח המצאותם של בת או בן במשפחה לא להם. מה איפה תהיה הדרך להוכחת הדבר, כאשר אתה צריך להביא בחשבון שהמדובר הוא באדם שאינו מתמצא בכללי משפט ופרוצדורה, וכיצד הוא יוכל לבסס את הטענות שלו. וצריך להביא בחשבון שהטענות שלו התבססו מאז ומתמיד על ראיות שאינן בדיוק ראיות קבילות. גם ענין הערעור נראה לי לא מעשי, ולא ברור לי איך אתם עומדים להתמודד עם הדברים האלה.

לא ברור לי גם איך אתם מתכווננים ליצור את הקשר בין הקונסול בגונדר לבין הקונסוליה באדיס-אבבה, ומי יציית להוראות של מי. כל הענין הזה נראה לי כמכשול בירוקרטי מאד כבד, שעלול לזרוע יאוש.

השר לקליטת העליה י' צבן:

תראה לי איזו שהיא שיטה וקווים מנחים שבהם תימנע מהבירוקרטיה הזאת. נניח שאתה מחליט להעלות את כל הפלשמורה לארץ, איך תעשה זאת?

ביום של מבצע שלמה היו סביב השגרירות 14 אלף שעלו בסופו ל דבר, בתוכם כ- 2,000 פלשמורה, ועוד כמה מאות נוצרים. היו עוד 3,000 או 4,000 בני פלשמורה שכבר הגיעו לאדיס אבבה, ולא נתנו להם לעלות על המטוס. ביחד 17,000 איש. אבל סביב השגרירות היו בין 35 ל- 40 אלף איש. זאת אומרת שהיו עוד 20 אלף איש שאינם יהודים וגם אינם פלשמורה.

א' זנדברג:

אני מדבר על רשימת מחשב, וברשימה צויין גם מי שיש לו קרוב בישראל. אני הגעתי אל הנושא הזה כי ראיתי בזה נקודה כואבת, נושא הומניטרי, משהו שנראה על פניו קצת צורם. ואני חושב שיהיה מאד קשה לעבור על זה בשקט, אפילו מבחינת דעת הקהל הציבורית בארץ, אחרי שהועלתה רשימה שאין עליה מחלוקת. למעשה כל הארגונים והתת-ארגונים האתיופיים, 56 במספר בסך הכל, מדברים על רשימה אחת. אין טענה ל- 100 אלף ואף לא על 50 אלף פלשמורה. מדברים על 30 אלף פלשמורה בסך הכל. ואם זה המספר שעליו מדברים, אני לא יודע כיצד אפשר יהיה לשכנע מאוחר יותר להוסיף

עליו עוד 100 אלף או אפילו 50 אלף איש. שהרי מדובר בקבוצה מאד ספציפית. במקום להטיל על כל האנשים האלה להוכיח את יהדותם, בעוד שמדובר ברשימה מסויימת בלבד, מן הראוי היה שתקבל החלטה הפוכה, אלא מי שלגביו יש חשש שאיננו יהודי או שאין לו קשר המצדיק עליה ארצה, הוא צריך יהיה להוכיח את יהדותו או את הקשר שלו ליהדות.

ג' שגב:

אני רוצה לחזק את השאלה שהעלה יושב ראש הוועדה, חבר הכנסת זיסמן, כי מספר רב מדי של נקודות נשארו פתוחות. יש לי חשש, מהכרזתי את הבירוקרטיה הישראלית וכל מערכת מינהלית שצריכה לשקול דברים, שכאשר אתה משאיר מספר רב מדי של נקודות לפתוחות לשיקול דעתה של ועדה זו או אחרת, אתה פשוט יוצר בעיה שאי אפשר לפתור אותה.

אני בהחלט מקבל חלק מההחלטה שלכם, אדוני השר, אבל עדיין נותרו הרבה מאד סימני שאלה. כולנו בעצם יודעים מה יקרה בפועל לא רק באתיופיה אלא גם ברוסיה ובארצות מצוקה אחרות; כאשר תהיה ועדה כמו זאת שעליה דיברת כאן, ויידעו שיש מספר נקודות שהן עדיין פתוחות, יתחילו להרעיף על הוועדה המון עדויות. והרי אנחנו יודעים שיש לנו בעיה עם מדינה מאד לא מאורגנת, מדינה שאין בה רישום מסודר לא רק מן העבר, אלא גם לא מן ההווה. ולכן, כשאנך סוגר מלכתחילה את הדברים ומחליט לדוגמה שרק בן או, או רק בנים לאס יהודיה וכו', אתה מזמין אנדרלמוסיה שלמה. רק כאשר תסגור את הדברים ומיד בתחילת הדרך, לאפשר יהיה להסתדר איך שהוא, אף שגם אז קשה מאד יהיה לסמוך על העדויות שתינתנה. ולראיה, מי ששמע באתיופיה שבארץ טוב יותר שלח את הילדים שלו לארץ, אף שהיו נוצרים מוחלטים מעל לכל ספק, על מנת שיהיו להם חיים טובים יותר, ואולי גם קיווה כי בעתיד יוכל לעלות לארץ במסגרת של איחוד משפחות.

אכן חשוב שבועדה המייעצת יהיו אנשים אובייקטיביים, חדשים לנושא, שילמדו אותו מההתחלה, וגם אז אין בטחון שלא יטו לצד זה או לצד השני. לא תוכל ליצור ועדה נטרלית, וגם לא תוכל למצוא קונסול נטרלי במלוא מובן המלה שגם ישאר כזה.

השר לקליטת העליה י' צבן:

הם בכל זאת מסתמכים על עובדות. המבקשים יישאלו, למשל, היכן נקברו הוריהם או הסבא שלהם. האם נקברו בקבר ישראל, או לא? זו שאלה מאד מהותית לגבי יהודים. במקום שבו הם התבוללו הם נקבעו בחצר הכנסיה, ובמקום שבו לא התבוללו הם הם לא נקברו בתוך חצר הכנסיה, אלא ליד גדר הכנסיה, כי לא היה להם בית קברות יהודי.

בסרט שראיתם היה כתוב שלא היתה שם בכלל בעיה כזאת. בכל נוסח ההחלטה לא מופיעה המלה "מתנצרים" בשל הרגישות כלפי בני העדה. הכל נכתב ב- UNDER STATEMENT, ואיפה שצריך היה להגיד שצריך לתת תשובה שלילית, נאמר שלא נראתה אפשרות ליתן תשובה חיובית. אם ידחקו אותנו לוויכוח, לא תהיה ברירה, כי אחרת יאשימו אותנו באמת בגזענות, וזה יהיה ויכוח לא נעים, מאד לא נעים.

ג' שגב:

זו בעיה רצינית, ונראה לי שברור לכל היושבים כאן שהיא לא תבוא על פתרונה פה בוועדה, וכפי הנראה גם לא במליאת הכנסת. מדובר בחוק השבות, ואני רוצה לחזור לעליה ממזרח אירופה. ממזרח אירופה עלו יהודים שהיו יהודים לפר-עדותך או פר-היסטוריה או פר-רישום כזה או אחר. אלא שהם לא נימלו, וגם לא התחתנו כדת ישראל, וגם לא עלו לתורה בהגיעם לגיל המצוות. כל קשר בינם לבין היהדות היה או שמי, או מקרי או פר-היסטוריה. אבל כאשר מדובר באתיופים, אז איך שלא תסתכל על הנושא אתה עלול להיחשד בגזענות.

אני מלתי מאות ילדים בגיל בינוני וגם מבוגרים במסגרת עבודתי כחירורג בבית חולים. וכאשר דיברתי אתם גיליתי אצלם בורות איומה בכל הקשור ליהדות, והשאלה היא עד היכן אנחנו חופרים ומחפשים את השורשים שלהם ומגיעים לחוק השבות. האם יהודי הוא מי שאומר "אני יהודי", "סבי היה יהודי", "סבו של סבי היה יהודי", או אולי מי ששמר על מצוות ישראל לכל אורך הדרך, או לפחות הכיר את המצוות או קיים מינימום של מצוות, דוגמת המצוות שאני בהיותי חילוני מסורתי רוצה שיקוימו בביתי וכן בבית ילדי ונכדי. וכאן אתם מגיעים להגדרה שאנינני חושב שיש לה סוף.

אני מוכן אף להקצין. בעמק בית נטופה ישנו כפר בשם פרושרומנה, ולפי העדויות, תושבי הכפר הם יהודים שהתאסלמו לפני 400 או 500 שנה, אם הם יחשבו מחר שתנאי החיים שלהם יכולים להיות הרבה יותר טובים אם הם יוכרו כיהודים, יתכן ויחליטו להכריז על עצמם כיהודים. איך תתייחס אל הכרזתם זו?

ח' פורת:

אם הם יחליטו להתגייר, ויעברו את כל הליכי הגיור, למה לא?

ג' שגב:

אתה לא מדבר על הליכי גיור לגבי הפלשמורה. השאלה שאני שואל את עצמי היא עד היכן אני צריך ללכת כדי לקבוע מי הוא יהודי, ומה צריך להיות הקשר שלו ליהדות וכו'. אין ספק שאנחנו צריכים להיות זהירים מאוד בעניין ההגבלות, כי ההגבלות נעשות על ידי העדה היושבת בארץ, וזו עדה מאד רגישה. הם מבינים היטב מה קורה, וכאשר הם משווים את עצמם ליהודי רוסי, שהיו מנותקים מהיהדות כמו הפלשמורה, קצת יותר או קצת פחות, הם רואים עצמם מופלים לרעה.

ח' פורת:

אני רוצה לומר דברים קשים באשר למסקנות ועדת השרים. הדבר המרכזי שאני יכול לומר לזכותה מבחינת ההחלטות זו העובדה שהיא משאירה כמה פתוחים לא ברורים, שיכולים עדיין להביא לכמה תיקונים.

אין לי ספק שמדובר פה בעבודה רצינית מאד שנעשתה, עם הרבה מאד איכפתיות ועם הרבה מאד נסיון להגיע לחקר הדברים. וייתכן הדבר לזכותה של הדבר. אין לך עם בעולם שיקום לדון בדבר כזה. ומי שמחשיד אותנו בגזענות, עושה דבר איום ונורא. כי הרי מדובר פה בחוק השבות, על עליה לישראל, דבר שאף עם בעולם לא היה מעלה על דעתו לעשותו בקשר לשבטים נידחים מבית ישראל שהתרחקו במשך השנים. השאלה היא עד היכן אנחנו יכולים להרחיב את המעגל, או לצמצם אותו.

מי שמדבר על הנושאים האלה במושגים של גזענות, לא זו בלבד שאיננו יודע מה הוא מדבר, אלא הוא מטיל כתם בעם ישראל כולו, ולא רק בוועדה.

לפי דעתי עשתה הוועדה שגיאה מרכזית קונספטואלית, והיא שורש כל הפרובלמטיקה שעומדת כאן. אני רואה את ההחלטה של הוועדה כפזיזת פצע פתוח, שאם הוא יישאר במצבו הנוכחי הוא לא יוכל להרפא. אני רוצה לציין שלושה היבטים.

האחד, תהיה פה סערה, לדעתי, והיא למעשה כבר החלה, והיא לא תשקע מבלי שהאוכלוסיה האתיופית תמשיך לתסוס.

השר לקליטת העליה י' צבן:

זה תלוי במה שהחבורה הזאת תעשה. הלילה עבר בשקט. היה מקום אחד שבו ניסו לארגן שביתה והפגנה, אבל התושבים היפנו עורף לדבר. אם יצליחו להתסיס, זה דבר אחר.

ח' פורת:

אני בוודאי לא מתכוון אפילו לאיום מרומז, עזוב את החבורה שבחוץ, כי יש בעיות אמיתיות שלא תרפאנה, מפני שמדובר פה על קרובי משפחה, על מיאות חייה ועומדת וכואבת.

אני מגיע להיבט השני. אלה שנמצאים באדיס אבבה, ואינם נמנים בין בעלי דרגת קירבה ראשונה שמזכה אותם בעלייה לארץ. מדברי הוועדה אני למד שאותם ארגונים יהודים יגישו את עזרתם עד לעלייתם של אלה שזכאים לעלות. את הנותרים ינסו לשקם שם. לדעתי זה דבר שלא יצלח, ואתה משאיר מורסה שלא תגלד.

וההיבט השלישי, הוא אולי החמור מכל, והוא מתייחס לאלה שיעלו לארץ על פי חוק הכניסה, אפילו הם קרובים קירבה ראשונה. הם יהיו בארץ קבוצה מנוודה, שלא תוכל להתחנך אפילו עם אנשי העדה האתיופית כל עוד אנשי הקבוצה הזאת שומרים על הכללים שלהם. הם לא ייהנו מזכויות העולים, ויקבלו רק כמה פירוורי חסד. וקל לתאר מה יהיה מצבם הכלכלי והחברתי בארץ.

אלה הם הדברים שנשארים כפצע פתוח גם אחרי החלטת הוועדה. אני רוצה לומר איפה השגיאה הקונספטואלית של הוועדה. כשאני קורא את חוות הדעת השונות אני מזדהה עם הדברים של הרב ליכטנשטיין ושל הרב רצון ערוסי. אל נא נערבב את הסיפור של טיגרין עם זה של הפלשמורה. מדובר כאן, לדעת הרוב, בקבוצה שגם אם עברה תהליכים של התרחקות מהיהדות וגם תהליכי התנצרות, היא בכל זאת שמרה במידה מאד מאד משמעותית על מוצאה האתני, מרצון או מאונס. מוסכם על דעת הכל כי אותם 30 אלף איש, שבהם מדובר, לא התחתנו עם נוצרים, שמרו על מסגרתם כמסגרת אתנית, וזאת נקודה מכריעה מנקודת מבט הילכתית.

א' רביץ:

האם היתה להם הנהגה דתית?

השר לקליטת העליה י' צבן:

לא היו. הקייסים שלהם היו קייסים נוצריים.

ח' פורת:

היו גם היו להם מנהיגים דתיים. אבל בגלל קוצר הזמן איני רוצה להכנס לזה. למדתי את הנושא בצורה מאד אינטנסיבית, ואני יודע שיש פה גוונים שונים. הנקודה שאני מציג בפניכם היא, שהאוכלוסיה שבה מדובר, גם מבחינת הקירבה המשפחתית וגם מבחינת שמירת המסגרת, מרצון או מאונס, שמרה על זהותה האתנית. ואם הנקודה הזאת לא באה לידי ביטוי בחוק השבות, היא בוודאי באה לידי ביטוי בחוק שהוא אולי יותר שורשי ויסודי, הלא הוא חוק הערבות ההדדית של עם ישראל. כי ישראל אף על פי שחטא, ישראל הוא. הם בפוטנציה יהודים מבחינת מוצאם האתני.

אנשים אלה עברו הליכים של התרחקות, ואולי חמור מזה - הליכים של התנצרות. עכשיו עומדת בפנינו השאלה מה דינו של אדם שבא ואומר שהוא רוצה לשוב ליהדות. אדם ששמר על הזהות האתנית שלו, לא התחנך עם גויים ולא התבולל, אומר: אני רוצה לשוב ליהדות. יש הלכות יהודיות ברורות באשר לתהליך השבתו ליהדות, ובדבר החובה שלנו כעם ישראל לקבל את שיבתו ליהדות. זה לא גיור במובן הפורמלי של המלה. זה כולל טבילה, זה כולל הליכים מסויימים, הליכים שמשיבים אותו לעם ישראל. כאשר מדובר בגויים יכול עם ישראל לומר שאין הוא מעוניין בהם. אם גוי רוצה להתגייר, זה שיקול שלו. אבל יהודי שרוצה לשוב ליהדותו, זה דבר אחר. לכי ישראל אף שחטא, ישראל הוא, והערבות שלנו כלפי שרירה וקיימת. ואם הוא רוצה לשוב ליהדותו, אנחנו צריכים לאפשר לו לעשות זאת.

אימתי חל חוק השבות על אותו אדם? שהרי נאמר כי חוק השבות אינו חל על מי שהתנצר והמיר דתו, ונניח שהאנשים האלה הם בקטגוריה של מי שהמירו דתם, אז ברגע שהם רוצים לשוב ליהדות, עם ישראל צריך לבנות את הכלים שיאפשרו להם לשוב ליהדות. קשר המשפחה שלנו הוא יותר חזק מאשר קשר המשפחה ההומני הראשוני. זה קשר משפחה לאומי יהודי. עם ישראל זה בית ישראל, זו משפחה.

אני רוצה לומר מה הן המסקנות המעשיות שלי. אנחנו קובעים בעקרון, שאלה מבין קבוצת הפלשמורה שאפשר להוכיח את זהותם האתנית ממוצא ביתה-ישראל, אנחנו חשים כלפיהם ערבות. עלייתם לארץ במסגרת חוק השבות מותנית בשובם ליהדות. אינך יכול להתחמק מהבסיס ההילכתי היהודי הזה. כי אם אתה משמיט את הבסיס ההילכתי היהודי הזה, הכל מתפרק.

בסדר עלייתם לארץ אנחנו צריכים ללכת לפי סדר עדיפויות, כלומר: 1. קירבת המשפחה; 2. אלה שנמצאים באדיס אבבה, אנשים שכבר ניתקו את קשריהם עם מקום מגוריהם;

השר לקליטת העליה י' צבן:

ישנה עבודת מחקר של פרופסור סימון מסינג מארצות הברית, שחקר את בעיית הפלשמורה עוד בשנת 11, 1962 שנה לפני פסק ההלכה של הרב עובדיה, והוא קבע אז שהפלשמורה מונה 50 אלף איש.

ח' פורת:

עכשיו מדובר באנשים מסוגים מוגדרים עם קירבה משפחתית של כל אחד ואחד מהם.

ג' שגב:

זה לא רק עניין של מספרים. עולי אתיופיה היהודים טוענים שהפלשמורה לא היו אף פעם נוצרים; הם גרו בכפרים שלא היו בהם מספיק קייסים וכו'. והחוקרים אומרים שהנ"ל הם נוצרים לכל דבר. אז קודם כל צריך להבהיר את הדבר הזה.

ח' פורת:

לא כך. אין ספק שהיה תהליך של התנצרות. אין ספק שהיה תהליך של התרחקות. אפשר לדון בשאלה באיזה מין זה היה, ואפשר לדון בשאלה האם ההתנצרות היא התנצרות משמעותית, או לא. ברור שאנחנו דנים בדבר שהוא חמור, אבל אני טוען שאדם שהוא ממוצא ישראל, גם אם הוא התנצר הוא בגדר ישראל. כי ישראל אף שחטא, ישראל הוא. ואם הוא אומר שהוא רוצה לשוב ליהדותו, לשוב לעמו ולמולדתו, ואפילו הוא עושה זאת על יסוד תקווה שתנאי חייו ישתנו, יש לך אחריות כלפיו. וזו הנקודה המרכזית.

התהליך של השיבה ליהדות, כדי שגם חוק השבות יהיה רלבנטי לגביהם, וגם כדי שיוכלו להכנס לארץ ולהתחתן בה, הוא תהליך הכרחי. אם אינם עוברים את התהליך הזה באתיופיה, שלדעתי הוא המקום המתאים לכך ביותר, או לפחות בדרך, אתה מביא ארצה אנשים שיהיו כאן אומללים, ואתה משאיר שם אנשים הטוענים שהם רוצים לשוב, ואין אתה מאפשר להם לעשות זאת.

אינני מקבל את הטענה שזה איננו עניין ממלכתי. יש לנו רבנות ראשית בישראל, שהיא גוף ממלכתי, והסוגיה של היהדות היא רלבנטית לגבי חוק השבות, כי מי שנקבע שאיננו יהודי ממילא חוק השבות אינו חל עליו. אי אפשר לנתק את הדברים. יש להטיל על הרבנות הראשית ועל נציגיה לטפל בהליכי השבתם ליהדות של הפלשמורה על פי סדר עדיפויות.

השאלה היא מא אתה אומר מחר לאלה שהם לא בדרגת קירבה משפחתית ראשונה, והנמצאים באדיס אבבה? האם אתה אומר להם: נסתם עליכם הגולל, אלא אם כן מישו יגיש בג"צ, ואחרי ההחלטות האלה קרוב לוודאי שיפול בבג"צ. או שאתה אומר להם ללכת ולהיטמע באתיופיה? למרות שהם רוצים לשוב ליהדות.

או שאתה אומר להם: יש לנו אחריות כלפיכם, מפני שישראל אף שחטא, ישראל הוא, אבל אנחנו לא מעלים אתכם מיד, אלא מעבירים את התהליכים של השיבה ליהדות. בונים את המנגנון המתאים לכך עבור מי שרוצה בזאת, דולא כלאחר יד ולא בקלות, משיבים אותם ליהדות, ומעלים אותם לארץ.

לפי הערכתי, הדבר הזה יקרה בין כה וכה. כי אותו פלשמורה שהוא ממוצא אתני של ביתה-ישראל יעבור, בסופו של דבר, את התהליך שהוא כעין גיור עוד בהיותו באתיופיה, ואחר כך מדינת ישראל לא תוכל שלא לקבל אותו על פי חוק השבות.

השר לקליטת העליה י' צבן:

מה תעשה אם שני רבים יהודים אמריקאיים יבקשו מישראל לקלוט כאקט של סולידריות אנושית כמה אלפים משבט האיברו שבסומלי, שגם הם טוענים שהם יהודים? הבקשה תבוא על רקע המצוקה האיומה שבה הם נתונים שם, והרבנים יילכו לשם ויעשו להם גיור.

ח' פורת:

אדוני השר, שאל את עצמך את השאלה הזאת, כי זו שאלה קשה. אני מדבר על הערבות היהודית כלפי אלה שהם ממוצא אתני יהודי, כאשר לא מדובר על גיור אלא על שיבה ליהדות, שזו קטגוריה הילכתית אחרת בשולחן ערוך וגם בתפיסה המנטלית שלנו. אבל במקום שהדבר ייעשה ביסורים ובסיבוכים, תוך מאבקים ומהומות, היה נכון יותר ליצור את המנגנון שיאפשר את הדבר הזה.

אני מניח ששר הפנים יעשה זאת, כי הוא לא יוכל שלא לעשות זאת כלפי אנשים הטוענים שהם רוצים לשוב ליהדותם. אבל במקום שזה יעורר מתחים וסערות ללא קץ, אנחנו צריכים לבנות בצורה מסודרת ומבוקרת את המנגנון המתאים, ואז נגיע למצב שבו לא תהיה סערה גדולה כל כך בחוץ מסביב לענין הזה. חבל חבל שהוועדה לא הבינה את הדבר הכל-כך אלמנטרי הזה.

מ' מאיה:

אני מבין כי מי שהתנצר לא יכול לעלות על פי חוק השבות. מדוע?

השר לקליטת העליה י' צבן:

חוק השבות נתפס במדינת ישראל גם על ידי הסמכות העליונה כחוק חילוני. גם המושג הלכה שם, שהוא מושג דתי מובהק, מתקבל בהיבט החילוני של משמעות ההיסטורית והפרקטית בחיים היהודיים.

ח' פורת:

אין כזה דבר. ומי שיש לו אם יהודיה?

השר לקליטת העליה י' צבן:

אתן דוגמה כדי שהענין יובן. קח לדוגמה את פסק הדין בענין שושנה מילר. שושנה מילר גויירה גיור רפורמי, ואמר בג"צ: אני לא נכנס לשאלה הספציפית מי גייר ואיך. אני תופס את המושג הזה במובן החילוני ההיסטורי של הענין כאקט של הצטרפות מבחינתה לעם ישראל. ומחר יוכל קייס לחתום על מי שמצטרף עקרונית,

וברמה אינדיבידואלית זה מה שיהיה. אגב, בענין המרת דת בתי המשפט בעולם שופטים אחרת כשמדובר במקרים בודדים, כשזה כאילו חשבון נפש של כל אדם לעצמו, ואחרת כשמדובר בתופעה המונית. מעניין שדווקא המחוקק החילוני החמיר בענין של מומר מרצון. כי הוא ראה במומר מרצון מי שערק מהסולידריות היהודית. ועל זה החמרה.

ח' פורת:

אלא אם כן הוא מבקש לשוב. ודי לזכור את הפרשה של רופהאוזן שרצה להגיד: אני יהודי נוצרי, ואני ממשיך להיות נוצרי, ואינני רוצה לשוב ליהדות, ואני רוצה שתכירו בי כיהודי שזכאי לעלות לישראל לפי חוק השבות. אילו הוא היה אומר שהוא רוצה לשוב ליהדותו, לא היתה מתעוררת כלל שאלה.

השר לקליטת העליה י' צבן:

הדיונים בשאלה הזאת היו מאד מעמיקים. הבג"צ לא עמד מעולם בפני סיטואציה שבה מומר מרצון בא ואמר שהוא חוזר ליהדותו. ההיסטוריה היהודית של 200 השנים האחרונות במיוחד, לימדה אותנו שהתופעה של מומרות מרצון נתפזה בדרך כלל כעריקה מהגורל היהודי, ולעתים אפילו יותר חמור מזה.

ח' פורת:

היו רבים שהמירו את דתם מרצון, וחזרו ליהדות. יש המון דוגמאות כאלה.

א' גורדון:

אני רוצה להציע כמה הצעות קונקרטיות. הנושא מטריד אותי קודם כל בשל הדאגה שלי על מה שיקרה בקרב העדה האתיופית בארץ. אני החלטתי לנסות להסתובב ברחבי הארץ אצל האתיופים, שרבים מהם מכירים אותי אישית, ולנסות להסביר ולרכך את הרוחות מול הסתה שעוד תהיה. גם זה נושא למאבק נוסף בתוך העדה על המנהיגות בה.

שמחתי לשמוע את דבריו של חבר הכנסת פורת. אני מכיר את עמדתו, ואני יודע שגם הוא טוען שהוועדה עשתה עבודה יסודית.

אמש ישבנו השר לקליטת העליה ואני ביחד עם המנהיגות של העדה האתיופית. השר צבן מוכר לנו לא מהיום, והשקפות העולם שלו הן ליברליות, כידוע. והנה הוא הגיע בוועדה למסקנות שקולות ואחריות בענין שהוא מאד מסובך. אם הוועדה הזאת לא תברך על המסקנות האלה, ובמקום זה גם היא תגמגם, כי אז קשה יהיה לעצור את הסחף.

ההצעה הראשונה שלי, בעקבות דבריו של חבר הכנסת פורת, היא שקודם כל הוועדה משבחת את הדו"ח של ועדת השרים לעניין הפלשמורה. הדבר הזה חשוב מאד גם כלפי חוץ, כי רבים מאד עוד יעסקו וינתחו את הדו"ח הזה.

ח' פורת:

אני שיבחתי את עבודת הוועדה, אני מעריך את עבודתה, אבל לא את מסקנותיה.

א' גורדון:

אנחנו נמצאים במצב בו כל הנימוקים ההגיוניים שלנו מתגמדים אל מול בכי וקול זעקה של משפחות קרועות, ואין ספק שהם ינצלו את זה, והענין כלל לא פשוט. בחוץ עומדת בשעה זו חבורה שמטרידה אותי מאד.

השר לקליטת העליה י' צבן:

הבוקר שידרו בטלוויזיה הודעה על ההחלטה, וברקע להודעה הראו את תמונת הפלשמורה שנשארו באדיס אבבה במבצע שלמה, והרואה זאת יכול היה לחשוב שזו התגובה העכשיווית להחלטה שהתקבלה פה.

א' גורדון:

צדק השר לקליטת העליה כשאמר שהמסר צריך להיות אופטימי, ולא מסר של יאוש. אתמול קראתי בעיון כל שורה של הדו"ח הזה, וראיתי שיש תכנית-פעולה, גם אם אין עדיין תשובות מלאות. רק אחרי שהממשלה תאמץ את הדו"ח תתעורר בעית הישום האופרטיבי, ואין ספק שיתקיימו עוד דיונים רבים בנדון. אם אנחנו נסבך את הדברים, המבוכה רק תגדל. ולכן חשוב שקולנו כלפי חוץ יהיה קול אחראי ומהימן.

ישבתי בישיבות הוועדה הזאת באין סוף דיונים, ואני מצפה שהוועדה הזו תשבח את עבודתה של ועדת השרים לענין הפלשמורה. וההסברה צריכה להיות ממוקדת סביב שלושה מישורים: הסברה בארץ; הסברה בקר יחדות הגולה, ובעיקר בארצות הברית; והסברה בכל העולם. כל העולם ירצה לראות מה אנחנו עושים בענין הזה.

אדוני היושב ראש, שמעתי את דברידעל אדיסו מסלה. הוא מייצג עדה כואבת, ולכן מותר לו "להתחלק" לפעמים בביטוי כזה או אחר. אנחנו צריכים לבין אותו ולהיות על כן סלחנים.

היו"ר ע' זיסמן:

הוא בכל זאת יושב ראש ארגון הגג של העולים מאתיופיה.

א' גורדון:

אפשר לדבר אתו, ואני מציע לעצמנו לעשות זאת. אני משוכנע שהרבה גופים ציבוריים בארץ יתחילו להתעניין בענין הזה. הייתי רוצה לחדד שתי נקודות עקריות. אני מבין את הנקודה של חבר הכנסת חנן לגבי הרבנות הראשית, שהיא אכן הכתובת, ודינני מתחמק מהענין הזה. אם רוצים לפתור את הבעיה צריך שהיא תהיה שותפה לענין, וביחד למצוא את הניסוחים ואת הפתרונות הנכונים.

חבל מאד שמתנהלת נגד מיכה פלדמן הסתה אישית, וללא כל הצדקה. אינני מזלזל כלל וכלל במיכה פלדמן, ומגיעים לו דברי הלל ושבח על כל מה שעשה ופעל, ואת זאת נעשה בוודאי בהזדמנות אחרת. אבל שמענו כאן שבאדיס אבבה יהיה צוות חדש, וזו נקודה חשובה מאד. אין ספק שבצוות החדש יהיו גם אנשי עדה צעירים, כי אובייקטיבית אנחנו מעוניינים בזה.

היו"ר ע' זיסמן:

לא דיברתי על הצוות החדש, אלא על הסמכויות ושיקול הדעת, כפי שזה מנוסח בהמלצות שלפנינו.

א' גורדון:

אדוני היושב ראש, אתה צריך לצאת אל כלי התקשורת ולדבר בטון חיובי על הישיבה הזאת. וכך צריך לעשות כל אחד מהיושבים כאן היום. זה שבועיים שאני מבקר בכל מקום ישוב של אתיופים כדי לדבר אתם בענין הזה. משום שאני רואה אסון גדול במקרה ויהיה פיצוץ סביב הענין הזה, ואני חושש מפני המון התאבדויות שיהיו, חלילה, מקרב האוכלוסיה הזאת.

ע' גדור:

לא רק התאבדויות. זה יהרוס את קליטתם. כאשר הגיעו אליהם הבוקר המסיתים, אמרו להם אנשי המקום שכבר שבתולפני שבועיים: בגללכם כבר הפסדנו ימי עבודה, והיום אנחנו הולכים לעבודה. ואכן כולם הלכו לעבודה. אסור להרוס את קליטתם של אלה שכבר נמצאים בארץ.

היו"ר ע' זיסמן:

המסקנה היא שצריך לעשות עוד כמה וכמה דברים כדי לשפר את מצבם של יהודי אתיופיה, וצריך לעשות זאת מהר ובצורה היעילה ביותר.

א' גורדון:

הסוכנות היהודית, שמכירה את העניין לעומק, משבחת את הוועדה, את צורת העבודה שלה ואת התמסרותו לעניין של השר צבן, והיא תביא זאת לידי ביטוי גם בקרב יהדות הגולה הרחבה, כי זה חשוב מאד.

אני רוצה לציין כאן כי ארתה מטריה הקבוצה העומדת בחוץ, ואם יש לך חבר הכנסת חנן מה להגיד להם, טוב יהיה אם תעשה זאת.

ח' פורת:

נקודה אחת יכולה בלבד שיכולה לפתור את העניין. כי כולנו מסכימים שאסור שהיאוש ישורר בקרבם. לא צריך לדבר אתם על הצורך בהוכחת קירבה ראשונה, או על האפשרות לפנות לבג"צ. צריך להגיד להם דברים פשוטים: יש לכם מסלול של שיבה ליהדות. אם הם ישמעו דיבורים כאלה, לא יהיה אצלם מקום ליאוש.

מ' מאיה:

עוד לפני שיהיו באתיופיה הקונסול וחברי הוועדה, מה מעמדו של מי שטוען: אני שבתי ליהדות.

השר לקליטת העליה י' צבן:

אני מאמין שאיש זה יהיה זכאי לעלות לפי חוק השבות. אבל הוא צריך כמובן להוכיח זאת. אם יבוא ברוסיה אדם שיאמר את הדברים האלה ויוכיח אמיתותם, כך ינהגו כלפיו.

ח' פורת:

אני מבקש להדגיש שלא מדובר בגיור, אלא בחזרה ליהדות של הפלשמורה.

היו"ר ע' זיסמן:

אדוני השר, אתה וגם מר גורדון לא הדגשתם בדבריכם, שכמו שממשלת ישראל ביחד עם הסוכנות היהודית נתנו בזמנו הכרה מיוחדת לטיפול ביהודי אתיופיה, כדאי שניתן היום הכרה וטיפול מיוחדים גם בביצוע המסקנות האלה.

א' גורדון:

הסוכנות היהודית עומדת לרשות הממשלה בכל אשר תחליט.

היו"ר ע' זיסמן:

אני מציע שאחת המסקנות של הוועדה תהיה שצריך לתקן את זה לקראת יום ראשון. האם נעלה חולים כשאין לנו אפשרות לטפל בהם?

א' גורדון:

זו בעיה כללית שמצריכה דיון נפרד בוועדה.

היו"ר ע' זיסמן:

אני מסכים שנקיים דיון נפרד בעניין זה. אבל לקראת יום ראשון צריך למצוא לזה פתרון. צריך לקבוע שעושים השוואה בשירותים ובסיפוק הצרכים. השר צבן מביא את מסקנות הוועדה שלו בפני הממשלה בישיבה של יום א', ולכן הבהילות הזאת.

ח' פורת:

אני רוצה להפנות תשומת לבכם לסעיף 9 שבמסקנות. איפה שנאמר "בקרב המועמדים לעלייה מקרב ה"פלסמורה", נוסיף את המלים: במגמה להשיבם ליהדות ולאפשר להם להכנס ארצה מכוח חוק השבות. האם זה מקובל עליך, אדוני השר?

השר לקליטת העליה י' צבן:

על כל דבר כזה קיימנו דיונים של עות. אני יכול להבטיח לכם שבמהלך חיי לא השתתפתי בקבלת החלטה שהוקדשו לה כל כך הרבה זמן ומחשבה ושנשקלו בה כל מלה נוספת וכל שינוי קל שבקלים כמו בהחלטות המונחות לפניכם, אחרי שגם קיימנו כמובן התייעצויות עם יועצים משפטיים. את הנשמה שלנו הכנסנו בעניי הזה.

א' רביץ:

ראשית אני רוצה לקבוע עובדה המובנת מאליה, שהגישה שלנו היא גישה שמתכוונת להיות גישה ההלכה בעניין הזה. אינני מקנא בחברי הועה. אילוהציעו לי להיות חבר בוועדה כזאת, אני לא בטוח שהייתי מקבל את ההצעה. כתוב אצלנו שאחדהג'ובים שיהיו למשיח צדקנו, יהיה להחזיר יהודים נשכחים, שבטים נשכחים, והוא יגלה מי הוא יהודי. אז אם זו עבודתו של משיח, מי אני כי אתיימר לדעת לעשותה.

אני רוצה להציג כאן מספר שאלות ותמיהות. מה גרם לשינוי בעמדת הקייסים? עד כמה שידוע לי, הקייסים של העדה לחמו בשלב מסויים נגד הפלשמורה, ובוודאי עוד בהיותם באתיופיה. הם ראו בפלשמורה בוגדים בעדה, והם לחמו בהם. והנה פה בארץ חל לאחרונה שינוי בעמדתם של הקייסים. אז אם זה קרה בשל לחץ של החבר'ה העומדים כאן בחוץ, הרי זו סוגיה אחת. ואם הם שינו את דעתם בשל סיבות אחרות, מעניין אותי לדעת מה הן הסיבות האלה.

אני מצטרף לדברים שאמר כאן חבר הכנסת פורת, וגם אני חושב שכדאי שנרפד עד הסוף את דרכם של האתיופים שעלו לכאן בגלל סיבות הומניטריות, ונגרום לכך שהם ישובו ליהדות באם הם רוצים בזאת. מבחינתי הם יהיו יהודים אמיתיים יותר מהאתיופים שנמצאים בארץ, כי לי יש בעיה עם יהודים אתיופים שנמצאים כאן ולא רוצים לעבור תהליך גיור.

השר לקליטת העליה י' צבן:

זו אחת הסיבות לכך שהקייסים מתנגדים.

ח' פורת:

לכן אני אומר שצריך לעשות את זה עוד באתיופיה, ולא פה.

השר לקליטת העליה י' צבן:

הוועדה לא סתמה את הפתח לבר הה. ואני רוצה שהדבר יהיה ברור לכם. הניסוח הוא עמום משום שהוועדה לא סתמה את הפתח, אלא שהדברים הם די מורכבים.

א' רביץ:

האם הרב עובדיה היה שותף להחלטות האלה?

השר לקליטת העליה י' צבן:

אני מתאר לעצמי שהרב ^{היה} דרעי התייעץ עם הרב עובדיה.

א' רביץ:

אנילא כל כך שווה נפש להתייחסות שלנו אל המתנצרים, אל הפלשמורה, שאני קורא להם בשפה העברית הפשוטה "משומדים". הם משומשים. אני כן מסכים עם חבר הכנסת פורת, שמשומדים יכולים לחזור. אבל אני לא רואה שזה יכול להיות תהליך סיטונאי. בשעתו גרמתי לכמה משומדים לחזור, ואני יכול להגיד לכם שזה היה תהליך כואב ואמיתי, ובתהליך יש לא רק טבילה במקווה אלא גם קבלת מצוות. האם נשפוך עליהם מים טהורים ונגיד שכל המשומדים יחזרו? הרי זו תהיה פגיעה באלה שלא התנצרו, שסבלו ולא קיבלו עבודות.

משומדים עסממשומדים לכל דבר. הם בוגדים, וכדאי שנקרא לדבר בשמו האמיתי. אז הם עשו זאת לא מבחינה אידיאולוגית, נכון. אבל מבחינת הכדאיות הם עשו זאת. הם היו כדאיניקים. אל נזלזל במה שקרה שם. לכן אני אומר שאנחנו צריכים להסתכל ולדון על כל יחיד בפלסמורה.

אם הניסוח עמום בגלל סיבות מדיניות, אני אתך. אבל אין ספק ששם במקום צריך להיות בית דין. ואולי כדאי שהוא יהיה מורכב מרבנים מאירופה. אבל זה צריך להיות בית דין שמוכר על ידי הרבנות הראשית שלנו, ולא על ידי מאכערים. ומאכערים אכן מסתובבים שם, המון מאכערים עם המון רצון טוב, אבל טמבלים. אני יושב אתם ואני ראייתי איך הם פועלים, הגם עם המון רצון טוב.

אמרנו שצריך לתת להם תקווה. וזאת אכן התקווה. יהיה שם בית דין, ואחד אחד יעברו מרצונם את תהליך השיבה, ותהליך הזה קל בהרבה מתהליך של גיור גויים. אל נשכח שאלה אנשים שהיו במשך שנים רבות תחת כנפי הכנסיה הנוצרית, אפילו שעשו זאת בגלל כדאיות. הם מגיעים אלינו עם סמלים, עם מנהגים, כאשר כריסטמס הוא כריסטמס גם אצלם, ואנחנו צריכים לשרש מתוכם את כל הדברים האלה. ואל לנו לזלזל בדברים האלה. האם נביא לתוך העדה המסכנה והחלשה שנמצאת בארץ גורם חזק כזה? מה גם שלא מדובר במספרים של מה בכך.

אני מסכים שיש להתייחס אליהם, אבל כאל יחידים ולאט לאט, עם כל תשומת הלב. אין לנו ענין ללכת ולעשות פעולה מסיונרית אצל משומדים. אף פעם לא נסינו להחזיר משומדים. אבל מי שחזר מרצונו, התקבל על ידינו. יש לנו כבוד, כבוד העם היהודי.

השר לקליטת העליה י' צבן:

מותר כבובן לבקר את החלטת הוועדה, אבל חשוב לדעת שמדובר כאן בנושא מאד מאד מורכב. ברגע שהתחלתי לעסוק בנושא הזה אמרתי לאנשים שעבדו אתי שאני בטוח כי כל החלטה שנקבל בנושא הזה תהיה החלטה שנויה במחלוקת, החלטה שתעורר ויכוח

א' רביץ:

אוי לנו ואבוי היה לנו אם הרב פרץ היה בזמן שהחלטה הזאת התקבלה. טוב שזה אתה, אדוני השר.

השר לקליטת העליה י' צבן:

אני מתייחס לביקורת עניינית, יש הבדלים בהשקפות, בגישות וכד'. אנחנו לא חושבים שכל התבונה וראיית העתיד בעניין הזה נמצאת בכיסנו הקטן, אלא ההפך. ברור היה לכל חברי הוועדה והיועצים השונים שתהא ההחלטה שהיא קילה מה שתהיה, בזמן הביצוע שלה היה אולי מתברר שהנחה מסויימת מתבדה, שקו פעולה מסויים לא מסוגל להגיע לכל מימוש וכו'.

אני שמח שהדבר הזה מלכד את כל חברי הוועדה, כך על כל פנים זה נראה לי. אני מבין גם שמעבר לוויכוחים יכולה להיות גם ביקורת של חבר הכנסת פורת, חריפה ככל שתהיה. אבל את ההשמצה, המעוררת בי ממש בחילה, כאילו יש כאן עניין של גזענות, צריך להדוף בצורה הכי חזקה.

מבצע שלמה עורר בעם התרגשות גדולה, עורר גם סולידריות יהודית, גם הרגשה של הגשמת חלום ציוני. גם בעולם הרחב וגם בארץ זה התבטא גם כמסר אנטי גזעני; שהנה אנחנו מפעילים את חוק השבות בלא להבחין בצבע העור של האדם, מאיזו יבשת הוא בא וכו'. במבצע הזה היתה עוצמה בלתי רגילה.

אנחנו משקיעים בקליטה של יהודי אתיופיה גם משאבים, גם זמן, גם מחשבה וגם רגש ללא פרופורציה לחלקם בעליה הכללית, וזאת בגלל אופי העולים האלה. המדינה משקיעה בקליטתו של כל עולה מאתיופיה פי שלושה משהיא משקיעה בקליטתו של עולה מרוסיה. אנחנו מציעים כיום לעולי אתיופיה שיטת משכנתאות שאין דוגמתה בעולם, ולא היתה דוגמתה גם בארץ. בתקופה של הממשלה הקודמת פעלתי למען הקצינים האתיופיים שהסתובבו בתחנה המרכזית ולא היה להם איפה לגור, ותמיד נזהרתי מלהפוך את הנושא הזה לעניין מפלגתי, בגלל הרגישות המיוחדת של בני העדה הזאת.

אפשר להגיד שבמשך הזמן היה מחדל בנקודה זו בקליטה, וגם היום לא לכל הדברים יש תשובות טובות ומתאימות, אבל זה איננו הסיפור. יש כאן סיפור שהוא היפוכו הגמור מגזענות. וכל אחד מכם כאן יודע, שאם מחר יתגלו בדרום אתיופיה 10 אלף או 20 אלף ביתא-ישראל שמצבם כמו של אלה שהבאנו ארצה, אף אחד לא יעיז לפצות את פיו ולהגיד שזה כבר יותר מדי.

חבר הכנסת פורת, אני מבקש לא לצאת עם הדברים האלה, כי אני רוצה לטפל בעניין הזה ברגישות המירבית. הבעיה היא יותר קשה מזו שאתה מתאר. פרופסור סימון מסינג שחקר את עניין הפלשמורה עוד לפני שהנושא הזה עמד בכלל לדיון, ובלי קשר למבצע משה או למבצע שלמה, והוא דיבר על תופעה ממשית של התנצרות עמוקה. בכל דת ביבשת אפריקה הגרעין הוא קשה, ומסביב לגרעין יש פריפריה עמומה. לכן גם יש שם נזילות. ומיד עוד תשמע משהו על העניין האתני.

בשנת 1962, אחרי שהפרופסור חקר ובדק את הדברים לעומקם, הוא אמר שהוא הגיע למספר של 50 אלף. אחרי שכתבתי לו שאנחנו מעריכים את המספר ב-25 אלף, הוא השיב שקודם לכן הערכנו את המספר ב-12 אלף, והנה עכשיו הגענו כבר ל-25 אלף, אבל הוא בטוח שאנחנו עוד נגיע למספר של 50 אלף. זאת ההערכה שלו, ואין לו כל אינטרס שהוא בעניין. אבל מובן שהוא יכול גם לטעות.

ח' פורת:

30 אלף זו איננה הערכה, אלא זה ממוספר אחד אחד.

השר לקליטת העליה י' צבן:

אני רוצה לקרוא בפניכם קטע חשוב מאד מהדברים שכותב על העניין פרופסור פנקס. מדובר בחוקר אתיופיה ותיק, בריטי שאיננו יהודי, ואין לו שום אינטרס בעניין הזה. הוא מדבר על העירוב בין הקהילות מבחינה אתנית, ואומר: מצב זה

מקורו בשלוש סיבות עיקריות: א. במשך מאות רבות התקיימה המרת דת נרחבת ומתועדת היטב מנצרות לאמונת ביתא ישראל, ולהיפך.

אתם יודעים מה הפרדוקס, מה הוא המסמך ההיסטורי הראשון על קיום ביתא ישראל שידוע לנו? המסמך הראשון זה צו של המלך הנוצרי יסרק, שמזהיר את ביתא ישראל שמי מהם שלא יתנצר, תישלל ממנו זכות ההורשה של הקרקע לצאצאים שלו. שימו לב לפרדוקס הטרגי הזה. העדות הראשונה על ביתא ישראל, מלפני 500 שנה, כבר קשורה בתופעה של ההתנצרות.

והוא ממשיך: ב. הפלאשים, כמו מרבית הקהילות האתיופיות, החזיקו בעבדים מקהילות אחרות. עבדים כאלה היו ניתנים לקנייה חופשית במשך מרבית ההיסטוריה האתיופית. ומנהג האתיופים, ללא הבדל לאיזו אמונה דתית השתייכו, היה לראות בעבדיהם חלק מן המשפחה. העבדים היו מועברים מדתם, וכאשר שוחררו היו תכופות מתחתנים אל תוך משפחות אדוניהם. שפחות היו לעתים תכופות משמשות גם כפלגשים לאדוניהם.

ג. נקודה מתועדת פחות: נשואי תערבות בין בני דתות שונות, מסיבות של שושלת מקומית או מסיבות אחרות, לא היו בלתי ידועים.

מדובר במחקר ששהוא עשה ללא קשר לוויכוח שמתנהל אצלנו. וחשוב שכל מי שמנסה לקחת חלק בוויכוח הזה יידע את הדברים לאשורם, ויבין שהקרקע לא כל כך מוצקה.

י' רביץ:

לפי הדברים האלה, גם לא לגבי ביתא ישראל.

השר לקליטת העליה י' צבן:

אינני נכנס לוויכוח אם אלה אכן צאצאי עשרת השבטים, או לא. וגם אם אני מקבל את התאוריה של ד"ר סטיב קפלן, שזו תופעה שהתחילה להתהוות בראשית ימי הביניים, אני אומר שמדובר בעדה שזיהתה את גורלה עם היהדות ועם עם ישראל, ועמדה ברדיפות, והזדהתה עם גורל היהודים, ואלה הדברים הקובעים בשבילי.

אני רואה את ענין הפלשמורה יותר בהיבט הלאומי וההיסטורי, ואני רואה לפני קבוצה שפרשה מהגורל היהודי. סיפר לי אחד האנשים כיצד קרה הדבר במשפחתו, ובאיזה ביטויים השתמשו במשפחתו כלפי אלה שערקו.

י' רביץ:

מי שרצה להשוות את המצב הזה לזה שברוסיה עשה שטות, כי ברוסיה הם חילונים, והם לא בחרו בדת אחרת.

השר לקליטת העליה י' צבן:

מי מהם שרצה לשוב ליהדות ולעם ישראל, יכול היה להצטרף אל אלפי ביתא ישראל כאשר הוא ראה אותם צועדים כדי להגיע אל משאת נפשם, אל ציון, ועשו זאת דרך חתמים, דרך סודן, וסבלו בדרך הקשה הזאת גם קורבנות. הוא יכול היה להצטרף אליהם אילו רצה בזאת. ברור שזה נוח מאד להחליט שרוצים לעלות לישראל כאשר מגיעים אוטובוסים ולוקחים אותך אל האווירון. ואחר כך תטען שהוא שב ליהדות מפני שהתהפכה בו נפשו?

אתה שואל אותי מה גרם לשינוי בעמדת הקייסים. ראשית, אינני יודע עדיין כמה קייסים בעד, וכמה מהם נגד. ראיתי קייסים שהתחילו לדבר אתם כמי שתומך בהבאת הפלשמורה, ותוך כדי שיחה זה השתנה. גם הקייסים רואים את המצוקות, הם רואים משפחות קרועות ולבם כואב. הם קרועים בתוך עצמם.

אני רוצה לספר לכם על תופעה מאד חמורה, ואני מבקש ממך חבר הכנסת פורת להעביר את המספר. קבלתי מכתב מ-70 צעירים אתיופים שמדברים בשמם. לפי עדותם של העוזרים שלי שנפגשו אתם, הם עושים רושם יוצא מן הכלל. והם פוחדים להופיע. יש פחד, יש איומים, יש דיבורים על שריפת מכוניות.

אותם צעירים אומרים: הפלשמורה שיעלו לארץ ללא גיור, או שיבה ליהדות, יעשו צרות לקליטת העדה, כי יפיצו את החשש שלא רק שהם "שונים", ולא רק שהם באו מאפריקה, ולא רק שהם "שחורים", ולא רק שהם "פרימיטיביים", אלא שחש וחלילה רחמנה ליצלן הם גם נוצרים. אז כאשר אנחנו נלך לחפש דירה עם המשכנתא שלנו, יירתעו מאתנו. והפרדוכס יהיה שאלה שיעברו השבה ליהדות, אותם בוגדים שערקו ולא הצטרפו אלינו כאשר אנחנו עשינו את הדרך הקשה, דרך סודן, כדי להגיע לישראל והשארנו קברות קרובים בדרך, הם יהיו יהודים שלמים מבחינת הממסד הרבני, ואילו אני אשר יהודי בספק, ואצטרך לרוץ אל הרב שלוש כדי להתחתן.

ח' פורת:

גם אתה יכול לעשות זאת זה. זה יהיה קטליזטור.

השר לקליטת העליה י' צבן:

חבר הכנסת פורת, יש לי בהחלט בעיה עם הגישה שלך. יש הבדל בין הגישה העקרונית האומרת שכל מומר שחוזר ליהדות לאחר חשבון נפש וגילו רצון לשוב לעם, הדרך פתוחה בפניו לעשות כן, ואנחנו נעודד אותו. כך אומר הרב רביץ. אבל אם אתה, חבר הכנסת פורת, רוצה להפוך את זה לתופעה שאתה טוען למענה, הרי הוא שולל את התופעה הזאת.

אני רוצה לסיים בזה את דברי. ברור לי שעוד יהיה לנו על מה לדבר בנדון. יש המון בעיות שצריך לפתור אותן. את זה נעשה בעקבות החלטה של הממשלה, אסאמנס תקבל זאת.

היו"ר ע' זיסמן:

אני רוצה לסכם את אשר אני יכול לסכם. בנוסף לכבוד השר השתתפו ביום בישיבת הוועדה 7 חברי הוועדה, וכן חבר הכנסת זנדברג שהעלה את הנושא. הוועדה מביעה הערכה לפעולת ועדת השרים לעניין הפלשמורה.

בענין מסקנות הוועדה הושמעו כאן שלוש דעות. היו חברים שלא הביעו דעה ברורה ונחרצת לגבי המסקנות העקרויות. חבר הכנסת פורת הביע התנגדות--

ח' פורת:

אני רוצה להגיד את הדברים שלי באופן חיובי, ולא שלילי. הנקודה המרכזית היא שהוועדה צריכה לקבוע בהחלטה, שבהנחיית הרבנות הראשית תישאר פתוחה דרך השיבה ליהדות של אלה מבני הפלשמורה שמבקשים לשוב ליהדותם, לעם ולמולדתם.

היו"ר ע' זיסמן:

סעיפים 1, 2, 3 ו-4 שבהמלצות ועדת השרים לענין הפלשמורה הם סעיפי המפתח. אבל יש לי הערה לגבי סעיף 4, בעקבות הוויכוח באשר למי שנכלל במושג קירבה משפחתית ראשונית. ובקשתי שלקראת ישיבת הממשלה ביום א' הקרוב, ישקול השר את הרחבת העניין.

השר לקליטת העליה י' צבן:

אני יכול להבטיח לכם שהעניין נשקל שוב ושוב בוועדה, ובכוונה פתחנו שם פתח.

היו"ר א' זיסמן:

אני רק מבקש שתעביר את דעתנו זו לישיבת הממשלה שתדון בזה. אילו שמת נקודה אחרי המלים ל"קירבת משפחה ראשונית", זה היה נשאר פתוח. אבל מאחר ופרטת, זה כבר לא פתוח. לכן אני מבקש שתשקלו זאת שוב.

השר לקליטת העליה י' צבן:

הנקודה הזאת אכן מאד חשובה. ביו בוועדה חברים שרצו להשאיר את זה עמום, כהצעתך חבר הכנסת זיסמן. כיוון שמדובר בדיני נפשות, חשוב לא ליצור אשליות. כי אם זה יכול גם אחים ואחיות, הרי זה יסתכם בהיקפים אדירים. ואחר כך תטען שלא התכוונת לאחים ואחיות, ואז הם יטענו שהם רומז, ותהיה אצלם אכזבה קשה. משום כך אמרנו שמוטב שנאמר דבר מצמצם, ונציין שבמקרים מיוחדים זה יכול להיות גם אחרת. ולא לפרט.

היו"ר ע' זיסמן:

אחד השרים אמר לי שהוא מחכה לשמוע דברים ברורים מהשר בישיבה של יום ראשון. ובישיבה מותר לכל שר להציע הצעות, להעיר הערות, להסתייג וכו'. כך שאני מבקש להפנות תשומת לבך לעניין הזה. אני שלם עם סעיפים 2, 3, 1 ו-4, אבל בסעיף 4 אני מבקש לשקול אפשרות לפירוט.

עם סעיף 5 אני שלם, וכן גם עם סעיף 6. ועכשיו אני מגיע לסעיף 7. ברישא של סעיף 7 מדובר על הקמת הצות באדיס אבבה, ואתה הודעת לנו כאן שיהיה זה צות חדש. הדבר הזה ראוי בהחלט לברכה. אבל אם אינך מצייד את הצוות הזה כראוי, אלא נותן לו שיקול דעת רחב, אני חושש שזה לא יפעל כראוי.

השר לענייני קליטה י' צבן:

אני בהחלט נותן להם הנחיות. כתוב: לפי הנחיות משרד הפנים. ואנחנו עוד נעסוק בפירוט ההנחיות.

היו"ר ע' זיסמן:

אני שמח לשמוע זאת.

סעיף 8 מדבר על ועדת הערר. אני מניח שגם לוועדת הערר יינתו קריטריונים על פיהם היא צריכה לפעול. אין לי בעיה עם סעיף 9.

מ' מאיה:

יש לנו בעיה עם סעיף 9 בהמלצות.

ח' פורת:

אני מבקש שלא תציג את הדברים כאילו יש כאן חברי כנסת שהם נגד החלטות ועדת השרים. אני מקווה שחבר הכנסת מאיה, וחבר הכנסת רביץ יסכימו לשתי הערות שאני מבקש להעיר. הראשונה מתייחסת לסעיף 3, האומר שאין לפלשמורה בכלל זכות שיבה וכו'. ות. הראשונה לגבי סעיף 3 האומר, שאין לפלשמורה ככלל, כקבוצה, זכות שיבה קיבוצית לישראל וכו'. אני מציע להוסיף לסעיף הזה את המשפט הבא: "כל עוד לא עברו תהליך שיבה ליהדות".

אני מציע שהפסקה השניה בסעיף 9 תנוסח כדלהלן: יחד עם זאת, תבדוק הממשלה את האפשרות כי גורמים מתאימים יפעלו בהנחיית הרבנות הראשית, בהסכמתה של ממשלת אתיופיה, בקרב המועמדים לעלייה מקרב הפלשמורה, במגמה לקרבם למורשת ישראל, ולהשיבם ליהדות על פי העקרונות ההילכתיים - ואפשר לוותר על המלים האחרונות אם אתם רוצים - ולאפשר עלייתם ארצה מכוח חוק השבות.

היו"ר א' זיסמן:
זה בהחלט נראה לי.

א' רביץ:

אני רוצה להעיר לגבי הסעיף המדבר על משפחה קרובה. אני מציע שיהיה כתוב שם: משפחה קרובה תועלה ארצה לאחר תהליך של שיבה ליהדות או גיור, הכל לפי הענין, או לפי תהליך כניסה לארץ שלא במסגרת חוק השבות. השאר יועלו לאחר שיעברו תהליך של שיבה ליהדות או גיור, הכל לפי הענין, כל אחד באופן אישי על ידי בית דין שיוכר על ידי הרבנות הראשית, או בהנחיית הרבנות הראשית.

זה אמנם נותן פתח תקווה, אבל מבהיר גם שזה תהליך שכל אחד באופן אישי צריך לעבור על ידי בית דין. הכוונה היא לשיבה ליהדות ולגיור אמיתיים, וזה בהחלט תהליך כואב.

ח' פורת:
הנוסח נראה לי.

מ' מאיה:

אורח החיים של יהודי אתיופיה הולך ונחלש. לאט לאט הם נחלשים בדתם. הם הולכים פה בכיוון החילוניות. יבואו עכשיו קרוביהם שהם נוצרים והם יסיתו אותם לנצרות. אנחנו לא צריכים להקל על זכותם לבוא לארץ. קודם כל אנחנו צריכים לדעת שהם לא יסיתו אותם לנצרות, ורק אחר כך נפתח בפניהם את הדרך.

היו"ר ע' זיסמן:

הדרך שנפתחה עכשיו בעקבות חברי הכנסת פורת ורביץ מקלה עלי, כי אז אני יכול להגיד כי למעשה אנחנו מקבלים את רוב הנאמר בדו"ח.

ח' פורת:

התוספות שהצענו הן משמעותיות מאד.

סעיף 10 אומר: "הוועדה מברכת את ראשי הג'וינט על הודעתם כי הארגון ימשיך לסייע ל- 2,800 בני הפלשמורה הנמצאים כיום בטיפול באדיס אבבה, עד שיוזלם ביצועה של החלטת הממשלה, ואלה הזכאים לכך יעלו לארץ". פירושו של דבר שאחרי שמעלים את הזכאים מבין האנשים האלה לארץ, הג'וינט יפסיק לטפל באלה מביניהם שישארו.

השר לקליטת העליה י' צבן:

זו איננה המשמעות של סעיף 10, בהחלט לא. אם יימצאו ביניהם אנשים שאינם ראויים משום בחינה שהיא לעלות לארץ, הג'וינט יטפל בשיקומם מחדש שם. איזה עוד ארגון, מלבד ארגון יהודי, עושה מעשה כזה?

המסקנה של ועדת ולדמן, שנסעה לשם, היתה דומה למה שמבקש ומציע חבר הכנסת פורת, דהיינו: להקים שם מרכז להשבה ליהדות, ובתהליך שיימשך 6, 7, 8 או 9 שנים להעביר את כל 30 אלף איש אלה תהליך של השבה ליהדות. האם אינכם מבינים שעם התנאים הניתנים להם בבואם לארץ, עם משכנתא כמו זו הניתנת להם וכו', פשוט כולם ירצו לבוא לארץ? ועדת השרים פה אחד לא קיבלה את העמדה הזאת.

ח' פורת:

בשלב זה נקבע זאת לגבי אלה שנמצאים באדיס אבבה.

השר לקליטת העליה י' צבן:

צריך לקחת בחשבון גם את עמדת ממשלת אתיופיה. אתה חושב שאני מתנגד לכך שהם יעברו שם תהליך גיור או השבה ליהדות? השאלה היא אם אנחנו מחליטים על אופרציה. זאת השאלה. יש לנו גם בעיה עם ממשלת אתיופיה.

א' רביץ:

אמרתי שאנחנו צריכים להכיר באופרציה שתבצע את זה.

ח' פורת:

בסעיף 9 ניסחתם את האופרציה.

השר לקליטת העליה י' צבן:

יש לנו בעיה גם מבחינת קשרי חוץ.

היו"ר ע' זיסמן:

חבר הכנסת חנן, הסכמת שנדון על כל סעיף וסעיף, ואת רוב הסעיפים אנחנו למעשה מקבלים, ויש לנו הצעות תיקון בסעיפים מסויימים, ואנחנו מתקנים גם את סעיף 9 ברוח הדברים שלך ושל חבר הכנסת רביץ. אבל אני מאד רוצה שנקבל גם החלטה המתייחסת להאשמה בדבר גזענות.

מ' מאיה:

אני מציע להוסיף את ההתייחסות לנושא הזה בסעיף הראשון. שם נגיד שאנחנו משבחים את הוועדה ושוללים מכל וכל את הביטויים שיש בהם ריח של גזענות.

היו"ר ע' זיסמן:

אנחנו ננסה משהו ברוח זו. אני מבקש שלקראת ישיבת הממשלה תהיה החלטה גם בענין השוואת התנאים של הבאים לפי חוק הכניסה - - -

א' רביץ:

אם הוא עבר תהליך של השבה ליהדות, או גיור, לפי מה שפסקו לו, מגיע לו.

השר לקליטת העליה י' צבן:

זו נקודה חשובה מאד. אני מציע לכם להתייחס לבעיה הזאת בזהירות מירבית, ולא לדבר במושג של נתון מראש האומר שגם מי שנכנס לישראל לפי חוק הכניסה יהנה מאותן הזכויות הניתנות למי שבאמכוח חוק השבות, אלא לומר שהמדינה צריכה להעריך להגיש סיוע מתאים גם לאלה שיבואו לפי חוק הכניסה.

א' רביץ:

במסגרת סיוע הומניטרי.

ח' פורת:

נראה לי שבסך הכל יש בינינו הסכמה. אנחנו נשב אחר כך לנסח את הדברים במדויק. אני מאד רוצה שההמלצות של הוועדה שלנו יונחו על שולחן השרים לקראת ישיבת הממשלה שתדון בנושא.

השר לקליטת העליה י' צבן:

כך זה יהיה.

היו"ר ע' זיסמן:

אנחנו קוראים למסע הסברה בענין בקרב יהדות העולם ובארץ, ומבקשים מהממשלה להערך בהתאם.

אני מודה לכולכם. ישיבה זו נעולה.

(הישיבה ננעלה בשעה 12:30)

נוסח לא מתוקן

הכנסת השלוש עשרה
מושב שני

פרוטוקול מס' 33
מישיבת ועדת העליה והקליטה
שהתקיימה ביום ג', ד' בשבט התשנ"ג, 26.1.1993, בשעה 12:10

נכחו:

חברי הוועדה:

היו"ר ע. זיסמן

י. בא-גד

א. גור

א. זנדברג

ע. מאור

ח. פורת

מוזמנים:

ע. גדור, משרד הקליטה

ד. קרלין, משרד הקליטה

א. בארי, לשכת דובר משרד הקליטה

א. ניסן, משרד האוצר

ד. אפרתי, ראש מינהל האוכלוסין, משרד הפנים

י. לוי, עו"ד, היועץ המשפטי, משרד הפנים

י. לביא, משרד הפנים

א. פורטן, עו"ד, הלשכה המשפטית, משרד הפנים

א. מנטבר, מנכ"ל מחלקת העליה, הסוכנות היהודית

מ. טל, אחראי על עליות מיוחדות, הסוכנות היהודית

ש. בוגן, ראש אגף פיתוח קהילתי, הגיונט

ח. קרליבך, ארגון צפון-אמריקאי למען יהודי אתיופיה

מ. אודנהימר, ארגון אמריקאי למען יהודי אתיופיה

ר. אלעזר, איחוד הארגונים למען העולים מאתיופיה

א. מסלה, איחוד הארגונים למען העולים מאתיופיה

א. ירדאי, איחוד הארגונים למען העולים מאתיופיה

ש. מולה, איחוד הארגונים למען העולים מאתיופיה

א. טקלה, איחוד הארגונים למען העולים מאתיופיה

ל. ליגשל, איחוד הארגונים למען העולים מאתיופיה

מ. בהאטה, איחוד הארגונים למען העולים מאתיופיה

י. אלמו, מכנף דרום לציון

א. נגוסה, מכנף דרום לציון

י. עציון, מכנף דרום לציון

א. אליצור, ועד ציבורי למען האתיופים

ח. כהן, ועד ציבורי למען האתיופים

צ. רונן, ועד ציבורי למען האתיופים

מזכירת הוועדה: ו. מאור

חבר המתרגמים בע"מ

נרשם ע"י:

ס ד ר ה י ו ס

המשך הדיון בנושא המלצות ועדת השרים לענין הפלשמורה

המשך הדיון בנושא המלצות ועדת השרים לענין הפלשמורה

היו"ר ע. זיסמן: בשבוע שעבר קיימנו ישיבה סגורה עם השר יאיר צבן ועם אורי גורדון. לא תמיד אפשר לדון במסקנות של ועדת שרים לפני שזה נדון בממשלה. סיכמתי את העניין עם השר יאיר צבן, וכאשר הוועדה סיימה את עבודתה קיימנו ישיבה סגורה, גם לפי בקשתו. הכנסנו שורה של תיקונים, שאסביר אותם בהמשך, כי אולי חלק מהנציגים של הארגונים השונים כאן לא קיבלו אותם מכלי ראשון, ואני רוצה שיקבלו אותם מכלי ראשון. כל התיקונים שלנו אושרו פה אחד בוועדה.

י. בא-גד: לפי דרישת מי נעשו התיקונים האלה?

היו"ר ע. זיסמן: חלק לפי דרישתי, וחלק לפי דרישת חברים אחרים, אבל ההחלטה היתה פה אחד.

הישיבה הזאת נקבעה בהנחה שהממשלה תדון ותאשר את המסקנות. בינתיים לממשלה היה סדר יום עמוס, והדיון נדחה ליום ראשון הקרוב. התייעצנו, והחלטנו בכל-זאת לקיים את הישיבה היום, אבל זאת לא הישיבה הראשונה. אני אומר מראש, זאת הסיבה שאיננו יכולים היום להיות כאן יחד עם השר, לא עם המנכ"ל ולא עם אורי גורדון או נציגים אחרים. בשבוע הבא נקיים דיון שיחיה המשך להחלטת הממשלה, כי איננו יודעים מה הממשלה תחליט. הממשלה צריכה לדון במסקנות ובהצעות ועדת השרים. אני מניח שהיא תקבל את התיקונים, אולי היא לא תקבל, אולי היא תכניס תיקונים נוספים, בוודאי וודאי אחיה מרוצה מאוד אם הממשלה תתייחס בחיוב, ותקבל את התיקונים שאנחנו בוועדה מציעים. בהמשך אדבר עליהם.

מראש אומר, שאם היתה הצעה שלא לקיים את הישיבה היום, בכל זאת שקלתי והחלטתי כן לקיים את הישיבה, גם כדי לשמוע תגובות, הערות, ביקורת, התנגדות. אבל יחד עם זאת אני מודיע שתהיה ישיבה גם לאחר שהממשלה תדון ותחליט מה שתחליט, גם כהתייחסות להחלטת הממשלה, וגם כדי לראות באיזו מידה הממשלה מקבלת את התיקונים שהצענו.

הישיבה לא תהיה ארוכה. פעם קיימנו ישיבה בת 4 שעות, והיא היתה פתוחה. אחרי 10 שעות הפסקנו את השביתה של הקייסים, כאשר היוזמה באה מכאן. עוד סיבה לכך שהישיבה לא תהיה ארוכה, ואני אומר זאת כדי שהדברים יהיו ברורים, כי היום ב-12:30 ועדת הכנסת שהוסמכה לכך דנה בחוק ערוץ שני בטלביזיה, ויש הצבעות, כי רוצים להביא מחר או הלילה את החוק הזה. יש סכנה של סגירת הערוץ השני, ואני חושב שכולנו רוצים שהערוץ השני ימשיך להתקיים, כי זה טובת כולנו, ודאי לטובת העולים מכל הסוגים. אני רוצה להשתתף בהצבעות, ולא להיות מוחלף על-ידי מישהו, גם אם זה מסיעתי, כי זו לא בעיה אידיאולוגית. הנושאים שם אינם אידאולוגיים, הם גם מעשיים, יש חילוקי דעות, ואינני רוצה להיות מוחלף על-ידי מישהו שיכול להצביע לא לפי עמדתי שלי.

אני רוצה לדבר על ההמלצות ועל התיקונים שלנו. ההחלטה היא של ועדת השרים בראשותו של השר יאיר צבן, כאשר ועדת העליה והקליטה תומכת בהחלטות העיקריות של הוועדה. אין להעלות העלאה קולקטיבית את בני הפלשמורה. לזה גם אתם הסכמתם, בדקתי את הדברים, כי אחרת הייתם עומדים בתוקף כל השנים,

ובעיקר בעקבות המבצע האחרון, הייתם דורשים להעלות אותם, ולא הייתם משאירים את מי שהשארית שם. כלומר, כולם מכירים בכך שזו בעיה מיוחדת.

הפלשמורה הם בני אדם יקרים, אנחנו מאמינים שחלק מהם יהודים, חלק מהם יכולים לחזור ליחדות, וחלק מהם אולי ישארו שם, מפני שלא ירצו להיות יהודים ולא ירצו לחזור לחיק היחדות. אין החלטה. אני מביע את דעתי וגם את דעת בני העדה. מצאתי פה מסמכים מה אמרו בני העדה ב-1990 ו-1991, אלה שנמצאים בארץ, ועל איזה מספרים הם דיברו. איש לא אמר שכל מי שמכריז על עצמו שהוא פלשמורה, יש לו זכות לעלות לישראל. אין דבר כזה. חברי הוועדה, בראש ובראשונה השר, נהגו לפי דעתי ברגישות גדולה. הם אינם מדברים על המתנצרים, אבל גם לא על היהודים. מה שאני יכול להגיד לגבי אדיסו ולגבי ירדאי, אני לא יכול להגיד לגבי בני הפלשמורה.

לפי החלטת הוועדה יש שלוש אפשרויות:

(א) הם יוכיחו, מי שיוכיח, שהוא יהודי, יעלה לפי חוק השבות. כולנו יודעים איך אפשר להוכיח יהדות.

(ב) אפשרות שניה, ועל זה קיבלנו החלטה לפי בקשתו של ח"כ חנן פורת, ואליו הצטרף ח"כ רביץ, ואליו הצטרף הרב מאיה, מדברת על כך שצריך להיות תהליך של השבה ליחדות.

(ג) אפשרות שלישית היא האפשרות של איחוד משפחות. האפשרות הזאת צויינה בהחלטת ועדת השרים, כשמדובר על מה קירבה ראשונית.

אני אומר את שלושת הדברים האלה, כי העלאה קולקטיבית לא באה בחשבון. העלאה יכולה להיות בשלוש אפשרויות: יהודים, קירבה משפחתית, ובנושא הזה הוועדה מבקשת תיקון להחלטת ועדת השרים, והשבה ליחדות, וגם בזה קיבלנו החלטה, שבהמשך אקרא אותה. אלה שלוש האפשרויות. לא מצאתי שמישהו דרש העלאה קולקטיבית בצורה תקיפה, נחושה, אם מבני העדה, אם מחברי הכנסת הקודמים, אם מחברי הכנסת הנוכחים. איש לא דרש זאת.

לגבי התיקונים של הוועדה שלנו:

בסעיף 3 נאמר:

"הזכות להגיע לארץ הוקנתה בחוק השבות תש"י-1950, בראש וראשונה לכל פרט שהוא יהודי כפי שהוגדר בחוק, המבקש לעלות ארצה. לאור האמור לעיל עולה כי אין לפלשמורה ככלל, כקבוצה, זכות שיבה קיבוצית לישראל, ואין לייחד מתוקף שינוי חוק לפלשמורה זכות שיבה, וזאת משום שהוועדה, בשים לב לראיות ולעדויות שהובאו בפניה, אינה יכולה כאמור לצאת מהנחה שבני הפלשמורה נכנסים לגדר חוק השבות".

קיבלנו פה אחד, לפי ההצעה של חברי הכנסת, והחלטה אומרת: "כל עוד לא עברו תהליך שיבה ליחדות וגיוור", ואני שלם עם התיקון הזה.

י. בא-גד: לפני שדנים, אני מבקש הסבר. מה בין שיבה ליחדות לגיוור? מה ההבדל ביניהם?

ח. פורת: הדבר פשוט. אנחנו יוצאים מתוך הנחת מוצא שגם בני העדה הפלשמורה ברובם המכריע שמרו - גם אם הם עברו גלגולים של התנצרות או התרחקות - על מוצאם האתני כיהודים בני דת ישראל. הסכימו כולם, שלא מדובר כאן על התבוללות והתחתנות עם גויים. פירוש של דבר שלגבי אלה, שגם לפי הדעה המרחיקה ביותר מוגדרים כמומרים - נקרא למלה החריפה בשמה - יש גם לגביהם על-פי ההלכה היהודית מי שהיה מומר, ורוצה לשוב ליחדות, אינו צריך לעבור גיור מלא, אלא לעבור תהליך של שיבה ליחדות. קרי, הוא מקבל על עצמו לחזור למורשת היהודית, ולמסורת היהודית מההיבט התילכתי, ועובר תהליך שיבה. דרך אגב, כאן זה מקביל גם לגישה של העדה ולמסורת של העדה. העדה מוסיפה עוד איזה שהם מנהגים שונים שלא ניכנס אליהם כאן. מי שעובר את תהליך השיבה ליחדות, ומבחינת המוצא היהודי הוא יהודי, אינו צריך לעבור גיור, אלא עובר תהליך שיבה ליחדות. הדברים האלה מפורשים גם בסימנים ערוכים, בשולחן ערוך, מה פירושה של שיבה ליחדות. אנחנו אומרים: מי שעובר את התהליך של שיבה ליחדות הוא יהודי לכל דבר, וחל עליו גם חוק השבות. חוק השבות אינו חל רק על מי שהוא מוגדר כמתנצר. ברגע שהוא שב ליחדות, יש לו דין של יהודי.

י. בא-גד: אחר ההסבר הזה, יורשה לי רק הערה אחת. היות שפה הספקות מרובים, אני מבקש למחוק את המלים "שיבה ליחדות או לאחר שעברו גיור".

ח. פורת: לא.

ע. מאור: מאחר שהנושא מאוד מורכב, כפי שאמר היו"ר בפתיחת דבריו, הצטרפתי לדעת הוועדה בהחלטתה שאמרה שהיא מקבלת את המלצות ועדת השרים. אני חושבת שהן שקולות ואחראיות. נתנו גיבוי לעבודת הצוות המקצועי ששקל את זה באמת בצורה אחראית, ואני שמחה לשמוע שאנשים שהדביקו להם תוויות גזעניות חזרו בהם מהביטויים. אינני אשה דתית, וזה ידוע, ואינני נותנת את תמיכתי לתהליכי הגיור והשיבה ליחדות, אבל מאחר שאני יודעת שאלה תהליכים קיימים, כשליחת עליה, שנגזרים באמת גם במקומות אחרים בעולם, הרי שאינני מתנגדת - מתוך השלמה, לא מתוך הסכמה - לסעיפים (א) ו-(ג), זאת אומרת, התוספת לסעיפים 3 ו-9. לסעיף 4 יש לי הסתייגות.

ח. פורת: אני רוצה להדגיש, שגם הוועדה בעצמה בסעיף 9, הרי היא מציינת את האפשרות של שיבה. היא רק אומרת שהמשלה לא תעסוק בזה.

היו"ר ע. זיסמן: הסעיף השני, שתיקנו אותו, הוא סעיף מספר 4, והוא אומר במקורו:

"בהתחשב בנסיבות המיוחדות של בני הפלשמורה כפי שהתבררו בדיוני הוועדה וכפי שעלו מעדויות המומחים, ממליצה ועדת השרים כי הטיפול במקרה זה יהיה על-בסיס אישי והומניטרי, ויתבצע בעיקרו במסגרת חוק הכניסה לישראל."

במסגרת זו ממליצה ועדת השרים בפני שר הפנים לאפשר איחוד משפחות על-ידי מתן רשות כניסה לישראל לאלה מבני הפלשמורה שיש להם קירבת משפחה ראשונית כדלקמן: בני זוג, הורים וילדיהם, ילדים והוריהם."

הכנסנו כאן שני תיקונים:

(א) ברישא. בסוף הפסקה הראשונה "ויתבצע בעיקרו במסגרת חוק הכניסה לישראל", תבוא תוספת שתאמר: "או לפי חוק השבות לאחר תהליך שיבה ליהדות, או גיור, הכל לפי הענין".

(ב) התיקון השני, שאני יזמתי אותו, אומר בפסקה השניה: "ממליצה הוועדה להרחיב את ההגדרה של קירבת משפחה ראשונית". כלומר, אם היה רשום רק קירבת משפחה ראשונית, היה שיקול דעת. אבל מאחר שכבר קבעו למה הם מתכוונים, אין הדבר מספק.

אלה שני התיקונים שהכנסנו בסעיף 4. אני בעד ההרחבה.

ע. מאור: אני נגד שתי החסתיגויות. גם בסעיף (ד), בענין של הגשת סיוע לאלה שכבר מגיעים. אני דווקא רוצה ללכת מבית הלל כדי להדגיש את בית שמאי. בענין סעיף 4, אני חושבת שהמלצות הוועדה הן אחראיות ונכונות, ואני חושבת שההחלטה שלנו להרחיב אותן, ובלי לציין למה, ואני מבינה מדוע אנחנו לא מציינים למה, איננה סופית. אני יודעת שגם במדינת ישראל ובכל מדינת חוק, לקירבה ראשונית יש הגדרה מאוד ברורה, קירבה ראשונית זה בנים והורים.

ח. פורת: גם אחים.

ע. מאור: אני חושבת שזה נכון. אבל לא בני דודים, ולא וכו' וכו'. לסעיף ב(2) אני מאוד מתנגדת. כאן מדובר על הרחבת הקירבה של משפחה ראשונית, ולזה אני מתנגדת. כרגע העלה ח"כ פורת את הנושא של אחים, זה נשמע לי הגיוני מאוד. העניין של דודים וכו' איננו נראה לי. לגבי אחים אני בתחלט מוכנה לשקול.

היו"ר ע. זיסמן: אחים ובני משפחותיהם?

ע. מאור: לא. אני אומרת שההגדרה של ילדים הורים והורים ילדים היא הגדרה של קירבה ראשונית. ח"כ פורת העלה כאן את הענין של אחים, ואני אומרת שזה צריך לשקול. אפשר להגיד אחים עד גיל 18, אם יש בעיה של קטינים, אחים קטינים. זאת אומרת, כל מה שכבר יוצר אפשרות שזה לא קירבה ראשונה, כמו אחים בגיל מבוגר, אני אתך לחלוטין.

היו"ר ע. זיסמן: כך כבר יש הרחבה.

ע. מאור: אם זה כלול בהורים וילדים, אני נגד הרחבה. אני מתנגדת פה גם לסעיף ב(1). לחוסין את הענין על-פי חוק השבות או תהליך שיבה ליהדות, להוריד את נושא חוק השבות. אנחנו מדברים באוכלוסיה שלגביה זה חוק הכניסה ולא חוק השבות. בביטוי הזה אתם מכניסים את כל הפתח לתהליך גיור שלם בתוך אתיופיה, וזה דבר שהוא בניגוד להמלצות כולן.

לכן אני מבקשת להוסיף את ההסתייגות שלי לגבי סעיף ב(1).

ח. פורת: אין לי ספק, שאם ענת תשמע את דברי בלב פתוח במקרה הזה, היא תשתכנע.

איננו שוללים את הכניסה מכוח חוק הכניסה. את מסקנות הוועדה בענין הזה, את הבאתם של בני הקירבה הראשונית על-פי חוק הכניסה, אנחנו לא שוללים. מה אנחנו אומרים? הכניסה על-פי חוק הכניסה זאת פירצה דחוקה מאוד, שיכולה להביא למצב אומלל לאלה שיעלו ארצה, וזאת משני טעמים:

(1) הם יכנסו על-פי חוק הכניסה, פירושו של דבר שהם לא זכאים להטבות מכוח חוק השבות, אלא אם כן נעשה להם פרוטקציה וכל מיני דברים מיוחדים, ואני חושב שזה מלכתחילה לא דבר בריא. אחר-כך ישאלו למה לאלה כן ולאלה לא. את יכולה להגיע למצבים בלתי אפשריים, שלא יהיו לך תשובות אפילו בבג"ץ.

(2) מבחינת האישות. בני העדה עצמה, כל עוד לא עברו את תהליך השיבה ליהדות, לא תקבל אותם כאפשרות להתחתנות וכד'. זאת אומרת, יבואו לכאן אנשים שיהיו קבוצה אומללה, שכל אחד יצביע עליהם ויגידו שאלה הם הפלשמורה.

אנחנו לא כופים עליהם, אנחנו רק מאפשרים לתת את הכלים שיאפשרו לאלה שעולים לארץ כבר בקירבה ראשונית, לקבל את המסגרת של שיבה ליהדות, ואז הם יעלו מכוח חוק השבות, ויהיו כחלק מבני העדה. את האפשרות הזאת לפחות למה לא תתני להם? לכן זאת ההצעה של הוועדה.

היו"ר ע. זיסמן: אני לא רוצה עכשיו לפרט, שקלתי, אבל אני לא מסתפק בהחלטת ועדת השרים. היה לי ברור שהשר צבן איננו יודע לאן אני רוצה להגיע, עד לאיזה מרחק, אבל גם הוא מוכן להכניס תיקון בנושא הזה. זאת היתה ההתרשמות שלי בישיבה. אני אומר שאני לא מסתפק בהחלטת ועדת השרים, ואני אומר שההתרשמות שלנו היתה שהשר איננו רוצה להפליג למרחקים. הוא בהחלט מבין שבנקודה הזאת יש מקום למחשבה שניה ולשיקול דעת נוסף.

בסעיף 9, לא אקרא אותו, כי אני רוצה לקצר, הוספנו לפסקה השניה את המלים: "במגמה לקרבם למורשת ישראל ויוכלו לעלות ארצה לאחר שיעברו תהליך שיבה ליהדות או גיור, כל אחד באופן אישי לפי הליכים המקובלים על-ידי הרבנות הראשית לישראל". כלומר, כאן אכן נקטנו עמדה, דבר שוועדת השרים לא רצתה לנקוט. אנחנו מכירים ברבנות הראשית, ומאז הקמת מדינת ישראל ועד היום, וגם אני, אף שאני חילוני, אני מכיר במוסד הזה כמוסד המוסמך בישראל בתחום הזה. אין מוסד נוסף מאשר המוסד הזה.

הסעיף הרביעי בא ביוזמתי, והוא אומר: "להמלצות הוועדה יש להוסיף סעיף הקובע כי על הממשלה להעריך ולהגיש סיוע מתאים גם לאלה שיגיעו על-פי חוק הכניסה לישראל". לאחר מה שקרה במשך הימים האחרונים הגעתי למסקנה, שצריך להרחיב ולפרט בסעיף הזה. ברור לנו שיעלו אלפי אנשים אולי, ואלפי האנשים אלה אינם יכולים לעלות, אלא אם כן הממשלה מראש תתחייב לפי תוכנית לתת להם סיוע כלכלי וחברתי כמו לעולים החדשים, או דומה וקרוב מאוד לעולים חדשים. אחרת תיווצר אותה בעיה שנוצרה היום עם 1,000 ויותר יוצאי בריה"מ, ויכול להיות שמספרם יגדל, שנכנסו לפי חוק הכניסה, והם חופכים

למעמסה חברתית וסוציאלית במדינת ישראל. מדינת ישראל תצטרך לשאת באחריות לכך, ואי-אפשר לפי החלטת ממשלה להעלות בלי לדאוג מראש לנושא הבריאות, לנושא החברתי, לנושא הכלכלי.

לכן לא שהצעתי את זה וזה התקבל, גם בנושא הזה ההתרשמות שלנו היתה שהשר צבן - גם לפי תפיסת העולם שלו, לא אמר שהוא מסכים - הוא נוטה לקבל את הנושא הזה. אני רוצה להגיע לידי יתר פרוט בהחלטה הזאת, כי ברור לי כשמש, שחייבים להיכנס להתייחסות ממשית וברורה בנושא הזה, ולא לקבל איזו החלטה דקלרטיבית שאנחנו נותנים סיוע.

ע. מאור: אעיר את ההערה האחרונה שלי, ואני מתנצלת על כך שאני צריכה לצאת בגלל התחייבות קודמת. אני מאוד תומכת בסעיף 9. כאמור, אני מאוד סומכת על המלצות הוועדה ועל עבודתה המקצועית. בענין ההבטחה לתת את מלוא התנאים לאלה שיגיעו אלינו, אני מייפה את כוחך ואת כוחנו לתבוע את זה מהממשלה, ואני מאמינה שהשר צבן ואחרים יתנו לזה את כל התמיכה הראויה.

ד. קרלין: סעיף 11 להמלצות הוועדה אומר, שהשלב השני יהיה תרגום אופרטיבי של מסקנות הוועדה. הנושא הזה עלה בוועדה, ויידון בשלב השני בחיוב רב. מי שמפספס בהחלטות קבינט הקליטה מגלה, שכבר כאשר דנו בהבאת הורים מאתיופיה, בבני זוג - הלא הוחלט להרחיב את זה מעט - היתה החלטה שהם יקבלו סיוע חריג מרשויות הקליטה. זאת אומרת, אף אחד איננו עיוור לצרכים המיוחדים שיש לאנשים שמגיעים מאתיופיה.

היו"ר ע. זיסמן: אני רוצה לקרוא לכם מפרוטוקול מ-6 בנובמבר 1990. פה נמצאים הדברים שאמר הרב אדנה: "יש עוד נושא שמאוד חשוב בעיני. משום מה הוא נשאר תמיד בצד. באתיופיה ישנה קבוצה של יהודים שהתבוללו בלית ברירה, מאונס, בגלל התנאים שהיו אצלם באותו זמן. מפני שגרו בכפרים מרוחקים ובגלל יאוש, התבוללו". זה אומר הרב יוסף אדנה ב-6 בנובמבר 1990.

אני עובר לעוד איזה שהוא קטע, ובו הוא אומר: "אבל אני רוצה לומר בנוכחות חברי, אחי ורעי, והמנהיגים הרוחניים שלנו, שהמספר הוא הרבה יותר קטן, בוודאי פחות מ-10,000". אנחנו היום מדברים ואומרים 30 אלף. יש עוד כמה קטעים מאוד מעניינים באותו פרוטוקול.

אני מציע לתת לכל ארגון וארגון את רשות הדיבור.

א. מסלה: אני קודם כל רוצה להתייחס לדברים שלך. בני העדה אף פעם לא דרשו העלאה קולקטיבית. הדרישה היתה לטפל באותם האנשים הרשומים אצלנו, רשימה שמית של כ-30 אלף, שאנחנו מגדירים אותם שייכים לבית ישראל, לבני העדה האתיופית. אנחנו מבינים את המורכבות של הנושא. ידענו מראש שהטיפול יהיה טיפול אינדיבידואלי. זה אומר להגיע לאותו מספר שאנחנו קבענו לעצמנו, לאותו יעד של 30 אלף. אם תהיה עליה קולקטיבית או מבצע זה או אחר, יכולים להסתכן אנשים - כמו שכבר הסתננו במספר קטן מאוד במבצע משה ובמבצע שלמה, אנשים שאינם שייכים אלינו, על אחת כמה וכמה בקבוצה הזאת ההסתננות תהיה גבוהה מאוד.

לכן הטיפול האינדבידואלי, לגופו של ענין, איננו מפריע לנו. אבל שוב אני אומר, יש להעלות את כולם. כאשר דיברת על עליה קולקטיבית, לא באנו ודרשנו מבצע, לא אמרנו להעלות את כל העם האתיופני שחי באתיופיה. מדובר בקבוצה מוגדרת לחלוטין, הכפרים שלהם ממש כפרים מאוד מזוהים, לא רק על-ידינו אלא גם על-ידי הנוצרים שגרו בקרבתם. לפני כ-5 חודשים הסתובבתי באותם הכפרים אחד אחד, לא רק שאני חיפשתי את הכפרים בהם גרים הפלשמורה, הנוצרים עצמם הצביעו איפה הכפרים שלהם, והצביעו ממש על כמה משפחות שגרות בכפר זה או אחר. לכן מדובר בקבוצה מאוד מוגדרת.

לנושא עליו דיבר הרב יוסף אדנה. אני חושב שב-1990 איש לא דיבר על הנושא הזה בכלל בחברה הישראלית. כל הכבוד שהוא הקדים לחשוב על הנושא הזה. אנחנו בני העדה, אגיד את האמת, עד לסיום "מבצע שלמה", איש לא חשב על זה. גם לפני שנתיים, לפני "מבצע שלמה", הייתי באתיופיה, אספתי את כל הקייסים שהיו שם. לא אשקר בשם, אבל הקייסים כולם אמרו, וכן קייס הקייסים שקוראים לו מנשה והוא היום חי ברחובות, אמרו: קודם כל אנחנו, היהודים, ואחר-כך הקבוצה הזאת שנקראת פלשמורה, הם אחינו, וצריכים להעלות אותם למדינת ישראל. בזמנו עסקנו רק באיחוד משפחות. הסתיים "מבצע שלמה", ואחר-כך אולי נשארו בודדים. עדיין נשארו, וטיפין טיפין הם מגיעים ארצה. הנושא הזה עלה על סדר יומם של בני העדה, ולכן המספר שהוא זרק אז לא היה מדויק. לא נעשו אז סקרים, את הסקר הזה לא רק אנחנו בני העדה עשינו, אלא זה סקר שנעשה על-ידי גוף וולנטרי של קהילה יהודית בארה"ב, הם שיזמו את הסקר ועשו אותו. כמובן, הסתייעו בקייסים שלנו, שהכירו את הקבוצה הזאת.

כאן יש רשימה שמית, אנחנו מחזיקים את הרשימה. בינתיים יש לנו ביד 24 אלף שמות, ואנחנו אומרים שאם נשלים את המספר המקסימלי, נגיע ל-30 אלף. לכן הדרישה שלנו במספר מאוד מוגדר, וזה לא דבר כוללני, כאילו מחפשים כל מיני קבוצות אתניות באפריקה כדי להעלות אותן למדינת ישראל.

אי. גור: כיצד הגעתם לרשימה הזאת?

אי. גור:

אי. מסלח: הסתובבו אנשים בכפרים. אנשים עם הקייסים שלנו הסתובבו בכפר. קודם כל, כמו שאמרתי, הכפרים של פלשמורה מוגדרים מאוד, הם אף פעם לא גרו עם הנוצרים, הם גרו לחוד. בני העדה האתיופית היהודים גרו גם הם בכפרים מאוד מוגדרים גיאוגרפית, אף פעם לא גרו עם הנוצרים או עם קבוצות אחרות שלא שייכות ליהודי אתיופיה. הסתובבנו באותם הכפרים שערכנו בהם את הסקר, עשו רשימה שמית. הרב יוסף אדנה, אחרי הסקר הזה, הוא מאוד משוכנע בכך, אם אני לא טועה, ועד כמה שאני דיברתי אתו, בכלל אין כאן חילוקי דעות. בזמנו הוא העריך את המספר, אבל אף פעם הוא לא עסק בסקרים.

אני רוצה לציין דבר אחד: אין יותר מיהודי אתיופיה שיש לו רתיעה לגבי הנוצרים או קבוצות שונות שאינן שייכות לבני העדה שלנו. כל הרדיפות שהיו לנו על-ידי השכנים שלנו שלא היו יהודים, גרמו שתהיה הרתיעה שלנו מאוד חזקה. אין לנו שום אינטרס שיבואו למדינת ישראל, בכלל לא. לפעמים אם הסתננו פה ושם, הביקורת שלנו היתה קשה מאוד כלפי אותם הפקידים שטיפלו בעליה שלנו, גם באדיס-אבבה וגם במדינת ישראל, כי לא הקפידו. אין לנו שום כוונה להביא איזו שהיא קבוצה אתנית שחיה באפריקה. צריך לדעת שמדובר כאן באחינו, שהם שייכים לנו.

אם תשאלו אותי מה זה פלשמורה, אני מפקפק באותם המומחים שמנסים להגדיר את הנושא הזה, וגם לבני העדה קשה מאוד עם ההגדרה, אבל על כל פנים הם היו עם הזהות היהודית, היה לנו מגע בכל מיני ארועים חברתיים דתיים, בטקס החג שקראנו לו "סיד הוא", טקס חשוב ביותר, חג הכיסופים לציון, אותה קבוצה גם היא באה לחגוג יחד עם היהודים. אף פעם לא התחתנו עם הנוצרים, אפילו היתה להם שאיפה להתחתן, הם לא התקבלו בכלל. תאמינו לי, אני הייתי שמח אם היו מצליחים להיות נוצרים לכל דבר, והיינו מתעלמים מהם היום, אבל הם לא הצליחו אף פעם. במכתבים שבאו עוד בתחילת 1984, המנהיגים האתיופיים כתבו מכתב, והקימו זעקה, והלכו להשמיע את הקולות שלהם לעם היהודי בתפוצות, אמרו שהקהילה הזאת נמצאת בסכנה, הרדיפות קשות מאוד, ואנשים מתנצרים בעל-כורחם, כנגד רצונם, הם אנוסים, ואסור לנו להתבייש מלהשתמש במלה הזאת.

אני רוצה להיכנס לגופו של ענין להחלטה עצמה כהחלטה. קודם כל, ההחלטה הזאת היא החלטה מאוד אכזרית וקשה. ממש קשה מאוד. עוד לא היה כזאת בהיסטוריה של עם ישראל, גם לפני קום המדינה וגם אחרי קום המדינה, והדבר הזה מתחיל רק ביהודי אתיופיה. שמענו על קהילות שונות - בלי להזכיר את שמות היהודים שבאו ממדינות שונות, אני באמת לא רוצה לפגוע באיש זה או אחר - הרב פרץ נסע לרוסיה ואמר 30 אחוז, 40 אחוז, כל המדינה כעסה, כולל ראש-הממשלה, והשרים ביקרו אותו. היו כל מיני דברים. אבל אצלנו הנושא הזה בולט. אנחנו היום התחלנו להרגיש מה קרה כאן, למה דווקא אצלנו.

כאשר היהודים באו, לא התקבלו ממש כיהודים לכל דבר, היתה בעיה עם הרבנות הראשית, אני מקווה שהבעיה הזאת תמצא את פתרונה בעתיד, אם לא היום. התחלנו לשאול את עצמנו מה קרה. האם זה הצבע, הרקע, המוצא שלנו מאפריקה? כשאנחנו משתמשים במלים מאוד קשות, אנשים מתקוממים, למה אמרתם את זה. אבל זאת ההרגשה שיש לנו. אולי אנחנו טועים בהרגשה, אבל זה קיים כאשר ביהודים מדובר, ומדינת ישראל דוחה אותם, והם ממש עושים רעש וזועקים עד השמים, שעם ישראל יציל אותם ויביא אותם למען איחוד משפחות, וראינו את המלצת הוועדה.

אני חושב שאם הממשלה ונקבל את הצעת הוועדה, שוב מרחיבים את הפירצה שקיימת. במקום לסגור אותה, אולי הצלקת תישאר, אבל יכולנו לשכוח את הצלקת ולהתעלם ממנה. היום לי אישית, הדבר הזה מזכיר לי מה שהיה לפני 30 שנה, 20 שנה, כאשר יהודי אתיופיה רצו לעלות, וגם אז הממשלה וגם אותם הגורמים התנהגו כמו שמתנהגים היום. אמרו מה פתאום יש יהודים באפריקה? אמרו: מה פתאום יש יהודים שחורים? היום אותו דבר חוזר על עצמו, וזה כואב לי. במאוחר או במוקדם, זו האמונה שלי, הקבוצה הזאת תגיע למדינת ישראל. אני מאמין גדול. לא חלמנו שהחלום שלנו יתגשם באמת, בעזרת השם, בעזרת עצמנו, בעזרת מדינת ישראל בראש וראשונה, גם בעזרת העם היהודי בתפוצות, והנה הגשמו את החלום שהדור הקודם חלם עליו, ואנחנו מימשנו אותו.

ההמלצה הזאת היא לא הומניטרית. יגיעו הורים, וכדי לאחד אותם עם הילדים שלהם כאן במדינת ישראל, החורים שיעלו ישאירו ילדים נשואים. אצלנו, מבחינת קירבה ראשונה, אני הבן הגדול שהיום אני עצמאי. אם יש תינוק במשפחה שלי, אהבה להורים שלנו שלי ושל אחי הקטן היא באותה מידה. זה לא אומר שמאחר שאני מבוגר ועצמאי, אני פחות אוהב את ההורים שלי. אולי התפיסה המערבית שונה, אבל למה להטיף לנו מוסר, שאם כך אתם מאמינים, גם

אנחנו נאמין ככה? למה לקרוע את המשפחות האלה? ממש קורעים אותם לגזרים, לחתיכות, וזה כואב.

למה תנהגו לפי חוק כניסה לזרים, כמו הפיליפינים, כמו הזרים שבאים מזאיר, מאפריקה ומכל מיני מקומות? האנשים האלה יכולים להישאר אומללים. האם יש משפחות בעדה שנקלטו חיוס, שיכולה להיות משפחה שיכולה לשאת בנטל הכלכלי הפיזי? האם מישחו יכול לומר כאן, שיש משפחה מבוססת מיהודי אתיופיה שיכולה לקחת את האחרייות הזאת? אפילו עם כל הסיוע וכל ההעדפות שנותנים לנו, עדיין זה קשה. האם מישחו מכיר את התמונה שעוברת עלינו - עם כל התודות שאנחנו נותנים למדינת ישראל - האם חיינו כל כך קלים במדינת ישראל? זה קשה מאוד. אבל איננו בוכים ואיננו מתמרמרים. אנחנו יודעים שמדינת ישראל עושה את המקסימום שבמקסימום. אינני פוסל, אלא מברך על כך.

ח. פורת: האם נראית לך המלצת הוועדה שלנו? האם חיוס, בלי שבני הפלשמורה עברו איזה שהוא תהליך מסויים, לאור הבעיה שהתעוררה, האם הם חיוס יכולים להתערות ולחתחתן למשל עם בני העדה ללא כל תהליך, על-פי ההחלטות של הקייסים? אם אכן יש פה בעיה, האם נראית לך המלצת הוועדה שלנו בענין הזה, שיעברו תהליך השבה ליהדות?

א. מסלה: מבחינה הזאת, גם אותה קבוצה שממתינה לעלות, גם מצד בני המשפחות כאן, אין שום התנגדות. מה שתדרוש הרבנות הראשית, יהיה מקובל עלינו. חוץ מזה, יהודים והפלשמורה גם באתיופיה התחתנו. הקייסים החזירו אותם ליהדות. 7 ימים אכלו גרגרי חומס, 3 פעמים הלכו לבית-כנסת עם הקייס והתפללו שם, כל ערב הלכו לנהר הקרוב וטבלו, ואחר-כך התקבלו כיהודים בלי שום בעיות, והתחתנו עם כולם. הדבר הזה היה נהוג עוד באתיופיה. לכן לכל אלו שטוענים שיהיה מתח חברתי בינינו לבינם, אני יכול לומר כי חשש כזה אין אצלנו. יש אלפים מבני הפלשמורה חיוס, ואין שום סימן למתח כלשהו בינינו לבינם.

א. זנדברג: אחת הביקורות המרכזיות שאני שמעתי, לפחות פה בדיונים וגם בחוץ, מצד אלה שסבורים שאין להעלות את הפלשמורה היא, שאנחנו בעצם נגרום להעלאתם של 30 אלף אנשים שקשרי המשפחה שלהם באתיופיה הם כאלה, שבעקבותיהם ירצו לבוא או יבקשו לבוא, על-סמך קשרי משפחה, עוד 50 אלף אנשים. הייתי מבקש לשמוע את התשובה ואת התגובה שלך על טענה כזאת.

א. מסלה: אני אומר הלוואי, הייתי שמח אם היו לנו עוד מיליון יהודים, למענם יכולנו להאבק עוד הרבה שנים. המספר הזה לא מדאיג אותנו. קודם כל, כמו שאמרתי קודם, 30 אלף יהודים רשומים ממש.

הו"ר ע. זיסמן: אמרת 24 אלף יהודים.

א. מסלה: יש לנו עוד השלמה. המקסימום הוא 30 אלף, לא יותר מזה. סגרנו את המעגל. אותו חשש - של כל האנשים שטוענים שמספר האנשים ירחב ויגדל בגלל קרובי המשפחה - איננו קיים.

א. זנדברג: האם יש נישואי תערובת בין הפלשמורה לבין הנוצרים באתיופיה? מה היקף התופעה?

א. מסלח: בגדול, אין תופעה כזאת. אם יש תופעה, היא במספרים מאוד קטנים. גם אצל היהודים היו תופעות כאלו. אלו שהפכו להיות עירונים, שהיו מורים, אצלם היתה יכולה להיות תופעה כזאת. גם אצל היהודים היתה תופעה כזאת, ולא רק אצל הפלשמורה, אבל בדרך כלל לא היו נישואי תערובת.

י. עציון: אני חושב שמה שפה עומד לדיון בכל תהפוכות הוועדות הללו, זו גישה של קטיגוריה מול גישה של סניגוריה. אנחנו מנסים היום, קצת במאוחר לצערי, לדגול ולנסות לקדם את הגישה של הסניגוריה, בעוד שההתנהגות של פקידי הסוכנות, שהיו אחראים על העליה מאתיופיה, לשמחתי לא ב"מבצע משה", אז לא היה קיים מיון כזה בכלל אלא רק בשנה או קצת פחות משנה שקדמה ל"מבצע שלמה", הגישה היתה גישה אופיינית של קטיגוריה. לקחו מושג שנוגד בחוגי הקייסים, נולד בתוך העדה, ניפחו את משמעותו באופן ברוטלי עד שכביכול הוא מבדיל בין יהודים וגויים, והחמור ביותר הוא, שלא לקחו מן הקייסים עצמם גם את התרופה למצב הזה. זאת אומרת, החזיקו את החבל בשתי קצותיו. את הקלקול לקחו, את התיקון לא הסכימו לקבל.

בניגוד למה שמנסים לתאר, הקייסים והעדה מעולם לא סיווגו את הציבור הזה כציבור של גויים. נכון, היתה איזו שהיא חלוקה בתוך העדה, לא תמיד החלוקה הזאת חדה כתער, בין אלה ששמרו ותיפקדו תפקוד יהודי מלא, דהיינו אלה שחיו במחיצתם של הקייסים, לבין אלה שרחקו וחיו בכפרים מרוחקים בהם לא יכלו - אני מדגיש, לא יכלו - בכלל לתפקד באופן יהודי מלא, מפני שכאשר הקייס איננו, שמירת היהדות בכלל בלתי אפשרית, אין תפילה, אין טהרה, אין שחיטה כשרה. ואכן, זאת ההגדרה שתמצאו כאשר מישהו קצת יעמיק וישאל גם רבים מבני העדה, או את הקייסים, מה זה פלשמורה. ברוב המקרים תקבלו את ההגדרה הראשונית: אכלו בשר לא שלנו, או אכלו בשר עם הגויים. את הדבר הזה הלכו וניפחו עד כדי גויות כביכול, עד כדי אי-זכאות לבוא ארצה על-פי חוק השבות, בשעה שהקייסים עצמם - אני לא מדבר פה על השערות או על תאוריות, אלא על עובדות מוצקות - החזירו בתשובה, ואני מדגיש, לא גיירו אלא החזירו בתשובה רבים מאוד מהמשפחות, ביחוד באדיס-אבבה לפני "מבצע שלמה", אבל לא רק אז.

העתקים של הטפסים האלה הגיעו לידינו. אנחנו מחזיקים היום למעלה מ-200 טפסים שמתייחסים לכמה אלפים של יהודים. הסוכנות היהודית את התיקון הזה מעולם לא קיבלה. זאת אומרת, את הניירות האלה היו משליכים ליהודים המסכנים הללו בפניהם, ואומרים להם שזה לא מקובל. קייס אחד, שלצערי כבר איננו אתנו היום, כי אחרת הוא היה עמוד תווך בכל המאבק הזה, טיפל בכל הציבור הזה, וסייר בכפריהם. הוא הכיר אותם משפחה משפחה, והוא חתום על רבים מאוד מטפסי הגיור הללו. הוא כביכול הירבה מדי, לטעמם של אותם ממונים באדיס-אבבה באותה פעילות של השבה בתשובה, קראו לו בשמות גנאי ואפילו היה מי שאמר לו: אתה בשבילי לא קייס. כביכול, אותו איש הוא הקובע מי קייס ומי לא.

אני רוצה לדבר על ההמלצות, ובקיצור רב. ההמלצות הן עלבון צורב. הן עלבון צורב בכך שהן מתייחסות ומניחות את העובדה שהציבור הזה איננו

ציבור של יהודים, ואני ברשותכם רוצה לקבוע קביעה, שמי שירצה ויהיה לו כוח לחלוק עליה, שינסה.

היהדות נקבעת קודם כל לפי השתייכות משפחתית. ובכן, מי ששייך לעדה במשפחתו, הוא קודם כל יהודי. התרחק, נאנס, המיר את דתו - יהודי בהגדרה הבסיסית, לפי עניות דעתי וחבנתי, היה נשאר ונשאר תמיד. לכן צריך להתייחס אליהם מראש כאל יהודים, אף על פי שגם אני מקבל - ואני כאן לא חולק על כך - שהטיפול צריך להיות טיפול פרטני, ולו רק כדי למנוע אותה הסתננות של גויים אמהרים טרמפיסטים. אבל החשש הזה איננו קיים או כמעט שאיננו קיים.

א. גור: מתוך הרשימה שאתם הגעתם אליה, כמה המירו את דתם? קודם אתה דיברת על האנשים שלא היו להם קייסים, ולא היתה להם מנהיגות דתית. זה שונה לחלוטין מאלה שהמירו את דתם.

י. עציון: יש לי תשובה לזה, ברשותך, לא כרגע כי אינני רוצה לקטוע את הרצף. רשמתי את השאלה, ואתייחס אליה בסוף דברי.

בהמלצות של עכשיו מדובר על כך, שמי שיוכיח את יהדותו יתקבל לעליה על-פי חוק השבות, והשאלה היא איך הוא יוכיח את יהדותו. הרי באו לפקידים הסוכנות מאות רבים של אנשים ואמרו: "יהודים אנחנו", ואמרו להם הפקידים: נכון, אתם יהודים במשפחתכם, בהשתייכותכם, אבל התנצרתם, ואם לא אתם, אז אבא שלכם, ואם לא הוא, אז סבא שלכם. כשאותו מסכן פרש ידיים לצדדים ואמר מה אתה רוצה ממני, אני לא יודע על זה שום דבר, ואם היה פעם בהיסטוריה דבר כזה במשפחתי, הרי שכבר אבד זיכרו וכבר הוא נשכח. הוא קיבל הוראה לצאת מהחדר, מפני שהפקיד יודע יותר טוב ממנו אם הוא התנצר או לא. זאת השערוריה. מקובל עלי שאת נטל ההוכחה לעצם יהדותו, לעצם השתייכותו לעדה, צריך להרים האדם הפונה, כי אחרת באמת יבואו כל הגויים. אבל אם למימסד או למישהו יש טענה שהמרת את דתך, עליו חובת ההוכחה. השאלה הזאת, על מי חובת ההוכחה, היא שאלה שלנו אין בה ספק. לא יכול להיות שיאמר פקיד לאדם אתה המרת את דתך, והוא יאמר לא, והפקיד יאמר: אני יודע יותר טוב, וזאת ללא כל ראיה, ללא כל אסמכתא.

ע. גדור: מאין הפקיד ידע בכלל להגיד לו דבר כזה?

י. עציון: האמת היא שלכך לא נכנסתי, רק מחוסר זמן. אני צריך הרבה זמן כדי להסביר איך נולדה הבעיה, ולמה הפקיד חשב כפי שהוא חשב, ואין לי הזמן הזה.

לכן טענתנו היא, שצריך לקבל את האנשים האלה לאחר שהם הוכיחו את השתייכותם לעדה. בכך מספיק כדי להכיר בהם כיהודים.

אחר כך, אני כיהודי שומר מצוות כפי כוחי, בוודאי מוכן ורוצה, כיוון שבוודאי מדובר על ציבור שרחק מנטלית מתפקוד יהודי, בוודאי אני מעוניין בכך שתהיה השבה ליהדות, אבל זה לא מחוייב כתנאי, ולא אתם הקורסים של השבה ליהדות אפשר לצרף גם את פקדי הסוכנות עצמם או את כל מי שרוצה.

עוד שתי מלים בקטע המעשי של המלצות הוועדה. אני רוצה לציין עוד נקודה אחת, שהיא התייחסות לדברי דורית, על כך שאם נפשפש נמצא כמה החלטות של הקבינט בקשר להבאת הורים.

בואו נזכור, היה קטע שהשר צבן החליט, באישור ראש-הממשלה, נדמה לי שהביאו את זה גם לקבינט, להביא הורים גלמודים. דהיינו, להביא הורים שאין להם סעד ותומך באתיופיה, כי כל בניהם בארץ. חיפשו, לא מצאו כאלה. המשמעות היא, שהמשפחות נחתכו בצורה כזאת, שחלק מהילדים נשארו באדיס-אבבה או באתיופיה, וחלק כאן תמיד, כי אחרת היו מוצאים מן הסתם הורים כאלה. עכשיו, כאשר מדובר על הבאת הורים וחיבורם אל בניהם שבארץ, אנחנו יודעים, על סמך הקטע הקודם, שבכל מקרה ומקרה כזה, לא ברוב אלא בכל מקרה, אנחנו נקרע אותם מבניהם שנשארים באתיופיה, מבניהם הבוגרים יותר, שאינם נכללים בהחלטה.

אם לא נכלול בזה אחים בוגרים, הרי שלהציג את ההחלטה הזאת כהחלטה הומניטרית זה מגוחך עד כדי בכי, וסליחה על הביטוי הפרדוכסלי. אתה פשוט קורע את המשפחות, ואתה יוצר בעיה באותה רמה ובאותו משקל, אם לא יותר, במקרה שיש להם יותר ילדים באתיופיה, ואז הן נשארות באתיופיה. זה תיקון אחד שחייב להתקבל.

התיקון השני נוגע לקייסים, כפי שאמרתי בהתחלה. אם אתה מקבל מהם את ההגדרה שיש פלשמורה, תקבל מהם גם את התיקון. לכן, באותה ועדת השלושה שמוצעת כאן, שתפעל ליד אותו קונסול למרשם, מדובר שיהיה בה משפטן, רב וקייס, ואני חושב שהוועדה חייבת לדרוש מהממשלה שהקייס שבועדה - אולי יקח לו עוזרים קייסים נוספים, הוא יהיה בעל המפתח. הוא יקבע מי נכנס בכלל לפרוצדורה ומי לא. תנו לעדה להכריע בעד עצמה. מה טבעי יותר מה? מי בקיא יותר מהם מי משתייך ומי לא? האם הם חשודים בכך שיכניסו נוצרים? אמר אדיסו, ובצדק, שהם לא חשודים בכך בכלל.

ח. פורת: מכיוון שאנחנו רואים את הדברים האלה באופן בסיסי, בראש אחד, אני רוצה להציג את הדברים על חודם. אתה אומר שהקייסים הם אלה שצריכים להיות בעצם אנשי המפתח להכרעה בדבר הזה, ומוסכם עלינו שהם מאותו מוצא של בית ישראל, ולא אהבו התבוללות. אבל השאלה היא זאת: על-פי תפיסתם של הקייסים - ואני שמעתי את הדברים בחלקם גם מהם, גם אתה אמרת זאת - מתוך רצון לשמור על זהותה של העדה, קבעו שאותם אנשי פלשמורה לא יוכלו להתערב בעדה ולא יוכלו להתחתן אתה ולהיות חלק ממנה, אלא אם כן הם יעברו את תהליך ההשבה ליהדות. מוסכם גם שבחלקם עברו הליכים של התנצרות ברמה כזאת או אחרת, ולא על כך נתווכח כעת.

האם על-פי זה נכון יהיה מצדה של מדינת ישראל לקבוע, שכולם זכאים לעלות ארצה מכוח חוק השבות? האם לא יהיה יותר נכון שאנחנו נתבע שהתהליך של השבה ליהדות - שעל-פי תפיסתם של הקייסים מחזיר אותם לתוך המעגל של העדה, וגם על-פי כוח חוק השבות שקובע שמתנצר איננו יכול להיות, על כל פנים כאשר יש חשש של התנצרות - שהתהליך הזה של השבה ליהדות יקדם לנושא של שובם ארצה מכוח חוק השבות? אם אכן נאמר כך, האחריות שלנו והערבות שלנו לא מתבטלת כישראל, אף על פי שחטא-ישראל הוא, אבל לפחות את התהליך הזה אנחנו נתבע כחלק אורגני מן הדברים, ואז גם אם יש ספקות בדברים, גם אם יש כאלה שאינם באותה קטיגוריה, הרי בוודאי שהתהליך של ההשבה ליהדות

יהיה רק לטובה. מי שלא מוכן לעבור את התהליך הזה, זה עצמו ישמש עדות שהוא רחוק עד כדי כך שאיננו יכול לשוב.

אני אומר לכם שבלי התהליך הזה של השבה ליהדות, אנחנו אחר-כך נקרע את העדה לרסיסים, את העדה עצמה. שאלתי היא, האם תהיה גם עליכם תהיה מקובלת המלצתה של הוועדה, שנותנת מפתח לפתרון לענין.

היו"ר ע. זיסמן: אני לא מקבל את צורת הדיון הזאת, כאילו כל אחד פה מומחה, בר-סמכא ואתם שואלים. אנחנו לא ועדת השרים כאן.

ח. פורת: אני שואל האם המלצות הוועדה שלנו הן המפתח לכל הענין.

היו"ר ע. זיסמן: אם שואלים שאלה, אני בעד. אבל אם מתחילים להרצות, ולנמק, ולנסות לקבל את התשובה מראש, זה כבר הופך לשאלה מודרכת. אני רוצה לשמוע אותם, לא את חברי הכנסת. צריכים לחכות להחלטת הממשלה. אני רוצה לשמוע אותם מכלי ראשון, ולא דרך העתונות. אני למשל שמעתי את אדיסון, כשהיום הוא לא הזכיר את המלה גזענות, ואני רוצה לברך אותו על כך. זה כבר הישג בלתי רגיל. הוא אמר "לא הומניטרי", בסדר. זכותו להגיד שההחלטה היא החלטה לא הומניטרית. אני רק אומר שיש התפתחויות, כנראה. נראה שכל שהזמן עובר, קולטים את העניינים.

א. זנדברג: אני רוצה לשאול שאלה קונקרטית, במסגרת זה שלא מדריכים את העד וכו'. יש תדפיס החשב הזה, שבעצם כולל את הרשימה של כל האנשים, לפחות לפי מה שהבנת, או של הרוב המוחלט של האנשים שכלולים באותה קבוצה שמבקשת לעלות ארצה.

אני רוצה לבקש שתרחיב בכמה מלים איך יצרתם את הרשימה הזאת, איך הגעתם אליה. ושנית, האם היא הובאה בפני ועדת השרים. ואם כן, לא שמעתי התייחסות לזה בישיבה הקודמת.

א. גור: בוועדת השרים לענייני פלשמורה, בנוכחותו של ראש-הממשלה, אמר לנו יו"ר הוועדה, כדי לחזק את המסקנות של ועדת השרים, שכאשר הוא שאל את אחד הקייסים שהופיעו בפני הוועדה, האם לאחר השבתם ליהדות הוא, הקייס, יהיה מוכן שבתו תתחתן או בנו יתחתן עם בת הקבוצה הפלשמורית. לא רק שהוא לא הסכים, לא רק שלא השיב בחיוב, אלא לפי עדותו של השר צבן, כל גופו רעד, פשוט מאוד, ממשמע השאלה. אני מצטט מלה במלה מדברי השר צבן.

א. מסלה: אנחנו יודעים מי הקייס הזה.

י. עציון: לגבי שאלתו של ח"כ פורת, איך נראית לנו כל הפרוצדורה של השבה ליהדות וכו'. אמרתי, אנחנו רואים את זה בעין חיובית ואוהדת ביותר, ובעצם, מדוע לא? כל יהודי שרחק, מדוע לא ללמד אותו, מדוע לא להשקיע בקרובו כבר שם? מדוע לא? אבל זה בתנאי אחד, מראש, כאשר ברור שהוא שייך לעדה. מי יקבע את זה? הקייסים, כאשר ברור שהוא יהודי.

לשאלתו של ח"כ גור, שהיא שאלה חשובה. תסתכלו על שני המלבנים האלה, שיש ביניהם חפיפה חלקית. בין התחתון לעליון אנחנו אומרים שאלה הם 30 אלף יהודים שנשארו באתיופיה. אנחנו יודעים על תופעות של התנצרות לאורך 100 שנה, אין לנו טענה שלא היתה אף פעם ובשום מקום ובשום זמן התנצרות. היו תופעות כאלה. טענתנו היא, שבין 30 האלף הידועים לנו היום, מיעוט, ולפי דעתנו מיעוט קטן, המירו את דתם בפועל. גם כאשר הם עשו את זה, הם בוודאי לא עשו זאת מאמונה או מאיזו אידיאולוגיה שישו הוא המשיח ומרים היא אמו הקדושה, אלא מאילוצי החיים. הטענה הזאת, כאילו שהם עשו באונס ואחר-כך יכלו לחזור ולא חזרו, היא פשוט עיוות של מציאות תנאי החיים באתיופיה. כל מי שמעמיק בזה מבין, שכאשר האיש גר בכפר ללא קייס, הוא יכול לחזור בלבו, הוא בעצם בלבו מעולם אולי לא עזב.

בקשר לשאלה על הרשימה. לצערי, בוועדת השרים לא הוזמנתי להעיד, אחרים שהוזמנו הביאו אתם את הרשימה, מעולם לא קיבלנו רמת אמינות כזאת - על אף שהשתדלנו לעשות תמיד כמיטב יכולתנו - שהמימסד פנה אלינו לנסות להיות לו לעזר באיתור האנשים, או בחיפוש אחר פתרונות מפורטים. אני יכול רק להצטער על כך, וגם להצטער על כך שהשר בא לישיבה הסגורה, אבל לא בא לישיבה הפתוחה.

באשר לקייס מנשה. אנחנו את קייס מנשה מכירים היטב, וקיימנו אתו שיחה ארוכה ומפורטת לאחר עדותו בוועדה. כפי שכבר אמרו כאן, הוא מעולם לא התנגד להבאת האנשים הללו. הדבר היחיד שהוא אמר באדיס-אבבה, זה אותו משאל הקוף שכולם, וגם ארנון, מאוד התאהבו בו, ואהבו לצטט אותו תמיד, כביכול כאילו זו דעתו, או תירגמו את זה שהוא מתנגד להבאתם. מעולם לא. משל הקוף הידוע מספר, שהקוף נפל לשיח מלא קוצים, ושאלו אותו מאין להתחיל להוציא לו את הקוצים, והוא אמר קודם תוציאו מהישבן, ואז אני אוכל לשבת, ולטפל ביתר הקוצים. זה משל מובהק שבא לדבר על סדר עדיפויות. זאת אומרת, מי קודם ומי אחר-כך, ולכך מעולם לא התנגדנו. קשה היה לנו לטעון שיהודים שרחקו מכל המצוות דווקא קודמים, על אף שבמסע בצבא תמיד שמים דווקא את החלשים בהתחלה.

לשאלה האם היה הקייס משיא את בתו. אני קובע בפסקנות, שכאשר הוא אמר לא הייתי משיא את בתי לאיש הזה, כוונתו היתה ללא השבה ליהדות, כי השבה ליהדות זו פרוצדורה שהקייסים עשה אותה, וקייס מנשה אמר לנו.

היו"ר ע. זיסמן: שאלה אישית. אתה נשוי?

י. עציון: פלוס שבעה ילדים.

היו"ר ע. זיסמן: האם אתה תהיה מוכן שילדיך יתחתנו עם בני הפלשמורה?

י. עציון: בכל מצב שאני אהיה משוכנע שמדובר ביהודי, לא רק שאהיה מוכן, אני גם אעודד את בני ובנותי לעשות זאת.

היו"ר ע. זיסמן: שים לב לדבריך.

י. עציון: הבת שלי רק בכיתה ו', אבל החבר הכי טוב שלה הוא אתיופי.

א. גור: האם אנחנו יודעים לכמה מאלה שמופיעים ברשימה, מעבר לאלה שהלכו לכפרים ואיתרו אותם וזיהו אותם ורשמו אותם, יש בני משפחה, ואיזה סוג קירבה של בני משפחה פה בארץ?

היו"ר ע. זיסמן: ח"כ גור רוצה לשאול שאלה נוספת, ולא שואל אותה. אם אתם תתנו לנו את הרשימה, והוא יסע לשם בשם ועדת העליה והקליטה, הוא יבדוק.

א. גור: לא, חלילה.

היו"ר ע. זיסמן: מי עשה את העבודה? הרי לא פיקחתם על העבודה. איזה עבודת פיקוח עשיתם?

י. עציון: אני יכול להסביר איך נוצרה הרשימה.

י. אלמו: קודם כל אני בתור יהודי, הייתי הראשון שנלחם נגד כל נוצרי שבא לארץ-ישראל. תדעו לכם זאת, ותאמינו לנו. אנחנו אנשים שחושבים, יש לנו ראש, אנחנו לא משכילים, אבל חושבים, ויהודים. אני מבקש מכולם, שתאמינו לנו. אלה אחים שלנו, משפחות שלנו. לא סתם אנחנו אומרים זאת, לא סתם אנחנו נלחמים להביא את אחינו לכאן, אלא להרחיב את התנועה הציונית שקבעה מזמן שכל יהודי שנרדף זכאי להיות במדינת ישראל. האם לא נקבע ככה? האם ככה לא קראתי? האם לא כך שמעתי? אנחנו נלחמים להגשים את הציונות.

לגבי המספר, אני רוצה להראות לכם את המפה, מפה של הכפרים היהודים שם. זאת המפה של הכפרים היהודים. במפה הזאת מצויינים כל המספרים הנמצאים באותם כפרים. אותם כפרים אנחנו מכירים, אנחנו, אנשי העדה. אנחנו נולדנו שם. כבוד היו"ר, אתה מכיר את ישראל כולה, כך גם אנחנו אנשי העדה מכירים את הכפרים באתיופיה.

יש פקידים מסויימים שרוצים לפגוע במשפחות, ואני מתכוון לפקידי הסוכנות היהודית, ואינני מתבייש לומר את זה, ואני בטוח במה שאני אומר, משום שפקידים מסויימים באופן אישי נלחמו נגדנו. זאת אמת, אי-אפשר להתעלם מזה.

א. מנטבר: אל תהפוך את זה לנושא אישי. אינני מוכן לשמוע את זה.

י. אלמו: אנחנו מדברים על עובדות. את המשפחות אנחנו מכירים, על-פי זה רשמנו, לא כפי שפקידים מסויימים בסוכנות עשו.

היו"ר ע. זיסמן: האנשים שעשו את העבודה הזאת, האם הם נמצאים בארץ?

י. אלמו: חלק נמצא וחלק בחו"ל.

היו"ר ע. זיסמן: זאת אומרת, שחלק הם פלשמורה.

- י. אלמו: חלק פלשמורה, וחלק אנשים שנסעו לכפרים.
- היו"ר ע. זיסמן: אלו שבארץ, אפשר לדבר אתם ואפשר לבדוק.
- י. אלמו: כן.
- היו"ר ע. זיסמן: אבל לגבי אלה שנמצאים שם, איך אפשר לבדוק?
- י. אלמו: אפשר להביא אותם לכאן, לארץ, ולבדוק. לכל כפר שלחנו אנשים שמכירים. למשל לכפר באר-שבע שלחנו שני אנשים שמכירים את המקום.
- א. מנטבר: נאמרות כאן התבטאויות חמורות.
- היו"ר ע. זיסמן: אם יש, אנחנו נבדוק אותן. אני מבקש להימנע מפגיעות ומהערות מעליבות. אתה, למשל, צעקת בטלביזיה "גזענות". שמעתי אותך. אם אני הייתי לידך, הייתי נותן לך סטירה. אם אתה אומר את זה בטלביזיה, כל השונאים שומעים את זה, ומצטטים את זה.
- אם אתם רוצים להתבטא, רוצים להיאבק, אנחנו ניתן לכם את כל האפשרויות הזאת, אבל בלי פגיעות ובלי עלבונות. אל תעשו את זה. לכל אחד יש הרגישות שלו. כושר הספיגה שלי אולי הוא אחר מאשר של ארנון מנטבר. הרי לא ברור לך שזה מאבק, שלא יסתיים לא היום ולא ביום ראשון?
- א. מנטבר: המאבק לגיטימי, אבל צריך לנהל אותו בצורה מכובדת.
- ח. פורת: מי הכין את הרשימה הזאת? אנחנו רוצים, שמי שהכין את הרשימה הזאת יסביר איך היא הוכנה.
- היו"ר ע. זיסמן: קיבלנו תשובה, שחלק מהאנשים שהכינו את הרשימה נמצאים בארץ, ואפשר לדבר אתם. זה שחלק מהרשימה הוכן על-ידי אנשים שנמצאים שם, זה מעלה אצלי סימן שאלה גדול. אינני מפקפק בכנותם של הדברים שהם רוצים להציג, אבל אף אחד לא בדק את הרישום, ואני יודע מה זה רישום. אם בן פלשמורה שנמצא שם עשה את הרישום, אני לא יכול לצאת מנקודת הנחה שהוא רשם, זאת האמת. אם מישהו שעשה את זה נמצא פה בארץ, לפחות ההנחה יכולה להיות אחרת. יכול להיות שלא 24 אלף אלא 20 אלף זה המספר, אבל יש בעיה עם הרישום. לקבל את זה כהלכה למשה מסיני, שזו עובדה, אינני יכול לקבל את זה שזו עובדה. אפשר לבדוק את זה ולאמת את זה.
- י. עציון: הספר הזה, הוא מה שעשינו כמיטב יכולתנו. בוודאי לא אומר שהוא תנ"ך סגור, ולכן לא התנגדתי לבדיקה פרטנית, שמא יש פה מסתננים, דבר שאינני מניח.
- איך הוא חוכן. הוא מבוסס בעיקר על מה שקיבלנו באדיס-אבבה, כאשר יהודים יצאו מאדיס-אבבה חזרה לכפריהם, ורשמו את מי שנותר שם פלוס האנשים הרשומים באדיס-אבבה, שלגביהם בוודאי אין בעיה של הכנת רשימה. הוספתי לכך מה שיכולנו ללקט כאן מהקייסים ומנציגי איזורים שונים, כאשר הרבה

פעמים קיבלנו רישום כפול, ועבדנו הרבה על ניפוי ומיחשוב ואיזו שהיא תוכנה שרושמת גם את החשבות בתשובה שנעשו.

ח. פורת: מה אמרה ההצלבה?

י. עציון: כשקיבלנו הזנה כפולה ומשולשת, ניפינו את האיש כדי שיופיע רק פעם אחת.

ח. פורת: כמה שמות הופיעו בהצלבה?

י. עציון: הרבה מאוד. מהרבה מקורות קיבלנו שמות של אותם אנשים, וניפינו, כדי שהרישום יהיה אמיתי ולא כפול, אף על שיש פה הרבה בעיות של איות, אבל לא ניכנס לזה. זאת הרשימה שיכולנו להכין כמיטב יכולתנו.

אנחנו ערים לכך שהבסיס שלה בא מאתיופיה, ולכן כביכול היא עשויה להחשב אמינה פחות. לכן עשינו מפקד משפחות, אנחנו נמצאים באמצעיתו של מבצע - שחבל שאנחנו כארגון וולנטרי צריכים לעשות אותו, הסוכנות היתה צריכה לעשות אותו כבר מזמן - כך שאיש בארץ שיש לו משפחה שם, יבוא וימלא טופס בקשה לאיחוד משפחות. מה פשוט מזה? אבל כאשר פנינו לסוכנות, היא סירבה לעשות זאת, ופנינו כבר מזמן בנושא.

י. אלמו: לגבי השאלה האם אנשים מתוך הקבוצה הזאת נמצאים בארץ. ישנם מעל 12 אלף יהודים מאותה קבוצה שנמצאים בארץ.

לגבי השאלה האם תיתכן אפשרות של חתונה עם בן הפלשמורה, דבר שאנשים מסויימים מפקפקים בו. נכדתי של הקייס מנשה נשואה לבן פלשמורה, הם גרים בחולדה בשמחה ובששון. זה סוגר את הטיעון שאנשים מסויימים מנסים לטרפד, וזה סוגר את העניין.

אני יכול לספר לכם שאני התקשרתי לאבא של אשתי ובישרנו לו על ההחלטה, שהוא ואמא יוכלו לבוא. אתם יודעים מה הוא שאל? הוא שאל אותנו אם הוא צריך לבחור בין לבוא להיות כאן אתנו, או להישאר עם הבן שלו שנשוי וגר באתיופיה. איך העמדתם אותו לבחור בין זה לזה? הוועדה לא התחשבה בדברים כאלה כשהיא הולכת לפתור את הבעיה, ולכן אנחנו רואים את ההחלטה כהחלטה לא צודקת, החלטה היא לא יהודית. את החלשים לדפוק, וזה לא מקובל.

א. מנטבר: אני רוצה להעיר כמה הערות לגבי הרקע של הדברים. אני חושב שהוויכוח הוא לגיטימי.

אמרתי את זה כשחזרתי מאתיופיה לפני "מבצע שלמה" לאותם חוגים שעסקו בנושא. אני חושב שמוציאים הרבה מאוד דברים מהקונטקסט. כשאנחנו נאבקנו על הוצאת יהודים בהוצאות מבצע, ואחר-כך מול שלטון שלא רצה לתת להם לצאת, אף אחד לא הציע לעשות רישומים נוספים. אנחנו יודעים בדיוק באיזה מאבק היינו נתונים. היתה הסכמה בין כל הגורמים בנושא הזה. לקחת היום את המציאות הזאת ולשכוח אותה, שהיה מנגיסטו, והיו 500 לחודש, ואנחנו נאבקנו, מיכה, זימנה ואבי, בסיכון נפשות לפעמים, כדי להוציא את האנשים, לשכוח את המציאות הזאת, ועכשיו להפעיל הכל אישית פרסונלית - זה מקומם אותי מאוד.

למדיניות שלהם היה גיבוי מוחלט של ממשלת ישראל, כמו שלמדיניות ביצוע העליה - אל תסובב את הראש, כי אתה לא בקיא בפרטים, אבל היו אנשים שהיו בקיאים בפרטים האלה - היתה לזה גיבוי של משרד הפנים ומשרד החוץ. קשה לשפוט בכלים של היום מציאות פוליטית מדינית שהשתנתה. זה היה ככה, יהודה, ולא יעזור לך.

ח. פורת: לא בכדי, כשאני התקשרתי לראש-הממשלה דאז, יצחק שמיר, בעיצומו של יום השבת, כדי להגיד שיעלו את אלה מחפשמורה שנמצאים בסכנת נפשות, וחוא סובב את הראש, זה לא היה בכדי.

א. מנטבר: אני מבקש לשים את הדברים בפרופורציה. אנחנו נאבקנו על יציאה של אנשים במציאות אחרת לגמרי. לכן לשאול למה לא הרחיבו את היריעה אז, זאת השלכה של מציאות שלא קיימת היום. לכן אני מבקש מכם, אני אמרתי את זה כל הזמן, ההסכמה שהיתה בין כל הגורמים היא, שקודם כל מוציאים את היהודים, כי היתה מציאות פוליטית מסויימת בענין הזה, גם האמריקאים היו מעורבים בענין הזה, ועשינו את המקסימום.

ח. פורת: אל תנסח שקודם כל מוציאים את היהודים כאילו אחרים הם לא יהודים.

א. מנטבר: לא אמרתי את זה.

ח. פורת: מוציאים את אלה ששמרו את יהדותם.

א. מנטבר: עבדנו במציאות מסויימת, שבה רצינו להוציא כל אחד, כפי שהיתה ההסכמה אז. אל תשכחו את זה.

דבר שני. אני לא אשכח את כל ההפתעות שהיו לקראת "מבצע שלמה", אבל אחרי שהוצאנו את החלוץ, הפגשנו את החלוץ שהיו 40 חבריה צעירים, שאני מאוד קשור אליהם הרבה שנים, והוצאנו אותם, והיתה פגישה נרגשת מאוד. קם אחד ואמר: אני גאה במדינת ישראל, היו לי תחושות כאלה עד המבצע, ואחרי מה שעשיתם אני גאה להשתייך לעדה הזאת, כי אתם בענין הזה נקיים לגמרי בעיני, אם היו לי איזה שהן ספקות. אני מבקש גם את זה לא לשכוח.

דבר שלישי. אני מציע לא להפוך את המדיניות שאנחנו ביצענו בתנאים מאוד קשים לענין אישי. כל שלב בתרגום של העקרונות למציאות היה מגובה על-ידי כל המשרדים הממשלתיים.

חבר הנאמנים של הסוכנות - וזה לא ענין אישי, והופכים אותו לאישי, וזה מקומם אותי - הודיע שכל החלטה של ממשלת ישראל, שהיא אחראית על חוק השבות והיא שמפרשת אותו, וזה בדיוק מה שקרה, הסוכנות היהודית, במסגרת האמנה שיש לה עם הממשלה, תבצע את זה. אני מבקש לשמור את הוויכוח בפרמטרים האלה, ולא לגלגל אותו לעובדים שביצעו עבודה במסירות נפש, כי אנחנו נגן עליהם בכל מקום.

י. עציון: איך קבעתם שהם מתנצרים, האנשים האלה, שהם לא יהודים?

היו"ר ע. זיסמן: נכון לרגע זה, אין צל של ספק שהם אינם יהודים כמון וכמוני. הם לא בדיוק יהודים כמון וכמוני, וזאת עובדה. אני אומר לך, יש הוכחות. מצאתי בפרוטוקולים שראשי העדה השאירו אותם שם. אולי עכשיו הם מתקנים את עצמם, עכשיו הם מסבירים את עצמם, אבל זאת עובדה.

א. מנטבר: היה מאבק סביב יציאתו של הרב ולדמן, אני מאוד תמכתי שיצא. חנן יודע אולי קטעים מזה, אבל אחרים יודעים יותר. יש דו"ח של הרב ולדמן, שהוא דו"ח עדכני שקובע את זה מפורשות.

ח. פורת: אימצתם את החצי של הדו"ח, שאומר שאין הם יכולים להתקבל ליהדות בלי תהליכי השבה ליהדות. את החצי השני שממליץ על כל התהליך של השבתם ליהדות לא אימצתם.

היו"ר ע. זיסמן: אין צל של ספק בדבר, שממשלת ישראל, ולא רק ממשלת ישראל, גם האופוזיציה שהיא היום בשלטון, גם מפלגתי, כל המימסד המוסמך של המפלגות וממשלת ישראל והסוכנות היהודית, פעלו כאיש אחד בנושא הזה. אם יבוא מישוהו פה מאיזו שהיא מפלגה, אולי מפלגה חדשה שתקום, ויגידו שלא ידעו על כך, שלא רוצים להעלות והשאירו שם את מי שהשאירו, לא יכולים להגיד את זה, בשום אופן לא יכולים להגיד את זה. עובדה היא שלא נתנו לעלות למטוס, ופקידי הסוכנות עבדו שם בהסמכה וביפוי-כוח של ממשלת ישראל, ואף אחד לא הרים את היד פה בכנסת, אף סיעה, אף מפלגה.

י. עציון: אני חושב שפנינו צריכים להיות אל העתיד ואל התיקון. משפט אחד אני יכול לייחס ליו"ר הנהלת הסוכנות, שמחה דיניץ, משפט חכם מאין כמוהו, שאילו המוסד שהוא עומד בראשו היה מתנהג לפי המשפט הזה, הכל היה נראה אחרת. הוא אמר: "לא כל כך איכפת לי מי הסבא שלו, איכפת לי איך יתנהג הנכד שלו". אם זו המגמה הדינאמית החיובית, הכל היה שונה.

יחד עם זאת, אתם קצת מעוותים את העובדות, ואני מציע לך לוותר על הוויכוח הזה.

ח. פורת: חשוב לי לשמוע מהי עמדתו של ארנון מנטבר בקשר להמלצות הוועדה שלנו.

היו"ר ע. זיסמן: היה כאן בשבוע שעבר אורי גורדון, והוא אמר שהוא תומך בזה.

לא רק שאורי גורדון אמר שהוא תומך בזה, אלא שימחה דיניץ, שאין לי ספק שהוא איש חכם, כי אני כיו"ר המטה לבחירתו כיו"ר הנהלת הסוכנות ידעתי מה אני עושה, היה גם הוא חלק מן ההחלטה. ועדת השרים היא ועדה של שרים פלוס שמחה דיניץ.

ח. פורת: לא, אני שואל לדעתו על ההמלצות של ועדת העליה והקליטה, הוועדה שלנו. אני רוצה שזה יבוא כהמלצת הסוכנות בפני הממשלה ביום ראשון. בוא נהיה תכליתיים, אנחנו הרי רוצים להזיז את הדברים.

א. מנטבר:

לא למדתי את הענין הזה.

ח. פורת:

תיקון אחד אומר, שיוצר איזה שהוא חליך שיאפשר את השבתם ליחדות שם באתיופיה, ושכל הגורמים הממשלתיים יתנו לזה את התמיכה, כדי לאפשר בואם לארץ לאחר תהליך השיבה.

א. מנטבר:

זאת הדרך היחידה ללכת בה.

ח. פורת:

את זה אני רוצה שהסוכנות היהודית תציג בפני הממשלה.

היו"ר ע. זיסמן:

האם יש עוד מישהו מכם שרוצה לדבר?

א. ירדאי:

אחזור על כמה דברים שאמרתי במפגשים קודמים. ביום שלישי בלילה לפני שבוע נפגשנו עם שר הקליטה, וקיבלנו הסבר מלא על כל הנושא בקשר להחלטת ועדת השרים. לפני ההסבר הזה, עד כמה שאני זוכר, היו כל מיני הודעות שהוצאו לעתונות. קראתי בכל מיני עתונים על גזענות וכו' וכו'.

לא אמרתי את זה בעבר, אבל באסיפה של אנשי הפלשמורה שהיתה שלשום בתל-אביב, אמרתי שההחלטה הזאת של ועדת השרים היא טובה בהשוואה לכל מיני מצבים שהיו בעבר ביחס להבאתם של עולים מאתיופיה.

ז. אלמו:

סליחה, תיקון אחד. זאת ישיבה אחרת של יהודי אתיופיה, לא הפלשמורה.

א. ירדאי:

בסדר. היות שהבנתי את האוירה שהיתה שם, אמרתי להם שזו החלטה טובה, היות שהיא ראשונית וראשונה מסוגה, והחלטה שבאה לקדם את הענין הזה, וכי זו החלטה שיש לברך עליה. אמרתי שצריך לחשוב קודם פעמים רבות לפני שיוצאים למאבקים כאלה או אחרים.

מקוממות אותי מלים כמו גזענות, אני חושב שאי-אפשר לומר על מדינת ישראל שהביאה במבצעים מפוארים את 50 אלף יהודי אתיופיה ב"מבצע משה" וב"מבצע שלמה", להגיד שכאן יש גזענות, אני חושב שאין זה יפה ואין זה הוגן.

לכן אני אומר גם לחברים שלי שנאבקים בנושא הזה של בעיית הפלשמורה, שההזדמנות הזאת שנוצרה כרגע, יש לנצל אותה, יש להביא את אלה שיאושר להם שיבואו, ואם יהיה צורך, אחרי כן לחשוב על מאבקים נוספים ואחרים.

זו העמדה שלנו, שצריכה לדעתי להיות עמדת האנשים שעוסקים בנושא הזה.

א. אליצור:

הייתי מציע לוועדה ללכת כמה צעדים אחורנית, ולהתרומם ולהסתכל על מה שיהיה בעתיד. גמרנו את הוויכוחים המטאפיזיים והדיונים, וכל הדברים המדעיים, השאלה מה יקרה בעתיד, ואני מציע לוועדה להיזכר בביטוי היהודי החשוב, "בכיה לדורות".

בואו עכשיו נשים את הדברים בצד, וניתן לתסריט להתרחש, מה יקרה אם ההחלטה הזאת תתקבל. בואו נחשוב שיתחיל המידע לזרום, והמידע אכן יזרום.

דברים שהיום סודיים במשך הזמן יהפכו לידועים יותר, יותר ויותר דברים יודועו, ויבין העם, יבינו שכבות יותר ויותר רחבות בעם את הנבלה שנעשתה, אם חלילה תעשה, אם תתקבל ההחלטה השרירותית הזאת, לכרות את החלק הזה מעם ישראל. יוצר פצע כפול ומכופל. קודם כל פצע בלב העדה המוכה והמושפלת הזאת כאן, רגשות המרירות והכעס שלה ילכו ויתעצמו למימדים שאי-אפשר לשער אותם. הפצע הזה הוא פצע מתמשך. ההחלטה שאנחנו מחליטים עכשיו פותחת פתח לתהליך היסטורי ארוך וכאוב של הקזת דם גופנית ורגשית שתבוא עלינו בהמשך.

אני רוצה להזכיר, יש כאן אנשי ציבור שכבר מכירים את רחשי לב העם הזה, יודעים את הנטיה שלו, שהיא נטיה מסוכנת לפוליטיקאים, להתעורר מאוחר, ובאחרון יישמע הזעם הזה, הרוגז הזה, כשאנשים יבינו מה קרה ותתחיל ההתמרמרות. אני כבר יכול להעיד בתחומים בהם אני פועל, שבקרב הציבור הספרדי באופן בלתי צפוי מתחילים עכשיו להגיע קולות, קולות של גינוי ושל חרטה למה הם עומדים מן הצד. אני נמצא בקשר עם אנשי הפדרציה הספרדית. יהדות ארה"ב, ההנהגה הדתית שם וההנהגה האינטלקטואלית, מתחילות עכשיו להתעורר לענין הזה. אני לא רוצה להזכיר כאן רגישות של אמריקאים במוצאם לבעיה של האתיופים, וכן הלאה.

נמצא אתי כאן מסמך שמצאתי כשהייתי בקרן החדשה לישראל אתמול, בתום לב לקחתי אותו, זו חוות דעת משפטי שאיבט יחב כתבה לנו, בקשר לסיכוי של ההחלטה הזאת לעמוד לאורך ימים במבחן המשפטי, והיא מצביעה שם על כמה חולשות. בין השאר ישנה הדעה של איש המדע בוועדה המכובדת הזאת, סטיב קפלן, ומעטים שמו לב, שעל-פי הדעה הזאת גם אדיסו וגם אברהם וכולם אינם יהודים. כדאי לזה לשים לב. לכן ההחלטות האופרטיביות של הוועדה הזאת התקבלו על-סמך החלטה שאיננה מקובלת על ממשלת ישראל. ממשלת ישראל העלתה את האתיופים, אי-אפשר להפריד כאן, כי זו המלצה, מהקביעה המדעית שעמדה לפני הוועדה.

אמרתי פצע כפול ומכופל, מפני שהפצע השני הוא ישן, והוא ידמם, והוא יגיר דם מתוכנו. היהודים האלה שאתם קבעתם שאינם יהודים לא יעלמו, לא יתנדפו, לא ימוגו כעשן, הם ימשיכו להיות שם, והבעיה תלך ותחריף. חשוב להזכיר לכם מה עמדת הגויים שם כלפי היהודים, מה עמדת אותם האנשים.

היו"ר ע. זיסמן: מה עמדת הגויים?

א. אליצור: חמורה.

היו"ר ע. זיסמן: אנחנו יודעים ומכירים את הדעה של הממשלה שם.

א. אליצור: הממשלה, נכון, אבל אני מדבר על העם.

היו"ר ע. זיסמן: זאת ממשלה שהעם בחר אותה.

א. אליצור: האם יש להזכיר לך מאין באה שינאת ישראל, מלמעלה או מלמטה? בואו נתחיל להיות רציניים, השנאה היא משם, מכל גוי שראה שם את היהודי עולה, ומתחיל לשרוף את הגשרים שם, ואמר לכו ותסתלקו. אני לא צריך להזכיר לכם את ה-4,000

שמסתובבים היום באדיס-אבבה, אלף מהם חסרי זהות וחסרי שם. הבעיה שם תלך ותחריף.

בכל הכבוד לוועדה הזאת, כאן אני רוצה להזכיר שההיסטוריה, בכל הכבוד הראוי לכל האנשים הנכבדים כאן, אף פעם לא הושפעה מהחלטות בפורומים כאלה. כל מה שאנחנו יכולים לעשות זה ללכת עם ההיסטוריה או ללכת נגדה. אפשר להזכיר לכם שליטבק קבע בשנות ה-70, שכל היהדות הזאת אינה יהודית. החלטה מכובדת מאוד של הסוכנות שכולם אימצו ידיים עליה. החלטה הזאת, גורלה ללכת בדרך החלטות אחרות, כי במובן מסויים אין לנו השפעה על מהלך ההיסטוריה, ההיסטוריה איננה מבקשת את אישורנו. אנחנו יכולים ברבות הימים להגיד אם היינו אתה או היינו נגדה.

היו"ר ע. זיסמן: אני לא אומר שאני מסכים עם דבריך, אבל הצגת יפה מאוד את עמדתך.

א. אליצור: יש לוועדה הזאת הזדמנות. עד עכשיו פניתי לשכלו של כל אחד מכם, עכשיו אני פונה גם אל השכל וגם אל הרגש. אם פניתי עד עכשיו אל תבונתכם ואל תחושתכם, עכשיו אני פונה גם אל השכל וגם אל הלב. קחו אחורה וטראו מה קרה. שני מחנות כאן. הפכו את העניין לעניין של אמוציות, הפכו את העניין לעניין של יצרים, והנה הם מתלהבים, והנה הם מתרגזים. אלה אנשים לא רעים, השר צבן הוא איש טוב, והם מוצאים את עצמם עושים מעשים שאני לא אומר את המלה העברית הנכונה להם, רק מפני שהם כבר נדחקו לדרך הזאת, מפני שכבודם האישי נגע לכאן, וכולנו עכשיו רותחים, שני הצדדים רותחים, יש מטען גדול של צער, ושל כעס, ושל זעם, וכל הדברים האלה.

יש לוועדה הזאת, כל זמן שהחלטה לא הוחלטה ממש, לאפשר לשני הצדדים - ואני כולל גם את עצמי כאן, גם אני לפעמים איבדתי את הסבלנות שלי, גם אני לפעמים שכחתי את עצמי - יש לאנשים כאן בשיקול דעתם הזדמנות לחוריד את שני הצדדים מהעץ. לפני שההמלצה האומללה הזאת תתקבל על-ידי הממשלה, כבר אנחנו רואים, ההמלצה שהוגשה, אני קורא בין השורות קריאות, יש אפשרויות לרדת מהעץ, אם רק יגישו אנשים מהצד את הסולם הזה.

שני הצדדים, פשענו גם באמירת מלים שאין להן מקום, ובסה"כ על מה מדובר? כל כבודי האישי? גלוי וידוע, כי לא לכבודי ולא לכבוד בית אבא, אלא לכבוד חלק מעם ישראל שאנחנו הולכים לעשות כאן מעשה, ולכרות אותו.

אדוני, ח"כ חנן פורת, שאותך אני מכבד ואפילו יותר מזה, זה כואב יותר מעניין הגולן. לגבי הגולן יום אחד תיווצר איזון מציאות, יבוא המשיח ותוכל להחזיר אותו. את הסבל הזה שאנשים עוברים עכשיו יום ויום ושעה שעה ומתים, זה יותר כואב, זה חלק מגופו ונשמתו של עם ישראל. גם ארץ-ישראל חשובה, אבל זה העם כאן.

אני מפציר בוועדה הזאת, שגם אנשים יהיו שווים. היו"ר כאן איים בסטירת לחי, ואני רואה את זה דווקא כמעשה אבהי כדי להרגיע אנשים, בואו, קחו את הכמה צעדים האלה מהכעס הגדול, מן הריב הגדול שנעשה, תנו החלטה שבה גם החברים שלנו, גם אלה שכאן וגם הפקידים, שאני מכבד אותם, שיש להם הרצונות שלהם, נלך עם ההיסטוריה, כדי שבבוא היום, כשנראה את הדברים בפרספקטיבה, כשהמידע יזרום, כשכל הציבור יבין, כשכל העם יבין את המעשה שנעשה, שאנחנו נעמוד בצד הנכון.

היו"ר ע. זיסמן: רציתי לסיים את הישיבה יותר מוקדם, ואני רוצה לומר לכם שהישיבה הזאת איננה סוף פסוק. אנחנו נשב ונדבר גם אחרי החלטת המשלה. יש דברים מסויימים שגם בהחלטת ועדת השרים, גם בהחלטת הממשלה, עוד יצטרכו לעבד אותם ולהביאם. יש גם קריטריונים, למשל, מה הם הקריטריונים וההנחיות לגבי הצוות והקונסול שיטפל בזה שם, מה לגבי הוועדה של השר דרעי. יש כל מיני דברים נוספים.

ע. גדור: אני איש משרד הקליטה.

היו"ר ע. זיסמן: אינך יכול לדבר בשמך, אתה מייצג משרד.

ע. גדור: אני איש משרד הקליטה, לא הייתי באתיופיה, ואינני מכיר את המציאות שהיתה באתיופיה, ואינני יכול להתקשר לשום עמדה. מרגיז אותי כשאומרים דברים בבטחון, ולא בבטחון שנובע מהכרת עובדות, אלא בטחון לגבי תוצאות.

אינני דתי, ואינני חשוד על הענין. אינני בטוח שנושא הגיור או ההשבה ליהדות הוא פה המפתח. האם ההשבה תמנע פעילות מסיונרית בקרב הילדות שם בפנימיה? אינני בטוח. אני מנסה לומר לאדיסו, ושנינו יודעים שאני עושה ימים כלילות כדי לקלוט את בני העדה בישראל. אני רוצה לשאול בכל-זאת, למה בעשרות פגישות ושיחות שיש לי ערב ערב - והנושא של הפלשמורה איננו בראש דאגותי - למה רבים רבים מהמשותחים אתי נוקטים עמדה הפוכה?

א. מסלה: איפה הם? זו השמצה.

ע. גדור: איך אתה מדבר אלי? אני מבקש את הגנת היו"ר.

ח. פורת: אני דווקא רוצה לענות לשאלה של עוזי. אני רוצה להיות מאוד תכליתי, ודווקא מפני שאני רוצה להיות תכליתי, אני רוצה להקדים באמת 2-3 משפטים קצרים מאוד.

ראשית, אני פשוט נרגש מהישיבה הזאת, אני חושב שהיא ישיבה חשובה ביותר, ודווקא האמוציות האלה מגלות מה בפנימיותו של עם ישראל.

אני מזדהה עם כל הדברים שאמר אבשלום, הוא היטיב לבטא את הרגשתי שלי, ביטאתי את זה גם בכלי התקשורת, כשאמרתי ששלושה פצעים פתוחים ישארו בעקבות ההחלטה הזאת, אם היא לא תשונה:

- הפצע של היהודים הנמצאים כאן, שבני משפחותיהם נשארים ובני עדתם נשארים.

- הפצע של היהודים שם, שישארו בעיקר באדיס-אבבה כאבן שאין לה הופכין. האם ידרשו מהם להתנדף? לבטל את מה שהם חשו עד עכשיו?

- הפצע של אלה שיעלו ארצה. אם הם לא יעברו תהליכים, הם ישארו במידה מסויימת כקבוצה מנוודה. אני חרד מאוד גם לאלה.

לכן באמת אין לי ספק שההחלטה שנמצאת כאן איננה יכולה להתקבל ללא תיקון מרכזי משמעותי.

אפשר לדבר על חוק השבות ולהתפלפל בו, אבל יש חוק שקודם לחוק השבות, והוא החוק של "כל ישראל ערבים זה לזה". חוק הערבות החדדית. השאלה המכרעת שלפנינו, עוזי ועמנואל, היא האם לגבי הקבוצה הזאת של בני הפלשמורה, עם כל הגלגולים שהם עברו, עם כל הניואנסים, עם כל הוויכוחים, האם הערבות שלנו לגביהם קיימת כ"כל ישראל ערבים זה לזה", או שאיננה קיימת. אם משהו מניע אותי, זאת הערבות הזאת. היא לא פחותה מאשר הערבות לגבי הגולן ולגבי יהודה ושומרון. לכן אנחנו כל כך מתעצבים בענין, וזה לא מקרי שדווקא אלה שאיכפת להם ארץ-ישראל, איכפת להם גם עם ישראל, אבל גם כאלה שפחות איכפת להם, איכפת להם עם ישראל.

אין ספק, שאם נעלה את הקבוצה הזאת, אם היינו מחליטים להעלות אותה כקבוצה אחת כמות שהיא, היינו יוצרים פרובלמות כבדות מאוד, שנונות גם לגבי העדה, שתהליך קליטתה איננו קל, ושנחנו מעמיסים עליהם עוד אמוציות, על כל האמוציות שקיימות כבר בעם ישראל לגבי התנצרות, או לגבי גוונים של התנצרות.

אין לי שום ספק שהנקודה המכרעת היא האפשרות של תהליך השבתם ליהדות שם באתיופיה, אם זה ניתן, ואם לא, באיזה שהוא שלב בדרך או כאן.

אני חושב, ארנון, שיש פה נסיון שהוא לעתים חמור מאוד להעמיס על ממשלת אתיופיה את אי האפשרות של התהליכים של השבתם ליהדות, מתוך אי-רצון אמיתי לעבור את התהליך הזה. אני מוכן לקבל גם שלא ממשלת ישראל תהיה זאת שמופקדת על זה, אלא שתתן את הכלים לרבנות הראשית כפי שהציע הרב ולדמן, תתן את הכלים למערכות של הארגונים היהודיים, ולא תתייחס לזה באיזה שהוא אפתיה, כפי שזה עולה מתוך ההחלטות.

אני חושב שהוועדה שלנו עשתה צעד חשוב מאוד בזה שהיא הציעה לעגן בגוף החלטות הוועדה את התהליך של ההשבה ליהדות. זה גם הדבר שיכול לחבר את הקצוות השונים.

אני פונה אליכם. ביום ראשון הדבר הזה יעלה בממשלה. ישבתי שוב עם יאיר צבן, ראיתי, שכמו שנאמר כאן, האדם כבר קבע איזו שהיא עמדה, והוא עושה את הכל כדי להישאר בעמדה שלו, ולא לשנות ממנה ולו פסיק. ראיתי גם את ראש-הממשלה, שיש לו כל העומס של המגורשים וכד'. ישבתי עם שניהם ביום ראשון בבוקר לפני ישיבת הממשלה, ראיתי שאוזנם איננה כרויה. אני חושב שאם תתקבלנה ההחלטות האלה בלי התיקון המשמעותי שלנו, זו באמת יכולה להיות בכיה לדורות, והפצע הזה אחר-כך ירפא, אבל עם המון דם ועם המון כאבים, במקום שזה יתוקן מלכתחילה.

לכן אני בא אליך, ארנון, ואל הסוכנות היהודית, אני בא למשרד הפנים, אני בא למשרד הקליטה ואומר להם, פנו אתם לממשלה, יש לך פה הוועדה שלנו שהיא ועדה מאוד נכבדה, כדי להכניס את הצעד הזה שהוא באמת המפתח לתיקון כולל בענין הזה.

א. זנדברג: אם נביע את עמדתנו ונגיע לכלל מסקנות סופיות של הוועדה, הרי אחרי החלטת הממשלה למסקנות האלה אין ערך, אפילו כהמלצה הערך שלחן קטן ביותר. הממשלה דנה בענין זמן רב, לכל הענין כולו התייחסו בעדינות ובזהירות, גם אם על-חשבון התקדמות לפי לוח זמנים מסויים.

אני בדעה שמה שאנחנו, חברי ועדת הקליטה של הכנסת, צריכים לעשות היום, זה לפנות לממשלה, לבקש לדחות ב-7 ימים את הדיון בממשלה בנושא הזה, על-מנת שאנחנו במהלך השבוע הבא נסיים לשמוע את אלה שלא הצלחנו לשמוע היום.

היו"ר ע. זיסמן: שמענו את כולם.

א. זנדברג: זה דרוש על-מנת שחברי הוועדה יוכלו להביע את דעתם, ועל-מנת שהוועדה תגבש מסקנה והמלצה סופית. אני חושב שאז יהיה משקל אמיתי לדברים שאנחנו דנים בהם פה, גם בפני הממשלה.

ח. פורת: הנקודה היא כדי שהמוסדות הממלכתיים יתייחסו להמלצות הוועדה.

היו"ר ע. זיסמן: אני רוצה לסכם. ראשית, אנחנו נקיים ישיבה אחרי החלטת הממשלה.

שנית, בניגוד לוועדות אחרות אכן קיימנו דיון, והיום אני משוכנע עוד יותר שמה שהתקבל בשבוע שעבר, הוא נכון. להיפך, צריך לעשות כל מאמץ, בעקבות דברי חנן פורת, כדי שהממשלה תקבל את זה. לא התרשמתי כך מהשר צבן, אני חושב שהוא ילך לקראתנו, אבל יש לנו דרכים שונות.

על כל פנים, לא אסתפק במה שעשיתי בשבוע שעבר. בשבוע שעבר רק הערנו את החלטות הוועדה, והשר צבן אמר שהוא יביא אותן בפני הממשלה. אני אוציא מכתב לראש-הממשלה, אפנה לכל חברי הוועדה, לעוזי ברעם, לשר דרעי ולאחרים, ואעביר את הדברים. אנחנו נעשה גם פעולה לקראת ישיבת הממשלה.

אגב, אם אתם רוצים להעלות 24 אלף או 30 אלף יהודים, יש לכם מטרה. אם אתם תשיגו את המטרה הזאת בדרך הזאת או הזאת - אני יודע שיש גם עקרונות, אני יודע שהעקרונות הם חשובים וחשוב להשיג דברים לפי עקרונות, אבל אפשר אולי להשיג את היעד גם בדרך הזו. אינני יודע אם זה 24 אלף או 18 אלף. אפשר להשיג את המטרה על-ידי זה שמתברר שיש שם יהודים כשרים למהדרין, על-ידי זה שהקירבה המשפחתית תוכה, ואני בהחלט בעד הרחבה, לא הרחבה בלתי מוגבלת, לא בני דודים שניים ושלישיים, אלא בני דודים ראשונים, ועל-ידי הדרך של חשבה ליהדות. אם אתה פועל ומפשט את התהליך, ומתגבר גם על ביורוקרטיה, ואינני רוצה להתייחס לדברי חנן על כל מיני מיגבלות שהיו עוד היום, אתה יכול להשיג אותה מטרה תוך בדיקה של הרשימה הזאת.

השאלה היא מה אתה משיג בטווח אסטרטגי. אתה משיג, שאם היית מקבל החלטה כוללת על העלאה קולקטיבית, היה מתגלה לך שאין 30 אלף ואולי יש 300 אלף. זו הבעיה.

אני רוצה לומר גם לפרוטוקול. אני גדלתי במדינה שנקראת בולגריה, ועליתי ארצה בגיל 14. שם לא היה בית-ספר יהודי, ולכן למדתי בבית-ספר קתולי, אבל נשארתי יהודי. לא שמרתי על כל המצוות, ולא הייתי יחידי בכך. הם היו מצטלבים, ואנחנו חיינו מקללים, אבל למדנו באותו בית-ספר. אני רוצה לומר שאני לא היחידי, יש הרבה מאוד יהודים כאלה, כי זאת היתה המציאות בגולה בארצות מסויימות.

אני אומר את הדברים האלה כדי לומר לכם שהחלטה הזאת של הממשלה, אם היא תתקבל, ותתקבל גם ההחלטה השניה, לדעתי זה יכול להביא לאותה תוצאה מספרית או כמותית בתחליך יותר ארוך, אבל יותר בדוק.

אני רוצה לומר דבר אחרון, והוא מאוד חשוב. אם כולם יעלו לפי חוק השבות, אין לי בעיה. אבל מאחר שאני בטוח שיש רבים, אינני יודע כמה, שיעלו לפי החלטה זאת, לפי חוק הכניסה, לדעתי הסעיף הזה לגבי סיוע חייב להיות הרבה יותר ממשי, צריך שיחיה לו בשר. יש לקבל החלטה דקלרטיבית, קיבלנו אותה לא מפני שאני רציתי דקלרציה, אלא מפני שאני מודע לבעיה. מישחו פה העיר לגבי יוצאי רוסיה. עובדה שיש בארץ מאות משפחות רוסיות לפי חוק הכניסה, ומצבן מאוד קשה, מצבן אומלל מאוד, ולדעתי זה ילך ויגבר. נמצא כאן ארנון, ואני שומע שגם מארצות המצוקה שעכשיו עולים, גם משם יש קצת בעיות מהסוג הזה, כי הבעיות של נישואים מעורבים לא היו רק ברוסיה או בבילרוסיה, אלא היו גם בטג'קיסטן וגם ארצות האסיאניות בבריה"מ לשעבר.

אחפש את הדרך, לא עכשיו, לא רק כדי להכניס זאת לתודעה ולקיים את הלחץ עליו דיברנו, אלא גם כדי קצת להרחיב את זה. חייבת להיות החלטת ממשלה שאומרת, שהממשלה תתן סיוע חומרי בתחומים שונים גם למי שנכנס לפי חוק הכניסה. אין להשאיר את זה פתוח, כאשר אחרי שהם יעלו יתחיל מאבק הכוחות, מי מטפל בהם ואיך מטפלים בהם. זה אי-אפשר לעשות. חייבת להיות החלטת ממשלה, ועל הדברים האלה אנחנו נעמוד, ונעשה את המקסימום כדי להשיג אותם.

ח"כ אפרים גור ביקש, שמאחר שגם אחרי החלטת הממשלה, עם התיקונים של הוועדה, יש דברים שהמציאות אחר-כך תקבע אותם, הוא מציע שוועדת העליה והקליטה תיסע ותראה את הדברים מקרוב, וכו'. אין זו נסיעה לשבועיים, זה לא מסע תענוגות, אבל זה רעיון מצויין. אני רואה את זה כמסע עבודה.

השיבה נעלה בשעה 14:10

נוסח לא מתוקן

הכנסת השלוש עשרה
מושב רביעי

פרוטוקול מס' 182

מישיבת ועדת העלייה והקליטה

שהתקיימה ביום ב', י"ט בתמוז תשנ"ה, 17.7.1995, בשעה 11:00

נכחו:

חברי הוועדה: היו"ר ע' זיסמן

א' זנדברג

ע' מאור

א' ורדיגר

מוזמנים:

שר הקליטה י' צבן
א' כהן, מנכ"ל בפועל, משרד הקליטה
א' הומינר, משרד הקליטה
א' אליעזרי, גוינט
ר' אלעזר, מזכיר התאחדות עולי אתיופיה
מ' באטה, האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה
א' ירדאי, ארגון גג של עולי אתיופיה
פ' לגסה, האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה
א' מסלה, האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה
א' גורדון, ראש מחלקת העלייה, הסוכנות היהודית
ק גרוסמן, סמנכ"ל הסוכנות היהודית
מ' טל, מנהל אגף העלייה מהמערב, הסוכנות היהודית
ז' שוורצברגר, הסוכנות היהודית
ר' פרנק, יו"ר לשכת הרב לאו, הרבנות הראשית
א' מיכאלי, ועד הפועל של ההסתדרות
ל' בלושטיין, מועצה ציבורית למען יהודי בריה"מ לשעבר
נ' קוורץ, מועצה ציבורית למען יהודי בריה"מ לשעבר
י' אלמו, יו"ר מכנף דרום לציון
א' דמסאצאו, מכנף דרום לציון
מ' טקלה, מכנף דרום לציון
א' מזנגיה, מכנף דרום לציון

7649

א' נגוסה, מזכיר מכנף דרום לציון
א' בלר, משרד האוצר
א' גפן, רפרנט אגף התקציבים
י' כהן, משרד האוצר
א' סביר, רפרנט אגף התקציבים
ח' פלץ, משרד האוצר
ג' מצגר, מנכ"ל משרד הדתות
ע' יצחק, יועץ הרבנים הראשיים
י' ליפל, יועץ סגן שר הדתות
ח' דיבון, מנהל מחלקת התפוצות, משרד החוץ
צ' מזאל, סמנכ"ל מזרח אירופה, משרד החוץ
א' יהודה, משרד החינוך והתרבות
י' טוב, מנהל מינהל האוכלוסין בפועל, משרד הפנים
ד' פפר, משרד הפנים
מ' סאן, עו"ד בלשכה המשפטית, משרד הפנים
ו' וולפסון, שתיל

מזכירת הוועדה: ו' מאור

נרשם ע"י: חבר המתרגמים בע"מ

ס ד ר ה י ו ם

ההתקדמות בביצוע המלצות ועדת השרים לעניין הפלשמורה
ותנאי הקליטה של בני הפלשמורה בארץ

ההתקדמות בביצוע המלצות ועדת השרים לעניין הפלשמורה
ותנאי הקליטה של בני הפלשמורה בארץ

היו"ר ע' זיסמן:

ועדת העלייה והקליטה קיימה לפני שנה דיון מעמיק ויסודי, וקיבלה שורה של החלטות. אני רוצה לקרוא בפני חברי הוועדה, בפני השר לקליטת העלייה, יאיר צבן, אורי גורדון וכל המוזמנים, את ההחלטות שקיבלנו ב-13 ביולי לפני שנה:

- על ממשלת ישראל לראות בפינוי 4,000 בני הפלשמורה. הממתנינים באדיס-אבבה לעלייתם לישראל קרוב לארבע שנים, חובה לאומית וציונית ממדרגה ראשונה. הפינוי חייב להיעשות בפרק זמן מינימלי תוך הסכמה והבנה עם ממשלת אתיופיה.

הוועדה רשמה לפנייה את הודעתו של שר הקליטה להמשיך ולפעול במגמה להגדיל את קצב הגעתם של אלה שנמצאו זכאים לעלייה לישראל מכוח חוק השבות ומכוח חוק הכניסה לישראל. צעדים אלה ינקטו תוך מתן עדיפות ודגש לאלה הנמצאים היום באדיס-אבבה.

הוועדה רואה חשיבות רבה בשיתוף פעולה של הגורמים הממסדיים, נציגי הוועדה ונבחר של בני הפלשמורה באדיס-אבבה.

הוועדה קוראת לממשלת ישראל לתת סיוע הומניטרי ל-1,200 בני הפלשמורה השוכנים מחוץ למחנה באדיס-אבבה.

הוועדה דורשת מהגורמים הרלוונטיים בממשלת ישראל להכין רשימה מדויקת של בני הפלשמורה הנמצאים באדיס-אבבה זה ארבע שנים.

הוועדה קוראת לממשלה להמשיך במדיניותה לפעול לאיחוד משפחות גם באזורים שמחוץ לאדיס-אבבה.

הוועדה קוראת לממשלה להקים ועדת ערר, שתהווה כתובת עבור אלה שלא הוכרה זכאותם לעלות לישראל.

הוועדה קוראת לממשלה להקים צוות קונסולרי, שיפעל באדיס-אבבה להעלאת הפלשמורה ארצה, כפי שהדבר נקבע בהחלטות ועדת השרים לענייני קליטה מאוגוסט 1993.

הוועדה הסתייגה בחריפות מהפרסומים המוגזמים המצביעים על נהירה כביכול של תושבים מהכפרים לאדיס-אבבה במגמה לעלות לישראל.

זה היה לפני שנה. בנובמבר אנחנו קיימנו ישיבה סגורה, ובישיבה הסגורה הזאת נמסר לנו על התקדמות בכמה נושאים, ביניהם - התקדמות גדולה מאוד בנושא איחוד המשפחות, נושא רגיש, שגרם להתרחשויות גדולה ולסערה בארץ בשנים האחרונות. אבל נמסר לנו גם על התקדמות בתחומים אחרים, כולל, אני אומר מה שנמסר לנו בנובמבר 94, שמגיעים כבר בערך מאה לחודש; או שרוב הבאים הם מהמתחם הזה, אבל חלק הם מחוץ למתחם הזה. עברו חודשים, אנחנו רוצים לשמוע היום דיווח מעודכן, מפורט, כדי לעקוב אחרי הנעשה, ואני מזמין את השר יאיר צבן לומר את דברו.

שר הקליטה י' צבן:

תודה רבה, אדוני היו"ר הוועדה, חברי הכנסת, שאר המוזמנים. להזכיר לכולנו, בראשית 1993 קיבלה ממשלת ישראל שורה של החלטות המתייחסות לאותה קבוצה, המוגדרת בפינוי בני הפלשמורה, הנמצאים באתיופיה, ואשר כמה אלפים מהם היו מרוכזים באדיס-אבבה, אחרים במקומות אחרים. הם תבעו זכות שבות למדינת ישראל. החלטות הממשלה התבססו על סיכומים והמלצות של ועדת שרים, שעבדה במשך תקופה לא קצרה, וחקרה ביסודיות את הנושא בסיוע עדויות רבות מבני העדה ושלא מבני העדה, של מומחים בתחומים הרלוונטי, ולוותה גם על ידי צוות נכבד של יועצים.

מה שהוועדה כפי שהנוכחים כאן ודאי יודעים, למדה לדעת, הוא העובדה, שבאתיופיה, בהתפתחות ההיסטורית של אתיופיה, יש כמובן ניידות אתנית, דתית, בין קבוצות שונות של האוכלוסייה. שבת "ביתא ישראל", שבמשך מאות רבות בשנים שמר על הזהות המובהקת שלו כבנים לעם היהודי, בתנאים לא פשוטים, גם עליו לא פסחו התהליכים האלה. היו שנים בהם הצטרפו אל השבת הזה אנשים מסביב, והיו שנים, בהן פרשו מן השבת אל מסגרות אחרות, אל ישויות אתניות דתיות אחרות, כדרכם של תהליכים המתרחשים במקומות הללו. יש עדויות היסטוריות על תהליכי התנצרות בקרב חלקים של "ביתא ישראל" במשך תקופות מאוד ארוכות.

כשעמדנו מול התופעה של הפלשמורה בוועדת השרים ואחר כך בממשלה, היה ברור לכולם אגב, גם לא היה איש מהעדים מקרב העדה או מקרב בני הפלשמורה שטען שהם ממש כ"ביתא ישראל", ושלא צריך לעשות שום דבר אלא להכיר בזכות השבות שלהם ולהעלות אותם לארץ.

הסיכום של הממשלה, כפי שהוא ידוע, זה שלפני בני הפלשמורה פתוחים כמה אפיקים של פעולה למימוש רצונם לבוא לישראל. אחד זה הוכחת זכות של שבות: הוכחת הזהות העצמית שלו, אדם, או על פי זכאותו לפי סעיף 4א' לחוק השבות בהיותו בן למשפחה של יהודים, גם אם הוא עצמו נטש את היהדות. והיו דברים מעולם. ובמסגרת של קריטריונים שקבעה הממשלה, ואחר כך דייקה בהם וגיבשה אותם ועדת השרים לעניין הפלשמורה, איחוד משפחות על בסיס הומניטרי ייעשה בקריטריונים שנקבעו, ושעל פיהם התחילו לפעול.

החלטות הוועדה התחילו להתבצע למעשה באוגוסט 93, ואנחנו מונים עוד מעט שנתיים. הגיעו בסך הכול לארץ מאתיים 2,182 נפש, שמתוכם לפי הערכתנו כ-200 אולי קצת פחות, אבל כדי לסבר את האוזן, כ-200 היו מגיעים לארץ בתוקף זכאותם על פי חוק השבות, גם אם לא הייתה כל החלטה של ועדת שרים לפלשמורה ולא הייתה שום פעילות בהקשר לכך. אגב, בסוף החודש, 31 ליולי, תגיע קבוצה נוספת של כ-55 נפש, ואז המספר יהיה קרוב ל-2,230.

כפי שציין יו"ר הוועדה, הצלחנו מחודש מאי 94 להגדיל את קצב ההגעות, כאשר כיום הממוצע הוא בערך 105 נפש לחודש. אנחנו אמנם משריינים יותר מקומות, אבל תמיד ברגע האחרון מתגלות תקלות. לצערנו, בזמן האחרון מתגלים זיופים; ואז במקום שיוצאים 111, לפעמים יוצאים 100, לפעמים יוצאים 105, אבל זה בערך סדר הגודל של היציאה החודשית. עד היום כ-1,250 מבין הבאים הם מאדיס-אבבה, בעיקר מהמתקן של הגיוינט. חלקם לפי חוק השבות, חלקם לפי חוק הכניסה. נוסף לכך, עוד 183 באים במסגרת איחוד משפחות, שקשורות לתהליך שמתרחש באדיס, אבל הם עצמם לא באדיס-אבבה. כלומר בסך הכול, אם לראות את התמונה הכללית, הגיעו עד היום כ-1,900 מבני הפלשמורה, מתוכם כ-1,250 מהקבוצה השווה באדיס-אבבה, והשאר מחלקים אחרים של אתיופיה. כיום נמצאים באדיס-אבבה כ-3,200 נפש: 2,100 מתוכם במתקן של הגיוינט ו-1,100 מחוץ לתכנית של הגיוינט. בימים אלה עצמם שוהה באדיס-אבבה משלחת של משרד הפנים, שנועדה לבדוק ולאשר בקשות שהוגשו כאן. אנחנו מעריכים שהמשלחת הזאת תאפשר את בואם של כ-120-130 נוספים מקרב בני הפלשמורה.

בחודש אוגוסט ייכנס לתפקידו שגריר חדש באתיופיה, מר אבי גרנות. השגריר הקודם, מר אורי נוי, מסיים את תפקידו. אני מתאר לי שאתם קראתם, לצערי, את מה שהודלף באופן חלקי לעיתון "הארץ" על השיחות האחרונות, שהיו לשגריר אורי נוי עם השר ד"ר פסיל, שהוא יועץ קרוב לראש הממשלה ולנשיא, ועם סגן השר תקדה, סגן שר החוץ.

היו"ר ע' זיסמן: איך קורה שכל פעם, כשיש דברים שקשורים למשרד החוץ באתיופיה הם מודלפים? לא ראיתי שקורים דברים כאלה עם שגרירויות אחרות. למה דווקא באתיופיה?

שר הקליטה י' צבן:

נמצאים כאן אנשי משרד החוץ, זאת שאלה שמטרידה אותנו. ואני גם מדבר אליכם לאחר שיחה ארוכה ולא קלה עם השגרירה, גבי קונגיט. אני רוצה שזכור את ההשלכות, ההשלכות הן הדדיות בכל מה שקורה כאן לגבי המתרחש שם. מבחינתה של ממשלת אתיופיה העלייה של "ביתא ישראל" נגמרה. הם עומדים על כך באופן חד, תקיף, חריף, תמצאו כל הגדרה שאתם רוצים. עמדתם בנושא הגירה בכלל היא ברורה. הם אומרים, יש לנו - משטר חדש, גמרנו עם הדיקטטורה, באתיופיה יש הגירה חופשית, כל אדם שרוצה לצאת מאתיופיה, מתי שהוא רוצה, לאן שהוא רוצה, בפרוצדורות רגילות, יכול לעשות זאת. יפנה למשרדים הרלוונטיים, יטפל בהגירות. ממשלת אתיופיה לא תאפשר טיפול קולקטיבי קבוצתי בהגירה, לא של קבוצה זאת או אחרת, רק בגלל היחסים המיוחדים על ישראל - רק משום, שכאשר נפסק מבצע שלמה, הושלם מבצע שלמה, נשארו במתחם הגוינט אותם 3,000 בני פלשמורה, רק משום כך, היא מגמישה במידה מסוימת את עמדתה, ומאפשרת, מכיוון שהגוינט אינו ארגון ממלכתי וכדי, את הפעולה הזאת.

א' זנדברג:

מהי - פרוצדורה רגילה - ? זה משהו שמצריך פעולות מורכבות יותר מאשר במדינה רגילה, בה אתה קונה כרטיס ועולה על מטוס?

שר הקליטה י' צבן:

אני מניח שקצת כן, אבל אני בטוח שבאופן מהותי, מפני שיש הגירה. יש כניסות ויציאות לאתיופיה. זה לא דבר שהוא בפלנטה אחרת.

א' זנדברג:

תיאורטית, אם קונים אלף כרטיסי טיסה, ויש אלף מקומות במטוס ביום אחד...

שר הקליטה י' צבן:

כן, אבל הם לא יאפשרו שום טיפול קבוצתי. הם אומרים זאת, וכשאומרים ואומרים - אל תתחכמו. לא נאפשר טיפול קבוצתי - למה? אני רוצה שנבין. עמדתם היא שמה שאנחנו קוראים בני הפלשמורה הם חלק בלתי נפרד מהחלק הנוצרי של אתיופיה. באתיופיה יש נוצרים, מוסלמים, כך הם רואים את הדברים. אני לא נכנס כרגע לשום התייחסות ערכית למה שהם אומרים. אני רוצה שיהיה ברור שהם אומרים זאת בצורה החדה ביותר והברורה ביותר, והם חוזרים על זה בכל דרג, בכל רמה, בכל שיחה. בפעולה שקטה, בפעולה מסודרת הם מוכנים להמשיך את הטיפול. אני השקעתי מאמצים רבים להגביר את הקצב בכל מיני דרכי עקיפין. משרד החוץ העביר בקשות בצינורות הרשמיים להגדלת הקצב. לא הסתפקתי בזה, והלכתי גם בדרכים עקלקלות כדי להגיע לשיחות עם אנשים שקובעים שם ולנסות לשכנע אותם, שזה גם אינטרס שלהם לא לחזיק את המתקן הזה כל כך הרבה זמן. לצערי הרב, הפרסום שהיה ב"הארץ" של הפגישה שתוכננה הביא לביטול הפגישה. עכשיו אני מחפש. יש ניסיון בכיוון אחר, ואני, כמובן, לא אפרט כאן, מפני שאני חושב, שזה מעבר לכל הוויכוחים שיש כאן. יש היגיון רב וצורך מכל בחינה שהיא להגדיל את קצב היציאה.

היו"ר ע' זיסמן:

המספר הזה שאתה אומר הוא קיים כבר כמה זמן?

שר הקליטה י' צבן:

הוא קיים ממאי '94, התחלנו לזחול קדימה.

היו"ר ע' זיסמן:

זאת אומרת, אתה הצלחת במאמצים שלך להגיע ל-50-100, אבל יש קיפאון בנושא זה למעלה

משנה.

שר הקליטה י' צבן:

וכרגע אין שום נכונות לזוז, חד-משמעית, בצינורות הרשמיים באמירות ברורות.

היו"ר ע' זיסמן:

נדמה לי ששר החוץ היה צריך להיות בביקור, והביקור נדחה. לא נקבע מועד אחר.

שר הקליטה י' צבן:

אני יכול כאן לומר, שאילו שר החוץ היה נוסע, התכנון היה שאני אסע איתו.

זה המצב. אני מבקש שכל אחד ייקח בחשבון את העמדה הזו, מפני שאם אנחנו נתעלם ממנה, אנחנו עלולים לקבל את התוצאה ההפוכה. הטיפול כאן צריך להיות מאוד ענייני ומאוד זהיר.

היו"ר ע' זיסמן:

אתה חושב שיש סכנה, שאם אנחנו לפי הערכים האוניברסליים, ומדינת ישראל היא אחת מהשומרים של הערכים האוניברסליים, רוצים שבמקום מאה יהיו 150-160, זה יכול להביא לקרע עם ממשלת אתיופיה, הדמורקטית, הליבראלית הזו? זה נמשך למעלה משנה. מה, זה יערער את אשיות המדינה האתיופית. שבמקום מאה יעלו עוד חמישים לחודש, כדי שבמקום שנגיע ל-3,200 נוכל אולי תוך שנה, שנה וחצי לסגור את המחנה הזה? עד כדי כך המצב.

שר הקליטה י' צבן:

השאלה היא לגטימית. אני מציע בדיון זה, שכל אחד מאיתנו יברור את המילים. כל אחד יעשה מה שהוא רוצה, אני משתדל בכל השנתיים האלה לעשות כמיטב יכולתי להשיג את התוצאות האפשריות. לא. לא יקרה שום דבר, היחסים לא יתמוטטו, אבל מי שמטפל בדבר יודע שבזמן האחרון היו כמה איתותים לגבי טיפולים אינדבידואליים. ובטיפול אינדבידואלי אנחנו יודעים מה יהיה. אם הם יקפידו על זה, שזה יהיה טיפול אינדבידואלי, והם יראו ארץ חופשית, הגירה חופשית, בבקשה. אבל בטיפול אינדבידואלי אין גיוינט, אין אף אחד. אני רוצה שתדע שאנחנו עכשיו השלמנו מאמץ גדול להשאיר את הגיוינט באדיס-אבבה, כי על הפרק הייתה ההחלטה להוציא את כל הארגונים הלא-ממלכתיים, שהם לא כלליים, שהם עוסקים רק בקבוצות אוכלוסייה מיוחדות. והגיוינט הוא אחד מהם. עשינו שורה של צעדים כדי למנוע החלטה של הפסקת פעילות של הגיוינט באדיס-אבבה.

א' זנברג:

כמה ארגונים כאלה יש שעוסקים לא בקהילה היהודית או בפשלמורה?

שר הקליטה י' צבן:

עשרות. אני יכול רק לרמוז. יש בעיה של חדירה של הפונדמנטליזם האיסלמי במסגרת של ארגונים כאלה. זה היה הרקע להחלטה. אבל ההחלטה הייתה צריכה להתקבל על בסיס כללי, אוניברסלי. היא לא כוונה נגד הגיוינט, אבל הגיוינט היה עלול להיות קרבן לזה. הגיוינט לקח על עצמו לעשות פעולה לא רק בקרב יהודים, כדי להישאר שם. אם כבר צריך לומר כך.

היו"ר ע' זיסמן:

אם ממשלת אתיופיה הייתה משנה את עמדתה, אז 3,200 שנמצאים שם - אנחנו יודעים בדיוק מי מהם יעלה לפי חוק השבות ומי לפי חוק הכניסה? כל הטיפול המינהלי, הארגוני מסודר, מאורגן?

שר הקליטה י' צבן:

לא בדיוק, ואני אומר מדוע. ראשית כל, יש תופעה קשה שמשרד החוץ ידווח עליה. יש תופעה קשה של בדיקת האמיתות של הבקשות. אנחנו יודעים, ויש היום דברים, שכבר אי אפשר לכפור בהם, ההוכחה היא חד-משמעית, שיש מלאכה של זיופים. איני רוצה לתת קנה-מידה. לא בדקתי זאת, לא עסקתי בעניין זה עצמו.

א' זנדברג:

אנשים במחנה או מחוץ למחנה?

שר הקליטה י' צבן:

במחנה ומחוץ למחנה, זה וגם זה. הדבר השני הוא, שנבצר מאיתנו לשלוח משלחת קונסולארית קבועה לשם. לא התאפשר הדבר. הדבר השלישי הוא שתהליך זה הוא דינמי. זאת אומרת, חלק מאלה ששבים כאן ליהדות, בנווה כרמל, בסיועו של הרב ודלמן, מאפשרים על ידי כך לזכאים נוספים לקבל זכות של שבות לפי סעיף 4א'. היום יש לנו 600 מאושרים להגעה לישראל. זו רק שאלה של זמן. אם למשל ההגירה הייתה של מאתיים, היינו מסיימים את ה-600 בשלושה חודשים. ולא נסיים אותם בשישה חודשים.

א' זנדברג:

העמדה של ממשלת אתיופיה נוגעת ליציאה של אנשים מאתיופיה ישירות לישראל, או שיש

משמעות למעבר דרך קניה?

שר הקליטה י' צבן:

לא, אין בזה שום בעיה. אני מציע, יחזור עוד מעט פרופ' חגי ארליך מביקור באתיופיה, הזמינו אותו, הוא יסביר לכם לעומק ולרוחב מדוע הרגישות הזאת של ממשלת אתיופיה. היא לא סתם דבר שקלוט מן האוויר.

היו"ר ע' זיסמן:

אנחנו עוסקים בנושא זה כבר שלוש שנים. אמנם לא הגענו למלוא העומק, מלוא הרוחב, אנחנו קצת מכירים את הנושא. אנחנו שומעים אותך, אתה בעינינו יותר מאשר פרופסורים. אתה עוסק לא רק בנושא בתוקף סמכותך ואחריותך, אלא אתה מקדיש לזה זמן מיוחד. הוועדה לא רק עוקבת, אלא ברוב המקרים אנחנו מתייצבים מאחורי המדיניות הזו. אתה עצמך אומר שאתה רוצה להגדיל, אתה אמרת זאת גם בנובמבר, גם ביולי '94. ואני אומר, עברו כבר 14 חודש, ואין הגדלה, יחד עם זאת, עד כמה שאני קורא, אני קורא לא רק עיתונים בארץ, אני רואה שיש תהליך של העמקת הדמוקרטיה במדינה זו. אז יש הגירה חופשית. גם הטוריסטים שרצו להתנקש במובראק נכנסו כתיירים לשם. יש להם כנראה בעיה במסגרת ההגירה החופשית הזו, אבל גם תיירים רבים מאוד. הרבה יוצאי אתיופיה, אזרחי מדינת ישראל יוצאים לשם כתיירים. יש תיירות. כמה אזרחים של מדינת ישראל, יוצאי אתיופיה, ביקרו כתיירים באתיופיה בשנה האחרונה?

י' טוב:

אין נתונים. מעריכים שאולי 200-300.

היו"ר ע' זיסמן:

מבלי, חס וחלילה, להמעיט מהחשיבות של השר צבן, אבל זה עניין הומניטרי ממדרגה

ראשונה, אני יוצא מנקודת הנחה ש-3,200 שהם שם יגיעו רובם הגדול לישראל. אנחנו דואגים, ובצדק, לבוסניה ולחרצוגובינה, למה לא לדאוג גם להם? אני למשל במקום שר החוץ הייתי מתפנה ונוסע באופן מיוחד כדי לשכנע את ממשלת אתיופיה. אני מחפש להעלות את ה-3,200. אינני מעלה על הדעת שרובם לא יגיעו לישראל. אז במקום שיגיעו בעוד חמש שנים, שזה ייקח שנה. למה לבטל את הביקור? אולי צריך לעשות מאמץ לקיים את הביקור בכל מקרה. אז יום אחד פחות זכרון יעקב, יום אחד אדיס-אבבה. יש להתמסר לעניין זה. זו הבעיה. סלח לי שאני מעמיד את זה בצורה גסה. מעבר ל-3,200, 800 כבר בחוץ. יחד היו 4,000. אלה שהם בחוץ הם בקשר עם אלה שהיו שם, זה עוד יותר מגביר את המתח ואת העצבנות ואת הרצון. אדם אומר - זה כבר הגיע לישראל, מתי יגיע תורו? - לפי קצב של מאה, אולי בעוד שלוש שנים. אני יכול להבין את הסערה הנפשית והרגשית. זה מבצע, צריך לעשות מאמץ. אני לא מדבר על האחרים. אני מבין אותך היטב. אבל בנושא של 3,200 קשה לי לבלוע ולהבין את זה.

מ' זנדברג: אני זוכר את הדיווחים לפני שנה בעיתונות, בהם הודלף על אלפים שנוהרים מרחבי אתיופיה לאדיס אבבה. על רקע זה האם אתה יכול לתת תיאור של המספרים? כי ההתרשמות שלי מהנתונים שהבאת היא, שלבטח לא כצעתה, ולא כמו שניסו לתבhill אז. אבל ציינת ריבוי טבעי, ציינת הצטרפות של אנשים, ציינת יציבה. על איזה מספרים אנחנו מדברים בתחום זה? היו 4,000, היום 3,200. כמה נוספו? כמה נולדו? מה קרה שם בתחום הזה?

שר הקליטה י' צבן: אם מישהו דיבר על אלפים, אז הוא התבדה. ההערכה שלי היא שמדובר בכמה מאות, סדר גודל. זאת הערכה אבל היא איננה יותר טובה מהערכות של אחרים, חייב זיכרון, כשאתה עומד מול מדינה אחרת, מול ממשלה אחרת, מול שלטון אחר, ואתה רוצה לפעול בתחום, שבלי הסכמות עם אותו שלטון אינך יכול לפעול, אתה חייב לנסות לפחות להבין את נקודת המוצא של השלטון ההוא. לפי הבנתי, לא מדובר באנשים שיש להם קפריזה אנטי-ישראלית שמניעה אותם. כי מדובר בממשלה, שמבקשת יחסים טובים עם ישראל. יש מספיק ראיות לכך. אני רוצה שבנין טוב את הגישה שלהם, איננו חייבים לקבל! אבל אם לא נבין, לא נדע איך לפעול מולה. הם רואים, וכולם חוזרים על זה, החל מהנשיא, מלה זינאווי, שזמן קצר אחרי שהוא נבחר לנשיא או לפני זה אמר לפרופסור חגי ארליך בשיחה בארבע עיניים - כולנו פלשמורה - עד השגרירה כאן, שאמרה ליו"ר הכנסת, פרופסור שבח וייס - כולנו פלשמורה -, ובמיליון הראשון אני רוצה להיות גם כן. זה לא ייתכן שאנחנו נתעלם מהעובדה שכולם מדברים באותה לשון. אני אומר לך יותר מזה. הם אומרים לנו, השדרים שמעבירים לנו, שמזל שהחלטת ממשלת ישראל לא התייחסה לפלשמורה כקבוצה, אלא על בסיס אינדידואלי; כי אילו הייתה מתייחסת כקבוצה, הם לא היו מוכנים לאפשר שום דבר מהפעילות שלנו שם. הטענה שלהם היא שיש חשש ליציבות האתנית בצפון אתיופיה. הם רוצים לייצב אותה. כאשר הלכו למערכת הבחירות המסובכת הזאת, היו להם שאלות אתניות מאוד חמורות. בגלל האופי המיוחד של הנצרות האתיופית ובגלל התהליכים שעברו במשך מאות שנים, שרמזתי עליהם, הם רואים בדבר זה סכנה ליציבות. לכן מה שהם משרדים לנו הוא, - חברים יקרים, אתם רוצים? בפרופיל נמוך, בשקט. למרות הכללים שלנו, שמאפשרים את זה רק על בסיס אינדידואלי, אנחנו ניתן להמשיך בפעילות של הגיוינט -. אתם רוצים לשבור את כללי ההבנה הדדית הזו? בבקשה. הם מגינים על אינטרס, שהם רואים אותו מבחינתם כאינטרס מאוד חיוני.

שר החוץ - אני מציע שתזמנו אותו לשיבת הוועדה הנכבדה הזו, ותנסו לשכנע אותו שיסע לאתיופיה. אני יודע, שהוא מאוד רוצה לחגוע לאתיופיה, הצעתי לו שאסע יחד איתו, כדי שיחד ננסה.

ח' דיבון: האמת היא שאין לי הרבה מה להוסיף, אבל כמה הערות קטנות, קודם כול בנוגע להדלפה. משום מה הזרקור מכוון למשרד החוץ. אני רוצה להזכיר, שלפני מספר שבועות הודלף מסמך בעל חשיבות לאומית לגבי גורלה של ישראל במשא ומתן עם סוריה. אני יודע מדוע מואשם משרד החוץ. הדלפה היא מכת מדינה. למשרד החוץ אין קשר לדברים אלה. אין לכוון את הזרקור למשרד חוץ.

היו"ר ע' זיסמן: אין לי דבר אישי נגדך, אבל שים לב שזה קורה פעם אחרי פעם. זו אינה הדלפה ראשונה. אם שגריר נמצא אצל שר חוץ או ראשי מדינה. יש שתי אפשרויות, שלוש אפשרויות: או שהאתיופים הדליפו, או שהוא הדליף או שאנשים שיש להם.

שר הקליטה י' צבן: האתיופים לא יכולים להדליף את זה, כי זה מברק מהשגריר. זה ציטוטים.

היו"ר ע' זיסמן: אבל זה כל פעם קורה, וכמה פעמים זה קרה עם סיום שירותו של שגריר. זה כבר פעם שנייה שזה קורה.

ח' דיבון: הדלפות נמשכות כל הזמן. אנחנו ערסקים בנושא, ולכן ההדלפות מורגשות עלינו. זו דרכה של ישראל. יש קשר מסוים בין אנשים מסוימים לבין העיתונות, וכך דברים נעשים. אנחנו רק מצטערים, אנחנו מנסים להגביל את התפוצה. מה שקרה בזמן האחרון הוא, שביקשנו מאורי נוי להבריק אליו ישירות, אך ורק, כיוון שאני ממונה על כל הנושא במשרד חוץ. ואני מעביר את זה למספר אנשים מצומצם, ולמרות הכול יש הדלפות, מכיוון שדי הרבה אנשים מטפלים במברקים האלה. בסופו של דבר, מטפלים בכך כמה עשרות אנשים, וקשה להתגבר על הבעיה הזו.

ע' מאור: הפילוסופיה סביב הצידוק להדלפות היא יותר מאשר מוזרה. ברשותך, אנחנו רוצים לשאול האם בכל זאת נעשתה בדיקה על ידי משרדך, מה מקור ההדלפה ומה מהותה.

ח' דיבון: זה קרה לפני יומיים-שלושה, ולא נעשתה כל בדיקה. אנחנו מבקשים לקבל את תוצאות הבדיקה.

א' זנדברג: סליחה, זה לא יומיים-שלושה. אנחנו מדברים על דבר שאירע לפני מספר חודשים.

ח' דיבון: בסדר, אבל זה נוגע למשרדים רבים, רבותיי. מברקי משרד החוץ מגיעים לכמה וכמה משרדים.

היו"ר ע' זיסמן: עם כל הכבוד לסוכנות היהודית, הסוכנות היהודית מטפלת בנושאים רגישים בכל העולם,

אנחנו גם יודעים דברים שקורים. לא שמעתי דברים כאלה. כל העניין הוא תוכן ההדלפות.

א' זנדברג: סלח לי, עם כל הכבוד, אינך יכול לבוא לפה ולהגיד לנו שיש סיפור אחר במקום אחר ולסיים בו את העניין. במשך שנה שלמה, יותר משנה, הודלפו דברים, שהוכחו בעליל כשקריים. דיווחים של משרד החוץ יוצאים לעיתונות.

ח' דיבון: שום מסמך לא הוכרז כשקרי. לא מקובל עליי.

א' זנדברג: הייתה ידיעה שהייתה נהירה. יושב כאן השר, ואומר שלא הייתה נהירה כזאת. בעיניי זה דבר לא נכון. לא יכולים להתעלם מכך בזה שאומרים שמישהו אחר הדליף דבר אחר. אני חושב שמשרד שמכבד את עצמו מבחינת העובדים שנמצאים בו היה מתחיל לבדוק מי המדליף עוד בחודש יוני '94, ולא מגיע הנה ואומר - נכון, הייתה הדלפה לפני שבועיים, אז לא התעסקנו עם זה עד היום -

ח' דיבון: המסמך של משרד חוץ, אפילו כאשר מנסים להגביל את התפוצה שלו, מגיע לעשרות אנשים בכמה וכמה משרדי ממשלה. זה לא קשור רק למשרד החוץ. אין כל הוכחה שמשרד החוץ הדליף.

היו"ר ע' זיסמן: אנחנו לא נרפה מזה, גם ח"כ ענת מאור ביקשה, אבל בואו נעבור הלאה. הוא גם לא שר החוץ.

ח' דיבון: אני מייצג אותו גם בצורה מוגבלת. לגבי החלטת הממשלה, שכולנו אמונים על ביצועה, אני רוצה לומר לכם ולהבטיח לכם ששגרירות ישראל על שלוחותיה השונות עושה עבודה יום ולילה של פעולה מורכבת במסירות ובנאמנות הגדולה ביותר שאפשר לעשות כדי לקדם את העניין. נעשית פעולה בלתי רגילה, שלא זכור לי איפה היא נעשית. יש תיאום יוצא מן הכלל בין הסוכנות היהודית, משרד הפנים, הגוינט, משרד החוץ ואולי גופים אחרים הקשורים בנושא. הכול מתבצע כפי שאי אפשר לבצע טוב יותר. אלא מה, יש בעיות. הבעיה מורכבת, הבעיה מסובכת, הדברים אינם ניתנים לפתרון בקלות. אז קודם כול, אני רוצה שתאמינו לי, שהפעולה שנעשית היא מעל ומעבר; והיא נעשית במסירות ועל ידי מספר אנשים מועט ביותר, מכיוון שאין תקציבים ואין כוח אדם, וגם בחלקו משום שממשלת אתיופיה מתנגדת להכנסת אנשים נוספים. אם למישהו יש חשדות שאיני אומר את האמת, שיוכיח זאת. אבל זה המצב, רבותיי. כל מי שביקר בשגרירות ישראל באתיופיה ראה, שנעשית שם עבודת קודש מן הבוקר עד הערב. מעורבים שם עשרות אנשים. שלא יאשימו את משרד החוץ.

בנוגע להעלאת המספרים. אדוני, סלח לי, אבל המידע שהועבר לידך אינו נכון. אי אפשר לומר - טוב, אם כבר מוציאים מאה, שיוציאו 150 - גם המאה מוצאים בצורה מאוד קשה ובעייתית, מכיוון שממשלת אתיופיה רואה בפעולה זו אחרי ש"ביתא ישראל", הפלאשים האמיתיים, נמצאים בארץ פעולה מיסיונרית. מדובר בנוצרים. במדינת ישראל, כאשר לרב ולדמן נודע שיש פעולה מיסיונרית, מה הוא עושה? הוא פונה לשלטונות, הוא פונה למשרד הדתות, הוא מבקש שתיעצר הפעולה מיד. אז הפעולה של הרב ולדמן נחשבת באתיופיה כפעולה מיסיונרית, כי הוא לוקח נוצרים תמימים ומעביר אותם ליהדות בצורה זו או

אחרת. לכן אין זה מקובל. מכיוון שהם רוצים יחסים טובים עם ישראל, הם סוגרים קצת את העיניים, אז מצליחים להוציא מאה אנשים בחודש; הוצאנו שמונים, עכשיו מאה. זה לא כל כך פשוט. אתה אמרת דברים נורא פשוטים, יש 3,000 אפשר להוציא 150-200 בחודש, ואין בעיות. המדובר בפעולה מיסיונרית ישראלית, שאינה מקובלת על ממשלת אתיופיה. לכן אם נוציא מאה לחודש, זה יפה מאוד, זאת עבודה יפה.

היו"ר ע' זיסמן: אני רוצה לשאול, רק באתיופיה הגורם האחראי העיקרי הוא משרד החוץ, לא הסוכנות היהודית, ובכל העולם הנציג הבלעדי של מדינת ישראל, העיקרי, זו הסוכנות היהודית? זו המדינה היחידה בעולם, ששם האחריות העיקרית היא בידי משרד החוץ, האם אני צודק?

ח' דיבון: הכול נעשה בתוך בניין השגרירות, אבל משרד הפנים קובע את הזכאות אחרי תחקירים שנעשים על ידי הסוכנות.

היו"ר ע' זיסמן: זו כבר שנה חמישית שיש מחנה שם של כמה אלפים, שהם רוצים לעלות לישראל. לא זו בלבד, אלא שהגוינט עושה פעולה מבורכת, בלתי רגילה, ומטפל בחלק. בחלק השני הוסדר הטיפול לפני למעלה משנה באמצעות השר יאיר צבן וממשלת ישראל.

ח' דיבון: תיקון חלקי, לא ממשלת ישראל.

היו"ר ע' זיסמן: אתה קשור בזה באופן בלתי ישיר. אני שואל, המחנה הזה יש בו כמה אלפי אנשים. חלק מהאנשים כבר יצא?

ח' דיבון: השר אמר מספר מסוים. איני יודע לאיזה שנים זה מתייחס.

היו"ר ע' זיסמן: השר מסר לנו, שהגיעו מאז ספטמבר 1993 2,182. 200 מתוכם מה שלא יהיה היו עולים לישראל לפי חוק השבות. עכשיו מי שנושא באחריות העיקרית לנושא זה, כולל משרד הפנים, כולל מי שעובד, זה משרד החוץ.

ח' דיבון: לא. משרד הפנים אחראי. הוא קובע את הזכאות של העלייה על סמך תחקירים שנעשים על ידי הסוכנות, וכאשר מצטבר מספר יותר מדי גדול של בקשות לתחקירים, יוצאת משלחת של משרד הפנים לאתיופיה; וזאת המשלחת החמישית שנמצאת כרגע שם. היא עושה עבודה יוצאת מן הכלל.

היו"ר ע' זיסמן: אתה חייב לדבר ולמסור לוועדה ולעם ישראל מה אתה עושה שם. אני רוצה לדעת, אלה שנשארו שם, שהשר אומר שזה 2,100, שהגוינט נותן את השירותים ואת העזרה, איננו יודעים מי הם. איננו יודעים אם הם זכאים או לא. איננו יודעים פרטים עליהם. אני ידעתי שלא נכנסים למחנה. הרי השלטונות האתיופיים לא נותנים כניסה כזו למחנה. אנ מנסה להבין. יש מצב של כמה אלפי איש, בני

אדם, איני יודע מהי דתם, אני רק יודע שהם נמצאים שם כמה שנים, רובם הגדול רוצה להגיע לישראל. איננו מטפלים בהם? מה לא מדויק בזה?

ח' דיבון: יש דברים רבים לא מדויקים, לצערי הרב. מתברר שמאז 1992, לאחר מבצע שלמה, למרות שנשארו שם 4,000 באותו מתקן, הגיעו לישראל לפי חוק הכניסה או לפי חוק השבות 7,264 אנשים. מתוך 4,000, ועדיין יש 3,200. יש לנו בעיה.

היו"ר ע' זיסמן: פה קורה דבר חמור מאוד. הוועדה קיבלה ב-13 ביולי בשנה שעברה החלטות על סמך דברי כל מי שהיה: השר, משרד החוץ, נדמה לי שאולי אתה השתתפת בישיבה. היום אתה בא, ואתה אומר...

שר הקליטה י' צבן: אנחנו יורדים מהמסלול, אבקש בכל הידידות ובכל הכבוד, אל נערבב דברים שונים. אחרי מבצע שלמה התברר שנותרו בפינות שונות באתיופיה אנשים, השייכים ללא ספק ל"ביתא ישראל", שהיו זכאי חוק השבות. הייתה לסוכנות, בתחילה, הערכה שמדובר בכמה מאות. הסתבר שאלה כמה אלפים. הם הועלו לארץ ממבצע שלמה במאי '91 ואילך. רובם עלו עד סוף '92 תחילת '93: אנחנו מדברים עכשיו בנושא ספציפי. התקבלה החלטת ממשלה בנושא הפלשמורה בראשית '93 ובאוגוסט '93 התחילו להפעיל את ההחלטות, והספירה צריכה להתחיל מכאן. הטענה שלי היא שלפי אותה ספירה עלו עם הקבוצה שתגיע 2,230, מתוכם בערך 200 זכאי חוק השבות, שהם שייכים לאותם אלה שהועלו עוד לפני עניין הפלשמורה. זה אומר שבערך 1,900, אולי 2,000, שייכים לבני הפלשמורה. מתוכם כ-1,250 הם מהמתקן באדיס-אבבה. זאת התמונה. חלקם באים לפי חוק השבות, חלקם באים לפי חוק הכניסה לישראל, ואני מציע להתמקד בהם.

ח' דיבון: לפי החישוב שלי, אם נוריד את העולים, "ביתא ישראל" האמיתיים שבאו ב-1992 מספרים 3,451. איני יודע מה קרה ב-'92, אם לא היו כלל פלשמורה שם, אבל אם נוריד את זה, עדיין יש לי 3,813. אלה מספרים מדויקים של משרד הפנים. אלה עלו לפי חוק השבות או חוק הכניסה.

קריאה: אדוני, אתה לא מתמצא ואין לך חומר, אתה לא יודע מה אתה מדבר.

היו"ר ע' זיסמן: אתה מוסר פרטים, שאיש מהגורמים אינו מקבל את זה כולל השר. יש לך בעיה. אני אדרוש חקירה בנושא זה. אתה מופיע כנציג מוסמך של משרד החוץ.

ח' דיבון: אתן לכם דוגמה, לקחו עד לחודש ינואר 340 נפש מאלה שהגיעו לישראל לפי חוק הכניסה, והם עברו הליכי השבה ליהדות. כתוצאה מכך הוכרה זכות שבות ל-650 בני משפחה שלהם. כולם רשומים כנוצרים בישראל.

קריאה: איש מהם אינו רשום כנוצרי בישראל, אתה שקרן.

ח' דיבון: כולם רשומים. כל בני המשפחה היו נוצרים, והם הועלו. רבותיי, זוהי האמת. בשגרירות

מתנהלת יום יום פעולה של תחקיר מאוד מאוד מעמיקה על ידי אנשי הסוכנות, שעובדים עם מעט כוח אדם ועם רצון רב. מתברר שבתחקירים חוזרים ונשנים מוצאים מקרי רמאויות בקנה-מידה די גדול. ההנחה היא, עד כמה שאני הבנתי מתוך הדיווחים, שכנראה מרבית המשפחות, אני אומר מרבית, 60%-85% באו עם סיפורי רמאויות. לאחר שראינו שמדובר במקרים הולכים ומתרבים, ויש לטפל בנושא, הייתה ישיבה במשרד הפנים, וסוכם לנקוט מספר אמצעים. אנחנו לא החלטנו לבטל זכאותם, מכיוון שיש חוק במדינת ישראל, ואנחנו מבצעים את החוק הזה הלכה למעשה, יותר מאשר רבים אחרים. אבל ביקשנו לשים אותם בסוף התור. בשלב זה חלק גדול מן המשפחות, רבותי, הגיעו לסוף התור בגלל מקרי רמאות ברורים לחלוטין, שבחלקם הודלפו, לצערי הרב. כתוצאה מכך התעכבה עלייתן של משפחות רבות. לכן ב-10 ביוני הגיעו רק 57 אנשים, למרות שטכנית זכאים כמה מאות אנשים. הם קשורים במקרי רמאויות, ונדחו לסוף התור, ולכן הגיעו רק 57 אנשים. לא היו יותר אנשים, משפחות שלמות מסודרות.

היו"ר ע' זיסמן: אז עשו ענישה קולקטיבית. הענישו 600 איש שקיבלו זכאות.

צ' מאזל: המשפחות לא יכלו לצאת, כי ברגע שהתברר שאותו אדם שזכאי הביא אישה, שהתברר שהיא נוצרייה, עם ילדים נוצרים, המשפחה לא יכלה לעלות, ונדחתה לסוף התור. המשפחה לא רצתה לעלות.

קריאה: צריכים להעמיד דברים על מקומם. הוא מדבר באופן לא מציאותי.

שר הקליטה י' צבן: אני מבקש להביא דברים על דיוקם. מתוכננות בדרך כלל שתי הגעות לחודש, בכל אחת 55, 57 נוסעים. לפי זה מזמינים את המקומות ומסדרים את הסידורים. כך מגיעים לזה, שבמשך חודש מגיעים בסך הכול 110 אנשים. כנראה שבדיווח אליך התבלבלו דברים. כשמגיעים לביצוע הטיסה, וברשימה יש 57 (ויש לי כאן כל הרשימה של כל ההגעות), מה שאתה רואה לנגד עיניך הוא, שיש הגעות: שבדיוק 57 נרשמו ו-57 אכן טסו. ואתה רואה מקרים ש-57 רשומים, אבל טסו רק 54. למה? כי שלושה נמצאו מזויפים, ואז ברגע האחרון הורידו אותם. אבל זה לא מצב כאילו מחוסר מועמדים כשרים אי אפשר היה להעלות יותר מ-57.

היו"ר ע' זיסמן: אתה הופך 600 איש זכאים לרמאים. אנחנו נגד רמאויות. רמאים ימצאו את עצמם בבתי הסוהר, אבל אתה מאשים 600 איש, כשר מישראל, עם כל הכבוד. משהו לא בסדר במשרד החוץ.

צ' מאזל: אתה מסלף את דבריי לחלוטין.

היו"ר ע' זיסמן: זו הופעה מבולבלת, לא עשית שיעורי בית, ואתה פה מערב כל מיני דברים, שאנחנו חיים איתם.

צ' מאזל: אתם האמנתם במספר דברים, שלצערי, הם אינם נכונים.

היו"ר ע' זיסמן:

אז הטעו את השר.

צ' מאזל:

השר לא מוטעה, השר לא דיבר על דברים אלה.

היו"ר ע' זיסמן:

יוסף, אתה חייב בתוקף תפקידך למסור לנו מה עושה משרד הפנים.

י' טוב:

אני לא אתייחס למספרים שהעלה מר מאזל, אתייחס לשתי עובדות שצינו עכשיו, מה עושה משרד הפנים בקשר לטיפול ולגבי אישורי חוק הכניסה. הסוכנות היהודית כלל אינה מטפלת בכניסה לישראל לפי חוק הכניסה, אלא רק לפי חוק השבות. חוק הכניסה זה טיפול בלעדי של משרד הפנים. אפילו הטיפול של הנציגות בכל העולם הוא טיפול מאוד מאוד מצומצם. קבלת בקשה בלבד. וגם זה מספרים קטנים. ורוב הטיפול נעשה בכלל במשרד הפנים במסגרת ועדה בינמשרדית, כך שאי אפשר כלל להכניס את הסוכנות היהודית כגורם שיטפל בחוק הכניסה רק לפלשמורה. זה המקום היחידי שפועל לפי חוק הכניסה. מיתר המדינות בעולם זה אך ורק לפי חוק השבות. זה דבר אחד.

דבר שני, לגבי העבודה של משרד הפנים באתיופיה. אנחנו שולחים משלחות. הנוהל הוא כזה, שכאן מתקבלות בקשות על פי המזמינים כאן בארץ, אשר נבדקות. נערכים זיהוי ובדיקה של קשר משפחתי. למרבית האנשים אין מסמכים. מנסים לקבל את זה על פי עדויות שלהם והשוואת נתונים פחות או יותר. אחר כך יוצאת משלחת לאתיופיה, מזמינה את אותם אנשים, ועורכת מולם בדיקה של אימות פרטים והשוואה. תוך כדי הטיפול מתבררות כמה עובדות. במספר מקרים מתברר, שהאנשים שנמצאים שם - הפרטים שהם מוסרים לא בדיוק מתאימים למה שכתוב אצלנו בבקשות. אתן דוגמה. הייתי באתיופיה, ובדקתי מקרים. אדם שרצה להביא נניח את הוריו, טען בארץ שהוא רווק. כשבדקנו את זה שם והשוונו פרטים, התברר שאינו רווק. הוא נשוי, והשאר שם אישה וילד. אז למעשה, כשהוא נשוי ואשתו שם, הוא מנוע מהביא את הוריו. הוא יכול להביא רק את אשתו. התבררו למשל מקרים, בהם אומרים שהילד הוא בנו, או בנה של אחותו וכו', ומתברר שהילדים לא שלהם. אבל אלה מקרים שנבדקים. אלא שמתברר על פי הראיות, לא ראיות מסמכים, כי אין, אלא על פי עדויות שמתקבלות בחקירה של כל אחד ואחד, כשאנחנו מאשרים עליה, שיש מקרים שטעונים טיפול נוסף וחקירה נוספת. ואז מוחזרות הבקשות לכאן לארץ, וכאן הן נבדקות שוב מול אותם המזמינים במטרה לבדוק את מקור הסתירה. יש מקרים שבירנו מעל לכל ספק, שמדובר בבקשה שאין לה קריטריונים, ואז הבקשה אינה מאושרת. המשלחת יוצאת פעמיים בשנה. בשבוע שעבר יצאה משלחת חלקית. הערב יוצא החלק השני של המשלחת. יש לנו 48 בקשות ממשפחות, כולל 125 נפשות. הוועדה תסיים את הבדיקה. מי שהיא תאשר יהיו זכאים לעלייה. מי שטעון להחזיר אותו לבדיקה - הבקשה תיבדק. מי שייפסל, ייפסל.

היו"ר ע' זיסמן:

יש 600 איש, כפי שהשר אומר, שהוכרה זכאותם.

י' טוב:

ככה נאמר, שיש 600 בקשות שאושרו?

היו"ר ע' זיסמן:

משרד החוץ אינם יודעים על כך?

י' טוב:

הבדיקה נעשית שם לצורך השוואת הפרטים.

היו"ר ע' זיסמן:

אתה מאשר, לא שאני לא מאמין לשר, אבל אתה מאשר שיש 600 בני אדם?

י' טוב:

יש 600 בקשות שמאושרות לעלייה. בחלקן כנראה שהטיפול נגמר, והאנשים כנראה בתור לעלייה; וחלקן בטיפול נמשך, כי צריך לאמת עוד כמה פרטים.

היו"ר ע' זיסמן:

600 איש שלא זייפו ולא רימו.

י' טוב:

לא אמרתי, אמרתי בקשות שנבדקו לפי הנתונים זכאים לעלייה, אבל שוב, תמיד אנחנו בודקים פעם נוספת שם וחלקם נבדקו וחלקם נשאר לבדיקה.

שר הקליטה י' צבן:

אני אתן רק דוגמה אחת, כדי שנבין. אני מציע להתייחס לזה שיש 600 זכאים לעלייה, ושעלול להיות בשיעור מסוים, בבדיקה נוספת או בעקבות גילוי ממצאים חדשים, שחלק מאותם 600 לא יהיו זכאים. אתן את הדוגמה שאני במקרה עסקתי בה גם אישית. זה דוח של האנשים שעובדים באדיס-אבבה. לפני כשנה קיבלנו פנייה מישראל להביא את מר ידד אבבאי, יהודי אשר נעלם במהלך מלחמת האזרחים. לאחר ששילמנו סכום לא מבוטל כדי לאתר אותו, הופיע אותו אדם בשגרירות יחד עם אישה וחמישה ילדים. בתחילה אושרה זכאותו, כי הייתה דרישה מישראל. בעקבות תחקיר יסודי התברר כי האישה אינה אשתו, וכי שניים מאלה שהוצגו כילדיו הם ילדים של חבר, שלטענתו נהרג במלחמה. מר ידד הודה בשקריו, ומסר לנו מכתב התנצלות, ובעקבותיו עלה ארצה עם שלושת ילדיו. מאוחר יותר הסתבר בישראל כי לפחות אחד מהילדים שעלו איתו אינו בנו, אלא מוסלמי מאזור הרר. הנושא הועבר לטיפול וכד'.

זה לא דוח שלי. כמה דוגמאות אתה רוצה? אני מסביר ליו"ר הוועדה מה זה נקרא - מאושר - במקרה הזה הוא היה מאושר, ולאחר בדיקה התברר מה שסיפרתי. ואתה יודע שיש דברים כאלה. אתה תבעת את המושג הידוע.

קריאה:

אנחנו אומרים, שזה לא שייך ל-600. אין קשר ל-600, אין קשר לקהילת מה שקראו פלשמורה.

א' זנבדרג:

אולי אפתח באיחולי בריאות למר טוב. אנחנו מקווים שתמשיך הלאה בפעילות החשובה. אני רוצה להתייחס לדברים שאמר הנציג של משרד החוץ. אני מרגיש לא בנוח, כי יושב אדם, שהוא פקיד ולא שר ולא סגן שר, ובדרך כלל נוח יותר ברמה הפוליטית לומר דברים קשים כלפי שר או סגן שר, אבל אני באמת מקווה שאת העניינים האחרים של מדינת ישראל, ענייני החוץ, אתם מנהלים טוב יותר מאשר הדרך שבה הבאת נתונים כאן. כי אני יוצא בהרגשה קשה מאוד. התחלת עם 7,200. אחרי שאמרו לך, שבעצם הם אינם פלשמורה, שינית כיוון, ודיברת על דברים אחרים. אמרת דבר שבעיניי נראה מוזר. אני חולק עליך אם אלה העובדות, כי שמעתי כאן את השר, ויש לו עובדות אחרות, אז איני יודע מה זה עובדות ומה זה רצונות. אמרת - רמאים לסוף התור -, זה דבר שגם אותו איני מצליח להבין. אם אדם רימה, זה לא שהוא זכאי, כל הבסיס של בקשתו היא מרמה, ואז הוא אינו צריך להיות בסוף התור, הוא אינו צריך לבוא. אני אומר את עמדותי, ואיני נחשד בכך שיש לי עמדת נגד בסיסית, אולי כמו משרד מסוים. אני אומר שמי שמרמה צריכים לטפל בו אחרת. אבל מכל אלה שנמצאים שם, יש אחד שהוא זכאי ואינו רמאי, יש

שניים כאלה, יש שלושה כאלה, יש מאות כאלה. אם יש מאות כאלה, זאת השאלה שלי, מדוע הנציגות הישראלית עד היום טורחת באופן עקבי להתעלם ממי שנמצא שם, ומשתדלת לא לקיים קשר. ואם זה לא כך, אשמח לשמוע ממך איזה סוגים של קשר קיימתם עם האנשים שמתגוררים שם בימים אלה. מה עשיתם, איזה פעולות שנוגעות באופן ישיר לאנשים אלה במגע איתם או עם האנשים שנבחרו כמנהיגים שלהם באותה תקופה.

אני רוצה לומר דבר אחד, פעמים רבות לאורך התקופה ניסו להבהיל אותנו. וציטטני ידיעה אחת על נהירת אלפי אנשים מרחבי אתיופיה לאדיס אבבה, שהובאה כציטוט של הדלפה של מברק או דוח, ששלח השגריר באפריל 94. אבל היו עוד פעמים רבות, בהן ניסו להבהיל אותנו: אם נאשר לעוד אדם אחד לעלות, יגיעו לכאן מיליונים, תהיה הצפה. ואני רואה בפירוש שאין זה כצקתה.

אני חושב שצריכים לבדוק לעומק ולגופו של עניין כל בקשה ובקשה. אני רוצה להישמע כאילו אני אומר שכל אחד, מעצם זה שהוא הגיש בקשה זאת עילה להעלות אותו, אבל אני מתרשם שיש פה עמדת אנטי בסיסית של משרד החוץ. אני יודע, כי אין לי הדרך והכלים לבדוק עד כמה היא מקרינה גם על העמדה של ממשלת אתיופיה, ככל שהיא נוגעת בנושא זה. יש לי הרגשה מאוד כבדה בעניין. אני פונה אל יו"ר הוועדה, אולי אין זה המקום לברר את הדברים עד תום, כי אנחנו בישיבה פתוחה, שמסוקרת ומשודרת וכד', אבל דברים כאלה אסור להשאיר אותם כפי שהם היום. אנחנו צריכים לבדוק את הפרטים, כולל בשאלה של מגמתיות ההדלפות, כולל בשאלה של נתונים שמגיעים כנתונים סותרים וכולל בשאלות עמוקות יותר. אני מבקש מהיו"ר לקיים עוד ישיבה קרובה, שתהיה ישיבה סגורה, שלא תכלול אמצעי תקשורת. בישיבה זו נבדוק את הדברים לגופם. יש הרבה מאוד מה לעשות בעניין זה. רציתי לשאול את מר טוב שאלה אחת נוספת, כמה זמן יושבת ועדה כזאת, כשהיא נמצאת באתיופיה?

י' טוב: שלושה שבועות. היא צריכה לסיים את כל הטיפול בכל הבקשות שהיא הביאה איתה.

א' זנדברג: מה מידת שיתוף הפעולה של ועדה כזאת עם הגורמים המקומיים: קייסים, נציגים שיושבים במחנה, כדי לקבל מידע וגם לאשר עובדות?

ע' מאור: אני רוצה קודם כול לברך את יו"ר הוועדה על כך שאנחנו שבים וחוזרים ושבים ודנים בנושא החשוב והמרכזי הזה. באמת אני מצטרפת גם לנחישות וגם לדעה שלא נוכל להסתפק רק בדיווחי ביניים אלא שצריך לראות את התוצאה עד סוף התהליך, זאת אומרת עד חיסול אותה נקודה באדיס אבבה. דבר שני, אני רוצה להזכיר ברקע, שעם כל הבעייתיות צריך לזכור שבאותה עת התרחשה פה קליטה מופלאה של קהילה מאתיופיה, כמו גם מחבר העמים, אבל בהחלט אני רוצה בזה לברך את נציגי הקהילה, את השר יאיר צבן וכל משרדו. אני חושבת שהוא צריך כל הזמן לראות את הפרופורציות, ואני מאוד מברכת על הדוחות שקיבלנו בעניין הזה. יש עדיין בעיות ודברים שצריך לקדם אותם, אבל ללא ספק מי שמלווה ועוקב רואה גם בנושא התעסוקה, גם בנושא הדיוור, המשכנתאות ובכל מדיניות ההעדפה המתקנת, הישגים בחינוך עם כל הבעייתיות. אלה באמת דברים מרשימים, וישר כוח.

לגבי הנושא עצמו של הפלשמורה. אני אסיים בשלוש הצעות לוועדה. ראשית, קיבלנו דוח ממשרד הקליטה, ואני מצטרפת להערות לנתונים של משרד החוץ. אנחנו מבקשים לבדוק אותם מחדש. הדוח מעיד על מאמץ, על עשייה, אבל בהחלט

פחות ממה שהמשרד התכוון, ממה שכולנו צפינו. ולכן היעד הוא למצוא דרכים לזרז את הוצאתם החוקית של אלה שאושר שיעלו. ברקע חשוב לי להדגיש, שהייתה מחלוקת בוועדה מראשיתה ומחלוקת ציבורית, שלפי דעתי, מקשה על קידום היעד שאנחנו הצבנו לעצמנו. אני רוצה להגיד שכמו שאני מתנגדת שמשרד החוץ לא יסיע בקטעים, באשר לקטעים שאינו מסייע, איני רוצה להדביק, חס וחלילה, סטיגמה על כל המשרד, כך גם הוויכוח שהיה לגבי "ביתא ישראל" ולגבי הנושא של רצון, גם של חברי כנסת וגם בציבור. דובר על עשרות אלפים, וזה הרתיע לא רק באתיופיה. זה הרתיע גם פה. ח"כ זנדברג, אתה זוכר את הוויכוחים, וגם הרב ולדמן שיושב איתנו. אני רוצה להזכיר ישיבות נוקבות של הוועדה ואת המחלוקת. ואני מצפה ומקווה שגם הפעילות באופן שהוועדה לא החליטה עליה לא מתבצעת. כי ללא ספק היא גם כן מחריפה. בקשר לניסיון למסור מידע לא נכון. הייתי בצעמי שליחת עלייה בארה"ב. אנחנו יודעים שיש גם דברים כאלה. אסור להכתים בגלל זה אוכלוסייה שלמה. חובת משרד הפנים וחובת הרשויות לבדוק. צריך להיזהר מלהכתים את אלה שכן ראויים לעלות.

שלוש הצעותיי הן, הראשונה, אני חושבת שיו"ר הוועדה צדק, שצריך להזמין את שר החוץ לוועדה ובהקדם. אני חושבת שהוא עושה עבודה נפלאה וחשובה בכל קידום תהליך השלום, זו אינה שאלה של זה או זה, הנושא ראוי והכרחי שיתלבן יחד עם שר החוץ. הנושא השני הוא הנושא של חילופי השגרירים. אני רוצה להתנדב, מתי בדיוק מתבצעים חילופי השגרירים?

צ' מאזל:

השגריר עזב את אתיופיה לפני יומיים-שלושה. השגריר החדש מגיע תוך חודש בערך.

ע' מאור:

הוא עדיין בישראל. אני חושבת שטייב הוועדה לעשות, אם היא תפנה אל שר החוץ. כמובן, אנחנו לא יכולים להכתוב לשר. אבל מפגש יחד עם השר ועם השגריר החדש יכול, להערכתי, לקדם וללבן את הנושאים וההבנות והגישורים. כמובן, הכול יחד עם משרד הקליטה. ההצעה השלישית היא לחזק מה שאמרנו קודם. אנחנו מבקשים נתונים עדכניים יותר ממשרד החוץ וגם תשובה לוועדה בנושא ההדלפות.

א' ורדיגר:

אנחנו כאן קיבלנו אינפורמציה. אני מצטער מאוד, מכל האינפורמציה שקיבלנו כאן, איני מבין איפה אנחנו נמצאים. אני חושב שיש צורך בישיבה רגילה, אי אפשר, יש לי דברים רבים להגיד בנושא זה. יש דברים שאיננו יכולים לדבר בפני כל העולם. זה גם כן כהדלפה. אני חושב שזאת הדלפה ישירה, וזה לא בריא לעניין. הנושא מאוד מסובך, מאוד עדין, לכן אני מציע שהישיבה הקרובה תהיה ישיבה סגורה. אם אפשר, כדאי להזמין את שר החוץ לשמוע את הנושא במדויק כפי שהוא, את כל האמת, מפני שהנושא הוא מאוד מאוד מסובך. לי יש דעה מסוימת. איני יכול להגיד זאת בפני כל העולם. אגיד אותה כשאנחנו נשב בישיבה רגילה, נורמלית, שאפשר יהיה להביע בה דעה, ואז נוכל להגיע אולי לחקר האמת, וגם לפעול בכיוון זה.

א' גורדון:

אני רוצה להעיר כמה הערות. קודם כול, אני מוכרח להעיר הערה שתהיה כבר ברורה, אני בסוגיה זו לא מדבר בשם הסוכנות היהודית. הסוכנות מקבלת את המדיניות של ממשלת ישראל, לא שאנחנו עושים לנו חיים קלים, אני חושב שכך גם צריך

להיות, מה שהממשלה תחליט מקובל עלינו. אבל כאזרח וכאיש שמלווה את נושא הזה, אני רוצה להעיר כמה הערות.

קודם כול, אני מציע שנשים הצדה את שאלת הרמאויות. רמאויות יש בכל הגלויות, בכל הפרובלמטיקות, ואי אפשר להגיד שכולם, כל אחד הוא רמאי. לא זאת השאלה. נכון, יש מתחזים כיהודים, והם נוצרים, הם אינם יהודים. צריך לטפל בזה. אני מאוד בעד ישיבת עבודה סגורה עם אנשי משרד החוץ שעוסקים בעניין. אינני חושב שצריך להיות בזה שמעון פרס. אני חושב שהוא לא הכתובת לעניין זה, אבל אני מאוד בעד לשבת עם אבי גרנות, שהוא השגריר החדש. זה מאוד חשוב, משום שכל הטיפול שלנו בנושא הפלשמורה לא ייגמר בשבוע הבא. אנחנו רוצים את השגריר החדש, סליחה על הביטוי, לגייר אותו, שיבין את העניין. לכן אני חושב שישבת עבודה כזאת, שבה אפשר לדבר באופן חופשי ללא טלוויזיה, זה דבר חשוב מאוד.

הייתה ועדת שרים שמינתה הממשלה בראשות יאיר צבן. ועדת השרים עשתה עבודה יסודית ומקיפה. היא הסתייעה במומחים מהארץ, מחו"ל. הכול מוכר וידוע. הבעיה שעמדה בפני ועדת השרים הייתה שאלה גדולה, שאני מגדיר אותה - כדור שלג :- האם ניתן לתחום באופן ברור וחד-משמעי את הזכאים לעלות, והם העלייה הקולקטיבית של בני הפלשמורה איננה עלולה להוביל לעלייה המונית מאתיופיה? ואני לא מתייחס לשאלה אם זה עשרות אלפים או מאות אלפים. הוועדה, לפי דעתי, הגיעה למסקנה, לדעתי בצדק, שלא ניתן להציב קו גבול ברור, והיא החליטה לא לאפשר העלאה קולקטיבית, אלא ליצור מסגרת, שבה ייבחן כל מקרה לגופו. משרד הפנים בעניין זה עושה עבודה קשה, לא פשוטה, בתנאים קשים.

את ההערות, שאני רוצה להעיר בעניין אני אומר קודם כול לחבורה שיושבת כאן, החבורה של מייצגי הקהילה האתיופית בישראל. הנושא מסובך. לכל אחד יש השקפה אחרת ואינפורמציה אחרת, ונושא כזה אי אפשר לגמור בשיבה חד-פעמית. קודם כול, השאלה היא מה האחריות שלכם. אתם כבר בארץ, אתם מבינים את העניין, כשאומרים לכם במשרד החוץ, וזה נכון, שלממשלת אתיופיה יש מדיניות אחרת מאשר ההבנה שלנו, זה לא תרגיל. זו עובדה. יש בעיה למדינת ישראל להגיע להידברות עם ממשלת אתיופיה. שום דבר ללא הידברות עם ממשלת אתיופיה אינו יכול להיעשות. אם יו"ר הוועדה מעלה שלדוגמה צריך להביא את כל ה-600, וזה לגיטימי, צריך שמשרד החוץ ייתן את התשובה לגבי המגעים עם ממשלת אתיופיה. ממשלת אתיופיה רואה את העניין אחרת לגמרי מאיתנו.

הערה נוספת, מבלי שאני נכנס לכל הנושא שבישיבה סגורה בטח משרד החוץ יעלה עוד ועוד טיעונים לגבי העניין של ממשלת אתיופיה. אני יודע דבר אחד, ממשלת אתיופיה אינה מתעלמת ממניעים הומניים. כשאתה אומר לממשלת אתיופיה ואומר - יהודים רוצים ללכת לישראל -, מהעניין הזה הם נמנעים. יש להם בעיה, כשאומרים "הפלשמורה" במובן הרחב של המילה. זה כאילו מחצית מאוכלוסיית אתיופיה. זה עניין לא פשוט. אם פרס היה נוסע כפי שהוא תכנן לאתיופיה, יכול להיות שהיינו מתקדמים בעניין. משרד החוץ היום במצב שהוא צריך להגיע להידברות. אגב, וזה לא סוד, לא רק שיש שגריר חדש באתיופיה, השגרירה של ממשלת אתיופיה בארץ מסיימת את תפקידה. זה פלוטר מבחינת ההתקדמות. אלה שני אנשים שעסקו בעניין זה יום יום, ופתאום הם אינם בתפקיד. מה שאני אומר הוא דבר פשוט. אני בא ואומר בעיקר לחבריה הצעירים. אתם יודעים היטב שיש ישראלים אתיופיים שנוסעים לאתיופיה, מביאים משפחות מגונדר לאדיס אבבה, משאירים אותם באדיס אבבה, חוזרים הביתה, והם במצב קשה. מבחינה זו אני חושב שכל ישראלי שנוסע ללא הידברות עם משרד הפנים או עם הרשויות המתאימות לעניין רק מסבך את העניין. לנו יש עוד בעיה. נגיד שהעלינו 600, נגיד שכל אלה נקראים פלשמורה, והם נמצאים באדיס אבבה ואחר כך בישראל. אינני בטוח שלאדיס

אבבה מחר לא תבוא קבוצה אחרת. שוב נעמוד, עם 3,000, 1,000. אל נעשה לנו את החיים קלים. רבותיי, זה עניין לא קל. יש לי ציפיות מהמנהיגות, מכס. ראיתי את ההפגנה בחוץ. אני לא מאמין שבהפגנות נפתור את הבעיה. איני מאמין. למדינת ישראל יש הפגנות בלי סוף, ובהפגנות לא נפתור את הבעיה. גם אם נאשים את משרד החוץ, זו איננה התשובה. פה צריך להבין, ואני עוקב אחרי מנחם, יש לו סבלות ברזל, אז כל אחד בצדקתו. ובסך הכול צריך יהיה להגיע לחשוב איך מקדמים את העניין. הסיפורים מוכרים.

היו"ר ע' זיסמן:

מה שהם אומרים זה צודק.

א' גורדון:

אני רוצה להגיד דבר אחד, אני מאמין באמונה מוחלטת ששר הקליטה חי את העניין ועושה את כל המאמצים בתוך סבך של בעיות אובייקטיביות.

היו"ר ע' זיסמן:

מה שמתברר לנו הוא, שהוא אינו יכול להכריע בזה. זה מתברר היום מעל לכל ספק. אתה

מתעלם מכך.

א' גורדון:

אז תעשה ישיבה עם משרד החוץ.

היו"ר ע' זיסמן:

הייתה ישיבה סגורה.

א' גורדון:

אתה צודק, אבל זו הזדמנות להעלות בעיה נוספת. אם מדברים על קליטה מוצלחת של בני הפלשמורה, אותי מעניין היכן הרבנות הראשית. זו גם כן בעיה לא פשוטה. היא אינה שייכת לעניין.

היו"ר ע' זיסמן:

מה עושה שם הסוכנות? אתה עכשיו מדבר באופן בלתי רשמי, אבל באופן רשמי, מה עושה

הסוכנות?

א' גורדון:

כל מי שמשרד הפנים מחליט להעלות במסגרת חוק הכניסה או חוק השבות, אנחנו מעלים אותו. תפקיד הסוכנות היהודית הוא לעשות בעזרת האנשים שלנו כל מה שקשור לעלייה: להביא אותם לכאן ברגע שיש אישור, לאחר בדיקה שלא תמיד היא פשוטה. אנחנו מביאים אותם ללא שום בעיות. אגב, אם תתקבל החלטה על 600. אנחנו נביא אותם.

היו"ר ע' זיסמן:

אנחנו יכולים כוועדת העלייה לקבל את הדוח הכתוב האחרון של הנציג של הסוכנות

באדיס-אבבה?

א' גורדון:

הוא מונח לנגד עיניי, ואני מבטיח לך שהוא יהיה בידך. כשתקרא אותו, תראה כמה הדבר

מסובך. אתה תקבל את הדוח עוד היום.

משפט אחרון, שנזכר, תפקידה של הסוכנות הוא לטפל בהעלאת יהודים בלבד, כפי שנקבע בחוק השבות. במקרה זה, אם יש חוק הכניסה, אנחנו גם מביאים אותם לארץ. מבחינה זאת ההחלטה איננה בידי הסוכנות.

א' נגוסה: כבוד יו"ר הוועדה, כבוד השר וגם חברי הוועדה. שמענו דברים רבים, חלקם אפשר לקבל, וחלקם כלל לא לעניין, והם תירוצים.

קודם כול, אני רוצה להתמקד במה שמר אורי גורדון דיבר עכשיו, שהסוכנות היהודית מבצעת את החלטות הממשלה. כך אמרת עכשיו. יש החלטות ממשלה כבר מפברואר '93 לאחד משפחות, ילדים והורים. יש החלטות ממשלה לשלוח צוות קונסולארי כדי לזרז מתן אישורי עלייה. יש החלטות ממשלה לתת סיוע הומניטארי ל-1,200 מחוסרי תכנית. עד כה החלטות אלה לא מתבצעות. הסוכנות היהודית אינה יכולה לבצע. אם אתה אומר שאתם מוכנים לבצע את החלטות הממשלה, למה לא מבצעים את זה? האם זו אינה החלטת ממשלה? דבר אחר, שלחתם אדם אחד, בני הראל יושב שם. אתם מצפים שהוא יטפל ויביא את כל הדברים. למה הסוכנות אינה שולחת אנשים נוספים לשם? אתה, הסוכנות, מחויבת לבצע את החלטות הממשלה. כתוב שגם השר הגדיר החלטות אלה, אז למה הסוכנות אינה מבצעת, כמו שהיא מבצעת ענייני עלייה בכל העולם?! למה הסוכנות צריכה לצמצם את כוח האדם באתיופיה?! זאת השאלה.

אתה אמרת "ממשלת אתיופיה". התירוף המפורסם של ממשלת אתיופיה; אני אומר לך, זה תרגיל. הבעיה זה ממשלת ישראל, ולא ממשלת אתיופיה. אתה רוצה לבדוק, תבדוק בסודיות. אני אסביר איך. אם ממשלת ישראל רוצה להעלות את האנשים האלה, אנחנו יודעים את היכולת של ממשלת ישראל. אפילו בזמן שלא היו יחסים דיפלומטיים עם ממשלת אתיופיה, בזמן מנגיסטו היילה מריאם, ישראל לא הביאה יהודים! לא הצליחה להעלות יהודים! לא הביאו אלף בחודש! לא הגיעו ביום אחד 14 אלף! אני אומר - אל תגידו "ממשלת אתיופיה" - משרד החוץ הפך להיות דובר של ממשלת אתיופיה. אף פעם לא שמענו מממשלת אתיופיה שהם מתנגדים. נפשגנו איתם בשגרירות אתיופיה בתל אביב. אמרו לנו - הבעיה אצלכם. הממשלה שלכם - גם אורי גורדון ציין וגם כבוד השר ציין, שלממשלת אתיופיה יש מדיניות ברורה, כל אזרח אתיופי יכול לצאת לאן שהוא רוצה לצאת. בזה אתם מסכימים.

לאיחוד משפחות אתיופיה לא מתנגדת. החלטת הממשלה לאיחוד משפחות, למה לא? החלטת הממשלה - למה צמצמתם אותה לילדים נשואים? למה ילדים נשואים אינם יכולים להביא את ההורים שלהם? למה מענישים את הבנים והבנות שהתחתנו ובנו משפחה?

משרד החוץ, ממשיך את מלחמת החרמה נגד עליית יהודי אתיופיה. אנחנו יודעים, ואנחנו רואים. במשרד החוץ ממשיכים בהדלפות, ראיתם אתמול ב"הארץ", יודעים שהיום יהיה דיון בוועדה, צריך לפרסם להזכיר, להזהיר - ממשלת אתיופיה - לא מסכימה. מה שאתם תדונו לא אכפת לי, מה שאתם תגידו בכנסת לא אכפת לי, ממשלת אתיופיה אינה מוכנה - אלה המסרים שהנציגים של המדינה שולחים מאתיופיה. אם השגריר מציג את הדברים כך שיש לנו חבורת הנוצרים אינטרסנטים, שרוצים להגיע לארץ ישראל, ואם אתם מסכימים, ניקח אותה; אז וודאי ממשלת אתיופיה תתנגד. למה מחכים? אולי יתפזרו, אולי ימותו ברעב, לזה מחכים. האם הממשלה אינה יכולה לבצע את ההחלטה שלה המצומצמת אפילו יותר ממה שאנחנו מצפים? אפילו את ההחלטה שהחליטה ב-93 לא מבצעים.

שר הקליטה י' צבן: אברהם, בכל הניסיונות שלי להגיע לאתיופיה לא הצלחתי להיפגש עם מי שצריך כדי להעביר מסרים. קיבלנו תשובה שלילית. אל תעשה לעצמך מלאכה קלה.

א' נגוסה: כבוד השר, כל הכבוד לך על הניסיון שלך, על ההבטחות שלך. אבל אני אומר לך, אנחנו לא

זקוקים להרבה הבטחות. הילדים בוכים, לך וראה אותם בחוץ. אנחנו מבקשים, תייבש את הדמעות של הילדים. לא הבטחות. אתה מנסה, משרד החוץ מטרפד. אתה מנסה, משרד החוץ מדליף לך. זה הניהול של הממשלה. למה ראש הממשלה לא מטפל מול ראש ממשלת אתיופיה?! למה שר החוץ לא מטפל מול שר החוץ של ממשלת אתיופיה?! למה אתה צריך ללכת דרך דיפלומטים, שהם נגד חד-משמעית.

שר הקליטה י' צבן: אומר כאן דבר, שאני לא רוצה לומר, משפט אחד. אתה יודע שהיה כאן ביקור של ראש ממשלת אתיופיה, והם לא הסכימו לכלול את זה בסדר היום. אתה יודע שהייתה צריכה להיות לי פגישת עבודה איתם, והם ביטלו את פגישת העבודה איתם. כבר אין משרד החוץ של ראש ממשלת אתיופיה. אל תעשו מלאכה קלה בעניין זה.

א' נגוסה: אני אומר, כבוד השר, אני בשום פנים לא מוותר, כי אנחנו יודעים את הפנים, אנחנו יודעים שפה הבעיה שלנו. זה פה, לא ממשלת אתיופיה מדליפה. ממשלת ישראל מדליפה, נציגי ממשלת ישראל שיושבים באתיופיה הם אלה שמדליפים, הם אלה שתוקפים את העדה, הם אלה ששופכים את הדם של הקהילה. "רמאים, שקרנים", דברים כאלה מופיעים בכל הכתבות. אמרת לנו, - נשמור פרופיל נמוך כדי לזרז את העניין. - שמרנו מעבר לשנה, כמעט שנתיים. מי תקף אותנו כל הזמן בתקשורת? זה היה משרד החוץ, מדליפים את הדברים.

היו"ר ע' זיסמן: הנקודה הזאת שהוא העלה אותה היא נקודה מאוד נכונה. אני אומר בכוונה לחייך ורדיגר. אנחנו קיבלנו החלטה ביולי 93. ב-94 קיימנו ישיבה סגורה. לא העליתי על הדעת, שביולי 95 נחזור לאחור. לכן קבעתי את הישיבה הפתוחה. משהו אמר להם - התאזרו בסבלנות. - לא יהיו הפגנות חודשים רבים, והיה שקט, וכולם חיכו שבמקום מאה השר צבן, בתמיכת הוועדה, בתמיכת גורמים ציבוריים, בתמיכת הארגונים יגיע ליותר. אני חייב לומר את זה, אני מוכה תדהמה. כולם יודעים שיש שם 4,000 איש, וחלקם עדיין נמצא שם, החלק הגדול. פתאום מתברר שלי, שאין שם 4,000, ש-4,000 זה, חזרנו לאחור. אתה מבין, זה דבר שאיני יכול להשלים איתו. הרי היו חברים שבאו ודיברו בלשון יותר תוקפנית, לשון יותר גסה. הוא בא היום, אברהם, ובפעם הראשונה בשלוש השנים האחרונות אומר את אותם דברים, שאולי אחרים אומרים. הוא מדבר בסגנון לא נוח ולא נעים, אבל הוא אומר את הדברים. אלה רחשי הלב שלהם. אי אפשר להתעלם מזה. כשיש דבר כזה, צריך לפעול בתבונה אבל גם ביעילות. מדובר על בני אדם. חשבתי שיש התקדמות עצומה. ציינתי את זה בתחילת דבריי. דרך אגב, גם בנושא איחוד משפחות התגלו כמה מקרים של רמאות. אין ספק, אבל היו מקרים מזעזעים. חיילת יכולה לשרת בצה"ל, חייל יכול להיות קצין בצה"ל, ואינו יכול להעלות את משפחתו. הוא יכול ליפול קרבן למען מדינת ישראל. הדברים סודרו. פתאום מתברר לי היום שחזרנו לאחור, שוב יש עניין עם איחוד משפחות. אני אומר וחוזר - חזרנו לאחור. - בין המפגינים יש אנשים, שהם אזרחי מדינת ישראל והם אינם יכולים להעלות את ההורים שלהם.

א' ישראלי: אנחנו עובדים באתיופיה עוד לפני מבצע שלמה. אני מכיר את מה שקרה לפני מבצע שלמה, תוך כדי מבצע שלמה, אחרי מבצע שלמה והיום. אני קצת ברגשות מעורבים פה. מעל שנה וחצי, מאז ההחלטות של ועדת צבן, יש שינוי מקצה לקצה. אני רואה זאת. אני לא מבין על מה הטענות. באיחוד משפחות כל יום אנחנו נתקלים. אם תקחו בחשבון מאה לחודש, ואנחנו מדברים על שלוש שנים,

זה 3,200. תיאורטית, כל הקבוצה הזאת הייתה צריכה כבר לצאת. איפה הם? למה לא יצאו? כיוון שנכנסו בעצם עם איחוד משפחות. אני לא מדבר על מספרים בכלל. אבל מה שאני אומר הוא, שעלו מתוך המחנה ועולים מתוך המחנה ועלו גם מחוץ למחנה, גם מגונדר, ואתם יודעים שעלו מגונדר. נכון שיש בעיה של מספרים. נכון שיש בעיה טכנית של מספרים. אבל אנחנו צריכים להבין, ואנחנו רואים את זה, שיש מזה שנה וחצי התקדמות גדולה לאין ערוך ממה שהיה קודם. הרבה יותר מוסדר, הרבה יותר מאורגן, עולים בצורה מסודרת, מכינים אותם לפני זה לעלות לארץ, כל ההחלטות שהיו התקבלו, כל ההחלטות בוצעו.

אני לא רוצה להיכנס לוויכוחים. אתה דיברת על הקבוצה הזאת, שהוחלט לתת לה סיוע. נותנים להם סיוע. אני יכול לפרט, נותנים להם כסף ומבקרים אותם. על מנת שיהיה ברור, יש שלוש קבוצות אוכלוסין שאנחנו מחזיקים. קבוצה אחת זאת קבוצה של המחנה, שהם מקבלים תמיכה מלאה בכול. אתם יודעים זאת. קבוצה שנייה שנכנסה מאוחר יותר, מקבלים תמיכה חלקית בלבד. התמיכה החלקית זה אך ורק מזון וקצת רפואה. בנוסף לזה, אנחנו עושים ביקורי בית; וכל אדם שהוא בתת-תזונה מקבל מזון מיוחד, ומקבלים את זה כמה שצריך. אין פה שאלה של מכסה, לחודש, לחודשיים, לשלושה. זאת הקבוצה השנייה. הקבוצה השלישית היא כל אלה שזכאים לעלות. לפני הטיסה עד קבוצה של מאתיים אנחנו מחזיקים. אלה שלוש הקבוצות. רק על מנת לסבר את האוזן ולענות לח"כ זנדברג, ביחס לנהירה לאדיס. היה חשש, וכולם דיברו על חשש מפני נהירה לאדיס. אנחנו אמרנו מהיום הראשון, שאם תהיה נהירה לאדיס, לא נהיה מסוגלים להחזיק את האנשים מבחינה כלכלית. התקבלה החלטה בראשותו של צבן, שכל מי שיגיע מהצפון לא יקבל תמיכה. עמדו על זה חזק מהרגע הראשון, ואכן הגיעו מהצפון לאדיס. חלקם עזבו חזרה לצפון, חלקם נשארו באדיס, והמשפחות איכשהו נתמכות בינן לבין עצמן. עד היום זה ממשיך. עד היום יש אנשים שמגיעים. איני יכול להגיד את המספר, אני לא מדבר על מספרים.

א' זנדברג: התייחסתי להערה ספציפית, שיצאה לתקשורת, על נהירה מגמתית המונית בנקודת זמן מסוימת. אתה מדבר על מצב אחר.

א' ישראלי: אני לא מדבר על אמצעי תקשורת. איני יודע מה היה. היה חשש בזמנו.

א' זנדברג: אתה מדבר על מצב של חשש תיאורטי שקיים, שבכל רגע יכול להיות שיגיעו אנשים. אז דובר על גל אדיר, שעתיד להגיע בכל רגע; וזה מצב אחר.

א' ישראלי: יכול להיות, אבל מה שאני רוצה להדגיש, ומי שנמצא באדיס ובקי בעסק רואה זאת, שבעצם כל החלטות צבן בוצעו כמעט. יש לנו בעיה עם קונסול. כל ההחלטות בוצעו עד התג האחרון, שזה אומר אחזקת האנשים. רק בזכות צבן אנחנו נמצאים שם. אתה אומר שחזרנו אחורנית. אנחנו לא חזרנו אחורנית.

היו"ר ע' זיסמן: אני רוצה לשאול אותך עכשיו כאדם שיש לו ערכים, יש אנשים ששוהים כבר חמש שנים במחנה הזה?

א' ישראלי: ארבע שנים. כן. חמש שנים, נכון, מלפני מבצע שלמה.

היו"ר ע' זיסמן:

אנשים אלה שוהים שם, הם רוצים לעלות לישראל, נכון? אני שואל אותך. זו לא חובה אנושית, אלמנטרית לדבר עם האנשים האלה ולברר ולקבוע אם הם זכאים או לא זכאים.

א' ישראלי:

חובה, ועושים זאת.

היו"ר ע' זיסמן:

אני רוצה שתבין על מה הוויכוח. הוויכוח שיש היום בוועדה הוא כזה - אנחנו לא סתם קיבלנו החלטה ביולי '94 שאנחנו רוצים, אז אמרו לנו שיש 4,000 כאלה. אינני יודע כמה מה-4,000 נשארו במשך השנתיים האלה. אבל אני מדבר כיהודי, כאדם שיש לו ערכים אוניברסליים. אתה נותן להם סיוע, אבל הסיוע שלך הוא לא לגבי כולם. השר השיג סיוע יחד עם אחרים. אבל הם רוצים לפתור להם את הבעיה? למה לא לפתור להם את הבעיה. אין לנו טענה נגדך. אני מצדיק אותם, כי אני חושב לגבי כל אחד שנמצא במצב כזה, שצריך לעשות מאמץ מקסימלי, מועיל ויעיל כדי לפתור את הבעיה. אני חושב שמי שהסכים למאה אין שום סיבה שהוא לא יסכים שזה יהיה 150-200. אני מבין שאי אפשר להעלות אותם בבת-אחת, כי אז יגידו - אם מעלים אותם בבת-אחת, זה כמו מבצע משה -

א' ישראלי:

אתה מתעלם מכל מה שאמרנו. פרסנו בפינך את כל העובדות.

היו"ר ע' זיסמן:

אני חושב שצריך לעשות מאמץ נוסף. לפי לדעתי, 14 חודש יש קיפאון בנושא. כפי שאתה אומר, כפי שהשר אומר, זה כבר 14 חודש, ואינני רואה כל הצדקה שרק מאה יעלו ולא יותר. אני רוצה לסגור את המחנה. איני רוצה שיהיה מחנה כזה. אני מוכן לשתף פעולה עם הממשלה האתיופית, שברגע שכולם יצאו מהמחנה הזה, לא יתנו שיקום מחנה חדש כזה, ויטפלו בכל אחד באזור שלו. אבל זה שעדיין נשאר שם המחנה הזה, לפי דעתי, זה כתם. איני יכול לקבל את זה, ועל זה הוויכוח. יחד עם זאת, אני מצדיק את כל מה שנעשה לאלה שמחוץ למחנה. אני מצדיק כל פעולה שאתם רוצים לנקוט, ושיתוף פעולה יחד ובנפרד נגד זייפנים, נגד רמאים, נגד אנשים שמחפשים את הרווחה הכלכלית בארץ ומתחזים ליהודים. תנקטו את כל האמצעים. את זה אני אומר גם לגבי הרוסים. לפחות אין מאפיה אתיופית.

אני תומך במדיניות השר והוועדה תמכה בו. לא שמעת מאף ח"כ שהעיר הערת ביקורת לגבי עקרונות המדיניות שלו. אנחנו מתייצבים מאחורינו, מברכים אותו. אבל איני יכול לקבל את זה, שעדיין יש מתקן שם. איני יכול להסכים, שעדיין יש, לפי הערכתי, יותר מ-2,000, שכבר ארבע שנים מחכים. איני יכול לקבל את זה. מה עוד שמדובר לא בממשלה טוטאליטרית, לא בקומוניסט-מרקסיסט,

שידיו היו מגואלות בדם, שהייתי צריך לשלם כסף על מנת להביא יהודים לכאן. מדובר בממשלה, שקוראת לעצמה ממשלה דמוקרטית-ליברלית. איני יכול לקבל את זה. הממשלה הדמוקרטית הליברלית היא חברה באו"ם, היא חלק מן הקהילה המערבית. אני חושב שצריך למצוא את הדרך לסגור את המחנה הזה, לא על ידי זה שמפזרים אותם עכשיו באתיופיה, אלא שרוב רובם שיימצאו זכאים, על ידך, על ידי משרד הפנים, כל מי שאתם רוצים. תמנו כל מי שאתם רוצים, ועדה, כדי לסגור את המחנה. עד שלא ייסגר המחנה, תהיה תסיסה, ויהיו אנשים כמוני. ואני חושב שבתוך תוכו גם השר חושב כך. כי הוא אמר לי, יש עדות בפרוטוקולים, שהוא בעד זה שלא יהיה עוד מחנה כזה שם. זו דעתו.

עכשיו יש לו אילוצים, הוא שר בממשלה, הוא אינו רוצה שהמדיניות לגבי האלפים, שאולי נמצאים במקומות אחרים, שלא מגיע להם לעלות לישראל, תתערער. ועל זה הוויכוח. אם היה שיתוף פעולה בין כל הגורמים, לפי דעתי, אפשר היה לפתור את זה. למה אתה אומר שיש? למה הגוינט נותן סיוע ל-2,000 איש כבר חמש שנים? הביאו אותם לישראל. פה אני רוצה לתת להם את הסיוע. לא שם. על זה הוויכוח. אני מחכה שנה שלמה. למה עשיתי את זה? כי כל הזמן אומרים לי ולוחצים עליי, ובאו יהודים אמריקאים טובים, שעוסקים בזה, ואני כל הזמן בקשר עם השר. במקום שהיום אתם תנקטו עמדה משותפת, העמדה צריכה להיות שמאה זה לא מספיק. למה לא 120? איזו סיבה מהותית, אידיאולוגית, בינלאומית יש לכם? זו פשוט קפריזה, קפריזה שיש מאחוריה, כנראה, שיקולים זרים. אינני מקבל את זה.

י' טוב: אני חושב שהוויכוח עכשיו למעשה מחטיא את המטרה. נוצר כאן מצב של עימות הגדול, כי ישנם משרדים כמו משרד הקליטה, הסוכנות, משרד החוץ ומשרד הפנים, ששמים מקלות בגלגלים. כך זה יוצא. אתם מפעילים לחץ, שואלים שאלות מאוד תמוהות, - מדוע לא עושים -, כאילו באמת לא עושים שום דבר. אני חושב שזה חבל. נוצרת הרגשה גם בציבור שזה באמת המצב. זה לא כך. כולנו יודעים שאין זה כך. כדאי שנדבר לגופו של הדבר, וכדאי להאמין לנו שעושים את המאמצים הגדולים. כל אחד עושה כמיטב יכולתו. לא תמיד זה אפשרי. זה לא חזית פתוחה, זאת חזית מאוד קשה, שצריך להיאבק בה, וצריך הרבה שקט. יש הרבה לעשות ופחות לדבר. הוויכוח הלוהט הזה כאן מול הקהל יוצר אווירה כאילו שמטיפים לנו מוסר, שאנחנו לא עושים שום דבר, וזה חבל. כך זה יוצא.

היו"ר ע' זיסמן: זה פשוט לא נכון.

י' טוב: אנחנו מותקפים - למה לא מאה ולמה לא 120 - , כאילו שאנחנו לא רצינו. השר כל הזמן אמר, שאם יכול היה להגיע ל-150, היה מגיע. אבל לא תמיד זה אפשרי.

י' אלמו: קודם כול, אני רוצה להודיע לכבוד היו"ר הוועדה וכבוד השר, שאתם מנסים לפתור את הבעיה בדרך זו או אחרת. אחרי זה אני עובר. קודם כול, אני רוצה לשאול את אנשי הגוינט, אנחנו מכירים ושומעים על הארגון הוולונטרי, הומניטארי שמסייע בכל מקום. ראינו שלאירופה כמו לבוסניה הם שולחים עזרה ועושים כל המאמץ. גם במדינות אפריקה כמובן שראינו ששולחים עזרה ועושים. למה אנשי הגוינט נעשים פוליטיקאים לגבי יהודי אתיופיה? למה לא עוזרים להם ל-1,100 האנשים, שנמצאים שם? נניח שיש להם חילוקי דעות בנושא היהדות, על יהדותם של אותם יהודים שנמצאים. אבל כארגון וולונטארי, כארגון הומניטארי, למה לא מכניסים אותם לרשימה, ולמה לא עוזרים להם? ישנם יהודים שהגיעו מאותה רשימה, שהם עוזרים להם. כשהם יוצאים, למה לא להכניס את אלה שאינם מקבלים עזרה? זה אותו תקציב, זה אותו עניין. למה לא מכניסים אותם אף על פי שיודעים שהם רעבים לחם? הם יודעים שהם שם מבקשים נדבות ברחובות אדיס אבבה. למה לא מכניסים אותם, ולמה לא עוזרים להם במקום להתווכח כמו ארגון פוליטי או פרטי שנלחם בעיקרון? למה לא לעשות? אתם ארגון וולונטארי, אתם ארגון הומאני, אתם מייצגים ארגון ציוני שמטרתו לעזור לכל יהודי הנמצא במצוקה בכל העולם. איפה העמדה שלהם? העמדה שלהם לגבי יהודי אתיופיה היא עמדה זרה. אתם נלחמים בנו. זה לגבי גוינט.

אני בא ושואל את משרד החוץ, אתם רואים את הטענות שלנו, כל זמן שאנחנו מדברים שיש מחשבה גסה, מחשבה זדונית, מחשבה פוגעת לגבי העם היהודי, לגבינו, משרד החוץ יש לו דרך שלו. אני יודע איפה הלב היהודי שלהם. אני לא אומר אליך, אבל כמשרד ממשלתי, איפה הלב שלהם. ואתם נלחמים בנו יום ולילה באופן סלקטיבי. כל ההדלפות האלה - למה נועדו? נועדו להרוס אותנו, את היהודים. במה אנו שונים מכל יהודי אחר? רק בצבע, אבל הפנימי זה אותו דבר. אנחנו אותם יהודים. אני קורא להם בצורה פייסנית, הפסיקו את הלחימה נגדנו. תראו את הלב היהודי. כולם אותו דבר. מזה שאתם נלחמים לא תצמח ישועה. תצמח שנאה בין אחים. תצמח בעיה חברתית עמוקה, שיש בה רגש עמוק מאוד. למה לגרום לזה?! לא תצמיחו ישועה למדינת ישראל. אתם מצמיחים כאן שנאת חינוס. למה לעשות את זה?! למה לכם?!

לגבי המספרים. מיליון פעמים מדברים. אני רוצה לומר לגבי המספרים והשר יודע וכל אלה שמטפלים יודעים, שאותם המספרים ואותן המשפחות ואותו מספר גדול, שכל הזמן אומרים לנו שזה מכפיל, אין אלה אותן משפחות. כשאנו מדברים על נושא זה, לא מדברים על אוויר. אנחנו מדברים על עובדות. למה יש לנו את האספה? יש לנו אנשים, שמות, הכפרים שאנחנו מכירים אותם, גדלנו בהם. כל אלה ידענו ורשמנו. זה לא שבמשרד ממוזג כתבתי כדי להכשיל מישהו ועשינו דוח של מספר אנשים. עשינו את זה בשטח, עם אנשים שלנו. הפסיקו להילחם בנו, בבקשה. בסך הכול אנחנו רוצים להיות במדינת ישראל עם עמנו, ליצור כאן חברה בריאה, חברה צודקת, חברה עם קדוש - כתוב עלינו. עם קדוש, אבל אתם הורסים. איך בונים עם קדוש? להסתכל בשוויון, שם אנשים רעבים וצועקים מול שגרירות, ואתם סוגרים את הדלת. למה אתם לא מקבלים אותם כבני אדם, כשהם באים ופונים אליכם? למה אתם לא מקבלים את הנציגים של אותו ציבור?

קריאה: אני חייב להפסיק אותך, משום שאיני מקבל שום דבר מדברך.

י' אלמו: משום שאתה לא מתמצא. אתה מתעלם.

היו"ר ע' זיסמן: אני מקווה שלמר אליעזרי הייתה סיבה טובה לעזוב. לא מתחתי ביקורת על הגוינט, רק אמרתי, אבל מותר לו למתוח ביקורת על הגוינט. לא במדינה שלנו אסור למתוח ביקורת. הוא מתח ביקורת זו דעתו. אני שומע את הדעה הזו.

קריאה: ביקורת צריך שיהיה לה בסיס. אפשר לומר כל מה שרוצים.

היו"ר ע' זיסמן: כואב לו, וצריך לשמוע את זה.

קריאה: יש גבול לכל דבר. אנחנו נמצאים במסגרת. אנחנו נמצאים במסגרת של ועדת כנסת.

י' אלמו: כבוד היו"ר וכבוד השר, בסך הכול רוצים לעשות טוב לאנשים. משרד החוץ, הפקידים שיושבים שם - אם לא ישנו או אם לא יפטרו אותם מהמקום תחיה עוד הפגנה ועוד הפגנה. אותה הפגנה אתם שמעתם מה הם אומרים, - הושיעו אותנו -.

ר' פרנק:

אני חושב שיש כמה דברים, שאין בהם מחלוקת בין היושבים פה, לפחות הרוב המוחלט. דבר אחד, חייב להיות שיתוף פעולה בין כל הגורמים. ובדרך כלל הוא נעשה. דבר שני, פעולה חשאית. זה ברור, ואני חושב שברור גם לאנשים שיושבים פה מבני הקהילה, שבמצב הנוכחי באתיופיה חייבים לעשות פעולות בשקט, בחכמה. הכוונה היא שדברים שנעשים אין לפרסם אותם, לא צריך להגביר את הדיבורים עליהם. יש לעשות בשקט את הדברים, תוך תיאום מלא ככל האפשר עם ממשלת אתיופיה.

דבר שלישי, זה רק נתונים. אני רוצה להתנצח על דעות והשקפות, אלא על נתונים. אין ספק, גם אם יש פה ביקורת של אנשים, כולם יודעים שישנה עשייה גדולה גם של משרד הפנים, גם של אנשים בשירות שם, ודאי של הג'וינט. הג'וינט הוא הגוף היחיד, שבאמת עובד בשקט ועושה גדולות ונצורות. לגבי הטענות פה שלא נעשה מספיק. הרי לא מכחישים זאת. יוסף טוב אומר - יש לי שני אנשים - אותם שני אנשים שיושבים פה במשרד, עכשיו יוצאים לשלושה שבועות לאתיופיה. הם לא מטפלים שלושה שבועות, כי הם עכשיו באתיופיה. יושב בשגרירות אדם אחד בלבד, שעוסק בנושא זה, בני הראל. הוא אדם אחד. ישנם מקרים רבים, כמו שאנחנו יודעים, וכן הלאה וכן הלאה.

לעצם הנתונים. כבוד השר אמר שהגיעו, כולל ההגעה הבאה בסוף החודש, 2,182 נפש. זהו מספר מדויק לחלוטין. לגבי החלוקה שלהם, ואני אומר שוב ושוב, אני מבין שנעשה לתיקון הטעות שהייתה קודם. מקודם נאמר, שכל מי שעולה מאתיופיה הוא פלשמורה מלפני שנתיים. אני חוזר ואומר פה, ושמישהו יכחיש אותי בנתונים. אני בודק כמעט כל מי שמגיע ארצה. אני מכיר אותו - אביו וסבו וסב סבתו ומאיה מקום הוא. לידיעת כבוד השר וכל הנוכחים, מאז החלטות ועדת השרים, שנתיים וחצי, עם ראשית גל העלייה של שנתיים, מה שקרוי פלשמורה זה בסך הכול 1,400 נפש. לא יותר. כל היתר זה המשך העלייה הרגילה של יהודי אתיופיה וקרוביהם במסגרת חוק השבות בסעיף 4א'. על כן, הנתונים נכונים. ממבצע שלמה עד היום הגיעו כ-7,000 נפש. 5,000 עד החלטות ועדת השרים וממשיכים להגיע גם היום. כך שמה שקרוי פלשמורה, שזה פועל יוצא של החלטות ועדת השרים, 1,400 נפש בלבד. הם מחולקים, 90% באדיס אבבה בלבד. אלה המאופיינים, שכבר הגיעו לאדיס אבבה. לפני ארבע וחמש שנים ושלוש שנים. ההגעה היא בין 3 ל-5 שנים, לפחות שלוש שנים. רובם נמצאים במתקן במסגרת תכנית הסיוע ג'וינט, וחלקם מחוץ למתקן, ללא סיוע, אלא בסיוע מועט, כפי שנאמר פה. מכל אדיס אבבה הגיעו 1,200-1,250. היתר - מהכפרים, מאיחוד משפחות. מה שקרוי פלשמורה, האפיון שלהם מאוד ברור. אלה אותם אנשים מאדיס אבבה שבאו מזרע ישראל באופן ברור אחרי בדיקה. אמרתי זאת, ואני חוזר פה. 3% בלבד ביניהם מנישואי תערובת. כך שאחוז היהודים של המוצא שלהם הוא מאוד גבוה, והם כבר חזרו לחיים יהודיים זה מספר שנים. אלה שעולים אלה הפלשמורה. זה 1,400. היתר זו עלייה אחרת, שאינה קשורה לוועדת השרים. זו עלייה של חוק השבות, ורובם לפי סעיף 4 של חוק השבות. מלסטה ווולטייט ומטיגריי ומוולו, לא קשור לפלשמורה שזו קבוצה מוגדרת, מסומנת, מאזורים מסוימים, קרובי משפחה וכו'.

לצערי, התחושה שלי שאנחנו דנים וחוזרים על דעות כאילו שאנחנו לפני ארבע וחמש שנים. הוותיקים בינינו יודעים את הדברים. אנשים מדברים על דברים שכאילו היו. היום יש לנו ניסיון. אני אומר ניסיון של מי שבאמת התנסה עם הקהילה הזו, לא דרך מברקים ולא דרך דיבורים מלמעלה. העמדה של הרבנות הראשית הייתה כל השנים, שמי שהוא מזרע ישראל, מאמו ומסבתו, אחרי שייבדק שזה כך, ואכן רוצה לשוב ליחדות, יש הכלל ישראל. אף על פי שחטא ישראל

הוא, ישוב ליהדות ויעלה ארצה. זו עמדת הרבנות כל השנים. מכוח עמדה זו סייעו לקהילה זו. וקהילה זו זה האפיון הכולל שלה. עדיין כל אחד צריך בדיקה פרטנית, אבל זה האפיון הכולל שלה: צאצאי זרע ישראל שחזרו לחיים יהודיים באדיס אבבה. הרי הרבנות הראשית לא מעלה אותם. העלייה נעשית כאן באמצעות החלטות ועדת השרים, לפי חוק הכניסה וחוק השבות. בעלייה שלהם הם נבדקים שוב מעבר לבדיקות שנעשו באתיופיה, בדיקה פרטנית כפולה ומשולשת, ואני רוצה פה לומר ליוסף טוב ולמשרד הפנים, אשריכם שהיום הבדיקה היא כזאת. אי אפשר להגיד מאה אחוז אף פעם, אבל הבדיקה היא מצוינת. היא הרבה יותר טובה ממה שהיה במבצע שלמה, ואיני נכנס לאילוצים שהיו שם, ואיך זהו אנשים. היום בודקים. אני יכול לומר פה בוודאות: כל מי שהגיע מאדיס אבבה בשנתיים האחרונות - לא מצאתי גוי אחד ביניהם, שאמר שהוא יהודי ועלה כיהודי או כבן פלשמורה, שנכנס ארצה לפי סעיף לא רשום בסעיף דת ולאום. לא מצאתי אחד שהוגב כגוי. אני אומר שוב, הבדיקה היום נעשית אחרי כל הבדיקות שם, מבחינת הנורמות כיהודי. מי שמזרע ישראל, שנבדק ונמצא שהוא מזרע ישראל ובדיקה מדוקדקת כבר נעשתה קודם ונבדקת שוב, ואחרי כן אם הוא אכן כך, וינהג כיהודי בשנים האחרונות, הוא עובר את ההשבה ליהדות, וזכאי להיות יהודי, כמי ששב ליהדות על פי כל הכללים. המשמעות היא של הטבילה וכדי היא משמעות שמבחינת המעשה היא יכולה להיות כמו גיור לחומרה. מבחינת המשמעות זו השבה ליהדות של אנשים מזרע ישראל, וזה מה שנעשה.

היום יש לנו ניסיון. מי שידבר היום על מעגלים ומעגלי מעגלים, זה עורבא פרח. בדקו. מאה אנשים שהגיעו, 200 אנשים, את מי הם גוררים? בדקו כביכול כמה זנבות יש להם. אין דברים כאלה. האחוזה של נישואי התערובת כפי שאמרתם הוא 3%. אז הצד הגויי הרי לא נהיה יהודי, לא מגיירים בשבוע ולא בשבועיים ולא בחודש ולא בחודשיים. לא מגיירים. הצד שהוא מזרע ישראל הוא שב ליהדות, והוא מזכה את ילדיו ונכדיו. רוב ילדיהם, 90% מילדיהם הם באדיס אבבה, הם באותו מתקן, לכן הם מעלים את אותם אנשים עם אותה רשימה לא מבחוץ. היום, רבותיי, המידע שאפשר לבדוק אותו מי האנשים, מי זה פלשמורה באזורים אלה הוא מידע אמין ומדויק. פה אני אומר עצה טובה לאנשים, - הסתייעו בקהילה. יש בין בני הקהילה ידענים שיודעים, בעל פה 10,000 שמות ומעלה. הם תכף מזהים, שתוך דקה יגידו מתוך 10,000 שמות מי גוי. היום אני יכול לומר זאת, אחרי בדיקה. הם יודעים בעל פה. לכן לספר לנו סיפורים שיש לנו מיליונים וכדי זה עורבא פרח. זו קהילת "ביתא ישראל", שעברו לנצרות במאה השנים האחרונות, לא התבוללו. הם מסומנים, הם חוזרים ליהדות בארץ. לכן הגיע הזמן לשנות את הדעה. כולם נוצרים בעיניך, ברור שבעיניך. אני מדבר על פלשמורה. אני לא מדבר על טיגרה. כל מקרה ייבדק לגופו.

קריאה: יש לי שאלה, אבותיך עלו על המוקד ולא התנצרו...

ר' פרנק: מי שהמיר דתו והתנצר וילדיו רוצים לשוב ליהדות, בלב ובנפש מצווה לקבלם ולהשיב אותם ליהדות. זו ההלכה בישראל כל הדורות, גם בדורות שעלו על המוקד. מי שלא עמד בניסיון וילדיו באו, חזרו ליהדות, היו יהודים. הפחידו שיבואו אלפים, ימלאו את הכנסיות. רבותיי, מגיעים אנשים, מנשקים את האדמה, אני מדבר על הקבוצה הזאת, בוכים על ארץ ישראל, הם מגיעים משם עם כיפה וציצית ושמירת שבת וכשרות, וממשיכים את זה פה. זו הקהילה, אלה הפנים שלה, מי שירצה לקלוט יראה אותם בקליטתם. הם שומרים את מנהגי היהדות. הם בדרך כלל שומרי מצוות. רובם ככולם, אם לא כולם, אלה שבאדיס

אבבה מקבלים חינוך דתי, שומרים שבת, שומרים כשרות וכד'. הם נאמנים למדינת ישראל. כך שלא מדובר על מה שניסו להפחיד את עם ישראל. יש בדיקות, יש על מה לדבר.

לכן, סיכום, הדברים הטכניים שצריכים לעשות: ועדה קונסולארית, לא הוסבר לנו למה לא יצאה ועדה קונסולארית קבועה שתשב שם. הסוכנות היהודית פעלה באתיופיה בהרכב של שניים או תמישה, אפשר יותר או פחות. אם זו בעיה תקציבית, זה חמור מאוד שזה לא נעשה.

דבר שני, שיתוף פעולה עם אנשי הקהילה. הולכים נגד הקהילה, והם מבולבלים ולא יודעים מה לעשות ומה להגיד.

דבר שלישי לגבי הסוכנות היהודית. הייתה הצהרה אולי חדשנית, שהסוכנות היהודית תפעל באתיופיה. ואני חושב שמתוך ה-600 רובם זכאים לעלייה על פי חוק השבות.

היו"ר ע' זיסמן:

כל מי שאושר לפי חוק השבות בא לארץ.

ר' פרנק:

אני מדבר על קהילות שם. למה לא מסייעים לחינוך ותרבות לישיבה?

י' שוורץ:

הערה אחת קצרה מאוד, יוסי שוורץ משתיל. אורי גורדון דיבר על הציפיות שלו מבני

הקהילה כאן בארץ לגבי נושא של אנשים שנוסעים ושצריך לעשות ככל האפשר כדי להרגיע את התופעה. אורי נוי באותו דוח, שאולי לחלק מהאנשים לא הגיע לידיים, אבל אני חושב שהרוב קרא אותו לפרטי פרטי, מדבר על האכזבה שלו מאי שיתוף הפעולה של אנשים בקהילה, שציפה שימסרו לו מידע, ולא מסרו לו.

הרב ולדמן דיבר על שיתוף פעולה עם הקהילה. יש כאן ארגון ויותר מארגון אחד בישראל, שפועל בנושא זה בתוך הקהילה האתיופית, גם בישראל וגם בקשר עם קהילת "ביתא ישראל", שנמצאת עדיין באדיס אבבה. נדמה לי שארגון זה, כמו שאתם אמרתם במהלך הישיבה היום, הוכיח, שכשהוא אומר שהוא לא יוצא להפגנות ושהוא לא מוציא דברים לתקשורת, הוא אינו עושה זאת. נדמה לי שהוא עושה זאת הרבה יותר טוב מנציגי משרדי ממשלה, ולא משנה מי אחראי לזה, שלא הצליחו לשמור שדברים לא יגיעו לתקשורת. הוא הוציא נתונים במשך הזמן, שהיום משמשים את משרדי הממשלה. אנשים משתפים פעולה עם משרד הפנים ועם משרדים אחרים, ועושים זאת בצורה מאוד מוצלחת. לפני שאנחנו באים בביקורת, אני חושב שצריך לבוא בביקורת נוקבת כלפי השגרירות באדיס אבבה. שלא עשתה די כדי ליצור קשר עם ועד הקהילה שם, ואחר כך באה בטענות שאין משתפים איתה פעולה, ולא מוסרים לה מידע על זיופים ורמאויות. אבל לפני שאנחנו עושים זאת, נתחיל כאן. ואם אנחנו מקיימים ישיבה סגורה בשלב מסוים, נדמה לי שצריך להזמין לישיבה סגורה זו, מלבד הרב ולדמן, שחשוב מאוד לשמוע את דבריו, גם את נציגי הארגון. אני חושב שהם הוכיחו שאפשר לסמוך עליהם בדברים אלה.

ח' דיבון:

עצוב לשמוע האשמות כל כך רבות וחד-משמעיות לגבי משרד החוץ. הדברים שאתה אמרת, אדוני,

ואתה אמרת, יפת, הם נטולי שחר, חסרי שחר לחלוטין. אין אמת במה שאמרת. אני דוחה הכול. משרד החוץ, לידיעתם, או שגרירות ישראל באתיופיה רק מרכזת את הטיפול. היא נותנת את הגב לטיפול. הזכאות נקבעת על ידי משרד הפנים. משרד החוץ אינו קובע את הזכאות, הזכאות נקבעת אחרי תחקיר של הסוכנות או של משרד הפנים, וניתנת על ידי משרד הפנים. אנחנו כלל לא קשורים בנושא, אנחנו רק מאפשרים לכל הצוותות של הסוכנות ומשרד הפנים

והגיונט לעבוד. כלומר, אי אפשר להאשים את משרד החוץ בשום כוונות של השהיה או דחייה או פרסומים מודלפים. כל העסק הזה לא נכון, ואני דוחה את זה. אני חייב להביע את תמיחתי על כך שח"כ זנדברג מאמין דווקא לצד השני, ולא לנו. אני מבין שפקידי ממשלה מוקצים מחמת מיאוס, וצריך לזלזל בהם.

א' זנדברג: עם כל הכבוד לך, אני קורא את עיתון "הארץ". עיתון "הארץ" פרסם את הדברים. לא ראיתי ולו הכחשה אחת שלכם, שמדובר בדברים שלא נאמרו על ידי השגריר. כל מה שטרחתם זה דבר אחד בלבד, לא לנסות למצוא את מקור ההדלפה. התזמון המדהים הזה רק מלמד על מגמתיות. כל אחד שיודע לעשות אחד ועוד אחד...

ח' דיבון: שגריר ישראל הוא אדם מהימן, והוא כותב דוחות בהתאם לאמונתו ובהתאם לעובדות, ומעביר לנו אותם כמסמכים סגורים של משרד החוץ. מי שמדליף מדליף, מה אני יכול לעשות?! זו לא אשמתנו.

א' זנדברג: מה עשה המשרד לבדוק הדלפה של לפני שנה? אני דורש ממך תשובה. אתה פקיד ממשלתי, אתה בא לוועדת כנסת: אין תשובה, משמע לא עשיתם שום דבר.

ח' דיבון: אנחנו את כל חיינו מקדישים לשירות המדינה, ואני בא למקום הזה ושומע נזיפות, השמצות והאשמות. זה לא מקובל. בשם משרד החוץ אני מודיע לך, שאתה טעית לכל אורך הדרך, ואתה לא מקובל לחלוטין. כל מה שאמרת לא נכון. שיהיה לך ברור. אני לא באתי להשמיע דברים שתאהב אותם. באתי להשמיע את העובדות, ואלה העובדות. אנחנו מטפלים במשרד החוץ, ואנחנו יודעים מה שקורה. אינך רוצה להאמין, אל תאמין. לגבי הקבוצה כפעילה והיחס של השגרירות. אני רוצה לומר דבר אחד, הוועדה הזו של צבן הוקמה כדי לטפל באנשים, שאין להם זכאות. אין מדובר בקהילה, אלא בבודדים. עם הבודדים יש קשר באמצעות התחקירים היומיומיים בשגרירות. אלה העובדות ואין אחרות. כל דברי הרשעות שאמרת אינם מקובלים לחלוטין.

א' זנדברג: סליחה, הוא לא ענה על השאלה. למה אין קשר בין השגריר לבין אנשים שיושבים במחנה? לא השבת על השאלה.

ח' דיבון: יש קשר יומיומי.

היו"ר ע' זיסמן: אני רוצה לסכם את הישיבה. אקרא לכם סעיף סעיף ממה שהחלטנו, ואגיד מה המצב. החלטנו שעל ממשלת ישראל לראות בפינוי 4,000 בני פלשמורה הממתינים באדיס אבבה להעלאתם לישראל קרוב לארבע שנים, בינתיים זה חמש שנים, חובה לאומית ציונית ממדרגה ראשונה. פינוי חייב להיעשות בפרק זמן מינימלי, תוך הסכמה והבנה עם ממשלת אתיופיה. אין לי ספק, שיש הסכמה והבנה עם ממשלת אתיופיה, אבל אין פרק זמן מינימלי. אני אומר זאת בביקורת, כי יש הקפאה שנמשכת למעלה משנה, ואין הצדקה אנושית, פוליטית או אידיאולוגית-ערכית, שעדיין אנחנו במכסה של כמאה איש. אין שום הצדקה לדבר זה.

"הוועדה רשמה לפנייה את דעתו של שר הקליטה להמשיך ולפעול במגמה להמשיך ולהגדיל את קצב הגעתם של אלה שנמצאים זכאים". אין לי ספק ששר הקליטה עושה בנושא הזה. אדבר עם שר החוץ. אם צריך לדבר עם ראשי משרד החוץ, יימסר דוח, פרוטוקול ממצה. בפעם שעברה לא הייתה ישיבה סגורה, אלא שקיבלנו את ההחלטות האלה, שר החוץ קיבל אינפורמציה מוטעית על ידי מי שייצג אז את משרד החוץ בוועדה וכתב לי מכתבים, והיתה חליפת מכתבים. אדפיס את הפרוטוקול, אמציא אותו לשר החוץ, אקיים איתו שיחה אישית, ואבהיר לו את העניין. אין צורך שזה יהיה בדרך עקיפה.

"הוועדה רואה חשיבות רבה בשיתוף פעולה של הגורמים הממסדיים, נציגי הוועד הנבחר של בני הפלשמורה באדיס אבבה". החלטה זו של הוועדה לא בוצעה, לחלוטין לא בוצעה. אמרו שיש שם אדם שהוא מסית. אדם זה כבר נמצא בישראל וכבר אזרח מדינת ישראל. הוא נמצא בנווה כרמל. אחרי שאדם זה, שעמד בראש ועד הפעולה, נמצא בישראל, אי שיתוף הפעולה לא מקובל. אנחנו משתפים פעולה עם אויבנו כדי להשיג שלום, לא לשתף פעולה עם אנשים שהם חושבים שהם יהודים ונמצאים שם. אינני מקבל את זה. זה בלתי אנושי. זו החלטה שהתקבלה לפני שנה, ואני עומד על זה שהיא תבוצע. במשך שנה שתקתי, עכשיו אדע מה לעשות כדי שזה יקום.

"הוועדה קוראת לממשלת ישראל לתת סיוע הומניטארי לשוכנים מחוץ למחנה אדיס אבבה". זה מקוים. אני מודה לשר יאיר צבן ולכל מי שעזר בזה, לגיוינט באופן בלתי ישיר וכל מי שמסייע שלא יהיו שם שני סוגים של בני אדם, אלה שמקבלים מהגיוינט באופן סדיר ורשמי ואלה שאינם מקבלים.

"הוועדה דורשת מהגורמים הרלוונטיים בממשלת ישראל להכין רשימה מדויקת של בני הפלשמורה, הנמצאים באדיס אבבה זה ארבע שנים". החלטה זו לא בוצעה. איני מבין למה לא בוצעה. למה אי אפשר לדעת מי הם האנשים שם? לא אלה שאולי עכשיו בחודשים אחרונים נכנסו לשם, אבל אלה שאנחנו דיברנו עליהם. למה אי אפשר לדעת מי הם ומה הפרטים שלהם, מה הנתונים שלהם. אם זה נעשה, אני אשמח מאוד מאוד. אם נעשה מה שכתוב כאן, אז יוכיחו לי את זה, ואז אני יורד מזה.

"הוועדה קוראת לממשלה להמשיך במדיניותה לפעול לאיחוד משפחות גם באזורים שמחוץ לאדיס אבבה". אני יודע שיש פעילות בנושא זה, זאת עובדה, צריך להמשיך בזה.

"הוועדה קוראת לממשלה להקים ועדת ערר, שתהווה כתובת עבור אלה שלא הוכרה זכאותם לעלייה". יש ועדת ערר, מקימים אותה עכשיו. אני רושם, בוועדה שקיבלתי הודעה שזה לא בוצע עד עכשיו, אבל עכשיו זה מבוצע.

"הוועדה קוראת לממשלה להקים צוות קונסולארי שיפעל". אין צוות כזה. כל ההחלטות האלה ידועות, פורסמו ברבים, שלחתי את זה בתפוצה לכולם, השר צבן יודע את זה. אני רק עובר על ההחלטות. כל הוויכוח היום היה על כך שחלק מהדברים פה לא מבוצע ולמה הוא לא מבוצע. בעיקר התרכזנו בנקודות הראשונות.

הוועדה מסתייגת מהפרסומים המוגזמים. אותה החלטה קיימת גם עכשיו, ואני רואה את זה בחריפות. מה שביקשה ח"כ ענת מאור וגם ח"כ זנדברג הוא, שנמצא את הדרך לשים קץ לדברים אלה. אם הייתי יודע שיש חילופי שגרירים, הייתי מזמין את השגריר הנכנס. איש לא אמר לי זאת. ישיבה זו לא תוכננה מאתמול להיום. אפילו רציתי, יש לי סיבות מדיניות כבדות משקל להיות עם ראש הממשלה, יש דיון בוועדת חוץ וביטחון, ולא הלכתי, כי זאת ישיבה שנקבעה לפני חודשים. כל הגורמים הרלוונטיים יודעים על הישיבה הזאת. הדבר היחידי שהפתיע הוא שהתקשורת מצאה לנכון לסקר את הישיבה, ואני מודה להם על כך. הכול תוכנן מראש. הם מחכים חודשים לישיבה הזאת. שלחתי לו מכתב שתהיה ישיבה. באמת זה מוזר ותמוה, שדווקא לפני הישיבה עיתון "הארץ" יצא בפרסום כזה. תמיד זה בעיתון "הארץ". זה לא פעם ראשונה, ואי אפשר לעבור

על כך לסדר היום. אני עוד היום, עוד כמה דקות שר החוץ יהיה איתי בישיבה, אשלח לו פתק ואבקש לראות אותו בארבע עינים. אבקש ממנו טיפול מהיר בנושא זה. בסוף הישיבה אלך למפגנים, ואגיד למפגינים שאנחנו אחראים על מה שהחלטנו לפני שנה. יש התקדמות ושיפור רב בכמה נושאים, ויש כמה נושאים שלא טופלו, ואפילו יש נסיגה. אבל אנחנו נעשה הכול על מנת שכל ההחלטות האלה, שהוחלט עליהן פה אחד על ידי הוועדה בזמנו, ימומשו על ידינו, כי בשביל זה אנחנו קיימים. זה תפקידנו.

הערכה לכל אלה שעושים את המלאכה. לא הייתה כל כוונה לפגוע באף פקיד ובאף אדם, שעושה את שליחותו. אמרתי זאת גם בהיעדרו של אליעזרי. הוא יצא, אמרתי מה אני חושב על הגיונט, כי ראיתי את הגיונט גם בפעילותו, אפילו ביוגוסלביה הארוכה לפני שנה וחצי. ראיתי מה גיונט עושה. אבל אנחנו עכשיו לא מדברים על מה שעושים, אלא על מה שלא עושים. ומה שלא עושים ממש מרתיע את הדם. נוצר מצב בלתי נסבל. אני מדבר בשם חברי הוועדה, לא ננוח ולא נשקוט עד שהמחנה הזה ייסגר. איננו רוצים מחנה באדיס אבבה. רוצים שזה יפוזר. חלק גדול יגיע לישראל, ואלה המעטים שלא צריכים יחזרו למקום שבאו ממנו, ולא יהיה מחנה באדיס אבבה, ששם יש אנשים שחושבים שהם צריכים לעלות לישראל, אלא אם כן הממשלה אתיפית מעוניינת שיהיה מחנה כזה. יש לה אולי דרכים משלה להחזיק מחנה כזה באופן מלאכותי. ועל זה היה הוויכוח העיקרי היום בישיבה. לא היה ויכוח על המדיניות של משרד הקליטה או של ממשלת ישראל לגבי כל אלה שאינם נמצאים במחנה זה. שימו לב, לא דיברו על זה, אף על פי שהם מדברים איתי גם על זה. זה רק לגבי זה. ברגע שמחנה זה ייסגר, ורוב רובם יגיעו לתעודתם, אני חושב שהתסיסה תשכך ותיווצר אווירה יותר חיובית, ועל זה אני חושב דיבר יפת אלמו. צריכה להיות אווירה אחרת. אני מודה לכם.

הישיבה ננעלה בשעה 13:35